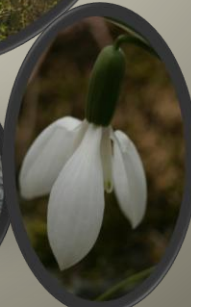

RİZE DOĞA TURİZMİ MASTER PLANI 2014 – 2023

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI

DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR
12. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
RİZE 2014

SUNUŞ

İlimiz, coğrafyası ve stratejik konumu nedeniyle uluslararası turizm pazarlarına açılımı kolay ve sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerler açısından çok zengin olan Doğu Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır. Bölgemiz ve ilimiz, doğal güzelliklerin sunduğu kaynaklar açısından Türkiye'nin diğer bölgelerinden farklı bir yapı ve potansiyele sahiptir.

Doğa odaklı turizm, dünya genelinde özellikle 1980'lerden sonra büyük ilerleme kaydetmiştir. Doğa turizminde ağırlıklı olarak yöresel değerleri/ürünleri yaşatan, koruyan gelişim alanlarının oluşturulmasına, Türkiye'nin doğa turizmi merkezli bir turizm çeşitlenmesine gitmesine ve buna yönelik stratejiler belirlemesine dayanak oluşturmuştur. Doğu Karadeniz Bölgesi ve ilimiz, zengin coğrafyası ve doğal kaynaklarının çeşitliliği nedeniyle 'doğa turizmi' (eko-turizm) odaklı bir yapılanma için ülkemizin en uygun bölgelerinden biridir.

Doğu Karadeniz Bölgesinde ve özellikle ilimizde, güzel ve bir o kadar ünlü yaylalarımızın, koruma-kullanma dengesi içerisinde diğer turizm çeşitlerini destekleyici unsur olarak değerlendirilmesi ve kalış süresinin uzatılması hedeflenmektedir. Yayla turizminin gelişmesi için Karadeniz Bölgesinde oluşturulan ve Turizm Gelişim Koridorlarından biri olan 'yayla koridoru' kapsamında turizmin türleri olan kamp, kayak, mağaracılık, yamaç paraşütü, rafting, binicilik, balon, balık avlama ve foto-safari gibi macera sporları ile çeşitlendirilmesi ve bu macera sporlarının gelişmesine yönelik planlama çalışmalarının yapılması düşünülmüş, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013) Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda da, Türkiye'de Kırsal Turizm kapsamında doğa tatilleri, doğa sporları ve kırsal alandaki sporların değerlendirilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

Rize ilimize özgü farklı turizm türlerinin birbirine entegrasyonunu ve gelişimini sağlayarak sürdürülebilir çevre anlayışı ilkesi kapsamında, alternatif turizm odaklı "Rize ili Doğa Turizmi Master Planı" hazırlanmıştır. Çok zengin doğal değerlere sahip ilimizin doğa amaçlı turizmin master (geliştirme) planının hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Nurullah ÇAKIR

Rize Valisi

ÖNSÖZ

Doğa Turizmi; seyahat edilen doğal alanların, çevrenin korunması ve yöre halkının ekonomik standartlarının gelişmesini sağlayan bir turizm anlayışıdır.

Sürdürülebilir turizm ve Doğa Turizmi tanımlarında; doğal ve kültürel kaynakların geleceğin düşünülerek kullanılması, turizm sermayesinin, mevcut ziyaretçilerin ve yöre halkının amaçlarının maksimum düzeyde karşılanması öne çıkarılmaktadır.

Ülkemizde ve bölgemizde ekoturizm faaliyetleri dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi ‘Korunan Alanlar’ da gelişme göstermektedir. Bu alanlar milli parklar, tabiat parkları, sulak alanlar ve diğer korunan alanlar olarak sınıflandırılmaktadır.

Ayrıca bölgemizde geleneksel kitle turizminden ziyade alternatif turizmi ön plana çıkarmak gerekir. Alternatif turizm faaliyetleri olarak yaylalarda geliştirilmesi planlanan özellikle doğa ve macera sporlarına yönelik yapılanmanın her bir yayla ve bölge için ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve detaylandırılması gerekmektedir.

Turizm Master Planı doğrultusunda kurumumuz tarafından kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri ve halkın görüş ve beklentileri dikkate alınarak, katılımcı bir yaklaşımla hazırlanan bu çalışmanın amacı; doğal güzellikleri, tarihi ve turistik yapısı ile zengin bir doğa turizmi potansiyeline sahip olan Rize ilinde, bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarını göz önüne alarak doğal kaynak değerlerin, sürdürülebilirlik, katılımcılık ve çevreye duyarlılık temel ilkeleriyle planlanarak doğa turizminin geliştirilmesini sağlamaktır. Bu plan ile Rize İlinde doğa turizminin geliştirilmesi için amaç, hedef ve stratejiler saptanarak yapılması gereken projeler belirlenmiştir.

Bu kapsamda çalışma grubuna ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Mustafa BULUT
12. Bölge Müdürü

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ

1.1. DOĞAL ALANLAR, YÖRE İNSANININ GELENEKSEL HAYATI, KIRSAL KALKINMA, SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ALTERNATİFİ ve RİZE VİLAYETİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ	7
1.2. DOĞAL ALANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	7
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ	9
1.4. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞME STRATEJİSİ	11

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞİMİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

2.1. KAYNAK ANALİZİ	14
2.2. TURİZM POTANSİYELİ	17
2.3. TAŞIMA KAPASİTESİ	21

3. İLGİ GRUBU ANALİZİ VE YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI

3.1. İLGİ GRUPLARI/PAYDAŞLAR	24
3.2. İLGİ GRUBU KATEGORİLERİ	24
3.3. İLGİ GRUBU ANALİZİ	24
3.4. TOPLUM TEMELLİ YAKLAŞIM	25
3.5. YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI	26
3.6. TARİHÇE	26
3.7. RİZE İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	28

4. RİZE'nin DOĞA TURİZMİ ARZI

4.1. RİZE'nin DOĞA TURİZMİ DEĞERLERİ (DOĞA TURİZMİ ARZI).....	39
4.2. RİZE İLİNİN DOĞA TURİZMİ (ARZI) DEĞERLERİ VE BİLİNLİRLİK DEĞERLENDİRMESİ	41
4.3. RİZE İLİNDE DOĞA TURİZMİ AMAÇLI KULLANILAN VE KORUMA STATÜLÜ ALANLAR	41
4.4. SEÇKİN ÖZELLİKLİ DİĞER SAHALAR	48
4.5. RİZE İLİNDE DOĞA TURİZİM ÇEŞİTLERİ	65

5. SEÇKİN VE YÜKSEK DEĞER TAŞIYAN (X) YILDIZ ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE POTANSİYELİNİ GELİŞTİRME İMKANLARININ ORTAYA KONULMASINA İLİŞKİN ANALİZLER

1. Kaçkar Dağları Milli Parkı İle İlgili Genel Bilgiler	81
2. Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın seçkin doğa turizmi değerlerine ait bilgiler	82
3. Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Doğa Turizmi Potansiyelinin öne çıktığı ve sunduğu aktiviteler	85
4. Sahanın Doğa Turizmi Yönetimi Amaçları	86

6. RİZE İLİ SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ STRATEJİLERİ

6.1. Gelişme Stratejileri	93
6.2. Pazarlama Stratejisi	93
6.3. Ziyaretçi Yönetimi Stratejisi	93
6.4. İzleme ve Değerlendirme Stratejisi (Turizmin etkilerinin ve sürdürülebilirliğin izlenmesi)	93

7.1. KAPASİTE GELİŞTİRME TABLOSU	94
7.2. FİZİKSEL ALTYAPININ OLUŞTURULMASI TABLOSU	96
7.3. ENVANTER, ÜRÜN OLUŞTURMA, ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRME VE GELİŞTİRME, SERTİFİKALANDIRMA, TANITIM VE PAZARLAMANIN YAPILMASI TABLOSU	99
7. 4. İZLEME VE DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK EYLEMLER TABLOSU	104
ONAY SAYFASI	105
KAYNAKLAR	106
KISALTMALAR	107

1. GİRİŞ

Doğu Karadeniz’ de turizm planlama çalışmaları 1990’ lı yılların başlarında Kültür ve Turizm Bakanlığınca başlatılmış, her il için turizm envanteri ve turizmi geliştirme planları hazırlanmıştır. Her ili kendi içinde bir bütün olarak gören bu planlarda alınan kararlar, bölge turizm faaliyetlerinin tek seferde tüm bölgeyi gezen ” tur turizminin” gelişmesi nedeniyle anlamsız kalmış, muhtelif nedenlerle uygulanamamıştır. Doğu Karadeniz valilikleri, mevcut turizm yapısı nedeniyle bölgeyi bir bütün olarak gören ve değerlendiren tek bir Turizm Master planı yaptırma kararı almışlardır. Aynı tarihlerde Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planını yayınlamış ve bu planda da Doğu Karadeniz Turizmini bir bütün olarak yorumlamıştır.

Doğu Karadeniz 2023 Stratejisi 2012 yılında hazırlanmış, 2023 Stratejisinin Sürdürülebilirlik kısmında; “Doğu Karadeniz Bölgesi’nin doğal ve kültürel değerlerinin özgünlüğünü yitirmeden turizme kazandırılması turizm sektörünün uzun vadede devamlılığını sağlama bakımından zaruridir” demektedir. Yine 2023 Stratejisinin Katılımcılık kısmında “Bölge’de turizm gelişimine yönelik alınacak her kararın sivil toplum örgütleri, özel sektör ve kamu kurumları tarafından ortak bir çalışma neticesinde belirlenmesi, ileriki dönemde yapılacak olan çalışmaların tutarlılığı ve sahiplenilmesi açısından önem arz etmektedir.” demektedir. (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, Doğu Karadeniz 2023 Stratejisi)

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu Türkiye Turizm 2023 Stratejisi’nde Biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynaklar açısından oldukça zengin olan bölge, yayla koridoru olarak gösterilmiştir.(Şekil-1) Samsun’dan Hopa’ya kadar olan alanda yayla turizminin geliştirilmesi ve alternatif turizm türleri ile birleştirilerek turistler için daha cazip hale getirilmesi önerilmiştir. Eylem Planı hazırlanırken faaliyetlerde yayla koridoru önceliklendirilmiştir. (Doğu Karadeniz 2023 Stratejisi)

1.1 DOĞAL ALANLAR, YÖRE İNSANININ GELENEKSEL HAYATI, KIRSAL KALKINMA, SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ALTERNATİFİ ve RİZE VİLAYETİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ

Tabiatı korumanın geleceği kırsal alanların geleceğine, kırsal hayatın korunmasına ve sağlıklı yürüyen bir kırsal ekonomiye bağlıdır. Kırsal alanlardaki düşük ve dağınık nüfus ile beraber yetersiz gelir söz konusu olduğunda bu alanların turizm köyleri vb. gibi faaliyetler için kullanılması söz konusu olacaktır. Bu tür girişimlerin önemli bir kısmı korunan alanlarda veya dışında yapılmaktadır. Bazı etkinliklerin korunan alanlara ve tabiata çok zarar verdiği de görülmektedir. Bu sebeple tabiatı korumakla görevli olan bizlerin çevremiz ile iyi bir proaktif ilişkiler içinde olmamız gerekmektedir. Proaktif kişi; ilişkilerde ve faaliyetlerde inisiyatifi eline alan kişi demektir. Tabiattaki faaliyetlerin kontrolü için Orman ve Su İşleri Bakanlığı taşra kuruluşlarının kırsal sahalarda doğa turizminin geliştirilmesinde öncü olması doğru bir harekettir.

Son yıllarda sivil toplum kuruluşları ve diğer kamu kurum ve kuruluşları; statülü korunan alanlar, doğal alanlar, kırsal kalkınma, kalkınma için işbirliği gibi konuları tamamıyla farklı bir bakış açısı ile algılamaya başlamışlardır. Tabiat ve geleneksel kültürler üzerinde turizmin meydana getirdiği olumsuz tesirler ve bunların neticesinde duyulan korkular kitle turizmine karşı alternatif, çevreye duyarlı turizmi ve tabiatı korumayı öne çıkarmıştır. Sürdürülebilir doğa turizmi ve ekoturizm tabiatın korunması için bir umut olarak ortaya çıkmıştır. Algılamadaki bu değişiklik, doğal alanlar, korunan alanlar ve çevresinin bölgesel planlamasında turizme ilişkin proje ve çalışmaların giderek artmasına yol açmıştır. Bu sayede turizm, zaman içinde kırsal alanların kalkınmasında, yoksulluğun azaltılması ve yöresel kültürel zenginliğin korunmasında anahtar bir rol haline gelmiştir.

Sürdürülebilir doğa turizmi, kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, kırsal nüfus için yeni bir bakış açısı meydana getirilmesi, yoksulluğun ve kırsal göçün azaltılmasında önemli seçeneklerden biri olarak görülmektedir. Ancak, turizmin yalnızca yerel ekonomi ile doğru şekilde bütünleştirildiği takdirde beklentileri karşılayabileceği ve yöre halkı ile diğer ilgi gruplarına fayda sağlayacağı unutulmamalıdır.

1.2 DOĞAL ALANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

1980’li yıllardan itibaren Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), çevre konularına ilişkin çalışmaları arttırmış, Bu çalışma giderek artan bir etkinin meydana gelmesini sağlamıştır. Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu’nca 1987 yılında tamamlanan çalışmalar sonunda “*ortak geleceğimiz*” adlı bir rapor hazırlanmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan

ülkelerde, çevre ve kalkınma konularına çok farklı yaklaşılması gerektiği bu raporda vurgulanmıştır. Kalkınmanın ve insanlığın sahip olduğu kaynakların sürdürülebilir olduğuna vurgu yapılmıştır. Raporda ortaya konulan “**sürdürülebilir kalkınma**” kavramı, insanların elinde bulundurduğu ve onlara muhtaç olduğu ekolojik, kültürel ve sosyo-ekonomik kaynakların nadir ve eşsiz olduğu görüşüne varılmıştır.

Bir sahanın sahip olduğu kaynaklar, çok farklı maksatlar için kullanılabilir. Örneğin, bir orman, kereste imalatı için kullanılabilirken, üzerindeki ağaçlar kesilerek tarım toprağı olarak kullanılabilirken ayrıca korunan alan olarak da ayrılabilir. Alanın ve alanda yaşayan yöre halkının özelliklerine bağlı olarak bu seçeneklerden bazıları uygulanabilirken, bazıları ise kesinlikle uygulanamaz. Yalnızca korumacı bir yaklaşım içine girildiğinde doğru görülen seçenek ormanın el değmemiş eski haline bırakılması olsa da, yöre halkı ve diğer iş gruplarının bu kaynakların sürdürülebilir kullanımı hayat kalitelerini yükseltmek için ormandan hak iddia etmeleri mevzu bahis. Bu sebeple yüzde yüz sürdürülebilir kalkınmaya her zaman ulaşılamasa da bu hedef üzerine yoğunlaşılmalıdır.

Doğal ve korunan kırsal alanlarda, geçmişten günümüze yerel toplumlar ile arazinin beraberliği çok önemlidir. Korunan alan ağı büyüdükçe korunan alan kavramının anlamı da değişmeye ve gelişme göstermeye başlamıştır. Bu gelişme içinde yöre insanların varlığı ve faydalanmalarının sürdürülebilirliği de öne çıkmaktadır.

Bir doğal alan ve korunan alanın içinde yer aldığı bölgenin sürdürülebilir kullanımı, turizm, ekolojik tarım, hayvancılık, yeni bölgesel ürünler, sürdürülebilir ormancılık, hatta enerji üretimindeki yatırımlarla birlikte düşünüldüğünde daha başarılı olacağı açıktır.

Doğal alanlarda faaliyetlerin açıklanmasında **Kırsal alan, Kırsal kalkınma** ve **Sürdürülebilir Kalkınma** gibi kavramlar değerlendirilmelidir. Bu kavramlara baktığımızda; **Kırsal Alan**; Şehir diye tabir edilen yerleşme sahalarının dışında kalan tarımla ilgili etkinliklerin yapıldığı alanları da içeren köy, mezra, kom vb. adlarla adlandırılan ve anılan insan yerleşimlerinin var olduğu alanları “*kırsal alan*” olarak tanımlayabiliriz.

Kırsal Kalkınma Kavramı: Kırsal kalkınma, küçük toplumların içinde bulundukları ekonomik, toplumsal ve kültürel şartları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabalarının, devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplumların tüm ülke insanların tümüyle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam katkıda bulunmalarının sağlama süreci şeklinde tanımlanmıştır.

Kırsal Alan Kalkınması; Hem eğitim hem de örgütlenme işi olup, kırsal alan; toplumun ihtiyaçlarının göz önünde tutulması, kırsal alan kalkınma politikası ile ilgili planların alınması sırasında topluma zorla kabul ettirilmemesi gereken bir konudur. *Toplum*

istediklerini elde etmedikçe kırsal alan çalışmalarına katılmayacaktır. Tarımsal çalışmalar, beslenme, eğitim, mesleki önderlik ve öğretim, kooperatifler, el sanatları, küçük sanayiler, sosyal güvenlik çalışmaları, planlama ve sağlık politikaları nitelikleri kırsal alan ve ülke planları ile bir bütünlük içinde olmalıdır.

Sürdürülebilir Kalkınma: Ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımına dayanmaktadır. Burada ekolojik, ekonomik ve sosyo kültürel sürdürülebilirlik şartlarının tamamının sağlanması önemlidir.

Kırsal alanlar turizm ve boş zamanların değerlendirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal alan, turistlere sakin ve huzurlu bir seçenek sunmaktadır. 2005 yılında yapılan bir araştırmada; Fransız vatandaşları tatillerinin, %52'sini ya bir ailenin yanında ya da bir arkadaşının evinde, %26'sı evlerinde geçirdiklerini ve %9'luk bir kısmı ise kırsal alanda ikinci bir eve sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Kırsal alanlar doğa için önemli role sahiptir. Tabii kaynakların korunması, biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi, doğal felaketlere karşı koruma, iyi hayat şartlarının korunması ve doğal manzaranın korunması doğal çevre ile ilgili hususlardır.

1.3 SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ

Sürdürülebilir kalkınma, ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımına dayanmaktadır.

Sürdürülebilir turizmin gelişimi de sürdürülebilir kalkınma ile bağlantılı bir yaklaşımdır. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde turistlerin ve ziyaret edilen yerlerin bugün kü ihtiyaçlarının, gelecekteki fırsatları koruyup geliştirerek ve genişleterek karşılanması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım, ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçların, kültürel bütünlüğün, gerekli ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve kırsal hayatı destekleyen süreçlerin devamını içermektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün tanımına göre sürdürülebilir bir turizm gelişimi;

Çevresel kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamalı,

Ziyaret edilen toplulukların sosyo-kültürel yapısına, gelenekselliğine saygı göstermeli,

Bütün ilgi gruplarına adil bir şekilde dağıtılan sosyo-ekonomik faydalar ile tutarlı ve uzun vadeli ekonomik faaliyetler ortaya koymalıdır.

Buna göre sürdürülebilir kırsal/doğa turizminin gelişme ölçütleri;

- a. Biyolojik çeşitliliğin korunması,
- b. Ekonomik tutarlılık,
- c. Kültürel zenginlik,

- d. Yöre halkının refahı,
- e. İstihdam kalitesi,
- f. Sosyal eşitlik,
- g. Ziyaretçi memnuniyeti,
- h. Yetkinin yerele doğru dağıtılması,
- i. Toplumun genelinin refah ve mutluluğu,
- j. Fiziki bütünlük,
- k. Kaynakların etkin kullanımı,
- l. Çevre temizliğidir.

Korunan alanlar açısından; tabiatın seçkin parçaları olan korunan alanlar ile turizm arasındaki bağ, korunan alanların tarihçesi kadar eskidir.

Korunan alanlar turizme, turizm de korunan alanlara ihtiyaç duymaktadır. Turizm korunan alanların kurulması ve yönetiminde göz önüne alınması gereken önemli bileşendir. Turizm; aynı şekilde koruma altında olmayan flora ve faunanın tutunduğu tabiat alanlarına ve insanın yaşadığı sahalardaki yöresel kültüre de bağımlıdır. Bu bağımlılık doğa ve kültürün bozulmaması için tedbirleri gerektirir. Bu tedbirlerin neler olacağının “sürdürülebilir kırsal kalkınma” ilkeleri çerçevesinde tespiti de zorunludur.

Turizmin önemli bir ekonomik faaliyet olması ve tüm göstergelerin bu faaliyetin büyüme eğiliminde olacağı yönünde olması önemli bir husustur.

Turizmdeki büyümeyle beraber sürdürülebilir turizm, ekoturizm gibi doğayla ilgili turizme olan talep artmış ve turizm ürünleri ile destinasyonlar çeşitlenmiştir. Turistlerin talepleri de değişmiş ve çeşitlenmiştir. Turistlerin talepleri konaklamada konforun sağlanması yanında, yöreye özgü kültürel değerler hakkında bilgi edinme, yöre halkıyla iletişim, bölgenin flora ve faunası, özel ekosistemler, doğal hayat ve bunların korunması da dahil olmak üzere daha sorumlu bir seyahat deneyimi kazanmak da söz konusudur.

Beklenen büyüme ve yeni eğilimler turizmi o kadar stratejik bir konuma taşımıştır ki, turizm eşsiz özellikli doğal veya korunan alanların sürdürülebilirliğinin yanı sıra bu alanların çevresinde yaşayan yöre halkının kalkınma potansiyeline de müspet etki sağlayabilmektedir. Bu durumda turizm, doğal alanların korunması ve yöre halkı ile ziyaretçilerin çevre bilincinin artırılmasında kullanılabilecek çok önemli bir araçtır. Dolayısıyla turizm sayesinde koruma çalışmaları için gerekli mali kaynakların kazanılmasının yanı sıra ziyaretçiler ile yöre halkına yönelik bilinçlendirme ve eğitim programlarının oluşturulması ve uygulanması gibi hedeflere de kolayca ulaşabilmektedir.

En önemli hususta; turizm faaliyetlerinin uzun dönemde sürdürülebilir olması için geniş kapsamlı, dikkatli, katılımcı ve paylaşımcı olarak planlaması, sürecin etkin yönetimi ve izlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, bu faaliyetlerin geri dönüşü mümkün olmayan olumsuz etkileri ortaya çıkacak ve turizm bu alanları tahrip eden bir faktör haline gelebilecektir. İşte bu nedenle; “SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞME (MASTER) PLANI” çalışmasına lüzum duyulmuştur.

1.4 SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞME STRATEJİSİ

Yukarda da bahsedildiği üzere, insan kullanımı bakımından hassas olan sahalarda turizm söz konusu olduğunda turizmin iyi planlanması ve yönetilmesi önemli olmaktadır.

Alışılmış turizm stratejileri ile Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme Stratejisi arasındaki fark şudur; alışılmış yöntemler yukarıdan aşağıya bakış açısı ile uygulanmaktadır.

Yani kararlar merkezden alınmakta ve uygulanması için yerele taşınmaktadır. Yöre halkı katılımcı olamamaktadır.

Sürdürülebilir turizm ise aşağıdan yukarıya bir yaklaşım için gayret göstermektedir. Bu yaklaşımda yöre halkının beklentileri ele alınır, yönetime katılmasını sağlayıcı yapı kurulur, yörenin kalkınma potansiyelini bünyesinde barındıran tabii değerlerin korunması için ortak kararlar alınır. Karar almanın yanında uygulama ve izleme aşamalarında da yöre halkının bilgisini, becerilerini, en uygun şekilde kullanmak esastır. Bu yaklaşım yöre halkının, yerel otorite ve organizasyonların yetkilendirilmesine dayanır.

-Sürdürülebilir turizm gelişim aşamasında doğa ve çevresinin ortak çıkarları söz konusudur. Konaklama ve diğer turizm altyapıları mümkün olduğunca doğal alan dışında olmalıdır. Bu durum doğaya ve kültüre zararı en aza indirdiği gibi ev pansiyonculuğu gibi faaliyetlerin yapılmasıyla yöreye faydayı arttırabilir.

-Yöre halkı ve diğer bölgesel ilgi grupları turizm gelişiminde önemli ortaklardır. Söz konusu gruplar turiste konaklama imkanı sunacaklar, sunacakları ürünün kalitesinin korunmasında da sorumluluk alacaklardır.

-Günübirlik ziyaretçiler yerine uzun süreli konaklamaya lüzum duyan turistlerle hedefleniyorsa, doğal ve kültürel mirasa dayalı çekim noktaları, el sanatları gibi faaliyetler ortaya konmalıdır.

-Doğal alanlar genellikle çok hassastır, bu sebeple ekolojik değerler, belirli bir saha ile sınırlı olmayacaktır. Geleneksel hayat, yerel kültür, kırsal, sosyal ekonomik yapılar da aynı zamanda turizmin temel kaynağı olmaktadır.

- Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı'nın ilimizde/bölgemizde ve ülkemizde doğa turizmine konu olacak sahaların tüm ilgi grupları için anlamlı ve cazip bir bakış açısına dayandırılmasına esas olmalıdır.

- Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı'nda turizm; doğayı koruma, kırsal kalkınma için bir araç olarak ele alındığından, doğa turizmi yönetim planı olarak ele alınmalıdır. Halihazırda olan turizm etkinlikleri de tartışılmalı, değerlendirilmelidir. İlde sürdürülemez olan turizm veya gelir getirici faaliyetler de tanımlanmalıdır. Ayrıca iyi bir yönetim için tehditler ve fırsatlar da ele alınarak bunlardan hareketle ortaya çıkacak fikirler ortaya konmalıdır.

-Doğaya dayalı turizm yönetiminin entegre bir anlayışla (alan ve çevresinin sahip olduğu doğal, tarihi ve sosyo-ekonomik kaynakların bütüncül ele alınması) değerlendirilmesi de önemlidir.

-Turizm gelişimi genel olarak piyasa talebine göre yönlendirilir. Bir alanın turizm potansiyelinin değerlendirilmesi, rekabetçi özgün ve özellikli bir destinasyon oluşturması için gerçekçi beklentiler ortaya konulmalıdır. Yüksek ekolojik değerlere sahip olan sahalar yüksek turizm değeri içermeyebilir. Turizm, ancak doğru pazar ürünlerini hedeflediği zaman başarılı olabilir. Özellikle hassas tabiat alanlarında taşıma kapasitesi düşük iken, bu alanlardan beklenen faydalar yüksek olmaktadır. Taşıma kapasitesinin düşüklüğü sınırlı sayıda turist demektir. Bu sebeple taşıma kapasitesinin değerlendirilmesi de önemlidir.

-Entegre Doğal Alan Yönetimi, Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı ile doğa ve turizm yönetimi için tüm ilgi gruplarının desteğini almayı hedefler. Tüm ilgi gruplarının etkin desteği önem taşır. Turizm gelişiminin karmaşık yapısı göz önüne alınırsa, ilgi gruplarının etkin iş birliği oldukça önemlidir. Planın herkes tarafından sahiplenilmesi ayrıcalık olacaktır.

-Sürdürülebilir kırsal kalkınma için kapsamlı bir vizyon belirlenmesine de ihtiyaç vardır.

-Pazarlama Stratejisi; Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı'nın bir parçasıdır. Kalkınma ve rekabete açık ürün-Pazar kombinasyonu için yaratıcı yaklaşımlar içermelidir. Pazarlar, hedef gruplar, turist sayısı, ürünler, hizmetler, yaratıcı yaklaşımlar bu stratejide yer almalıdır.

-Turizm Destinasyonu Yönetimi; Yaygın bir stratejik yaklaşım olup, destinasyonu rekabete açık hale getirir, bir turizm pazarını iyi bir şekilde yönetmek, pazarlamak, bir destinasyonu rekabetçi yapabilmek için gereken tüm unsurları içeren bir yaklaşımdır.

-İyi tanımlanmış amaçlar ve göstergelerle mantıksal bir çerçeve kurmak, ayrıntılı bütçe, mali portre ve ilgi gruplarının tümüne açık görev ve sorumluluklar veren bir iş planı hazırlamak gereklidir.

-Ziyaretçinin İzlenmesi ve Ziyaretçi Yönetim Planı: Madem ki doğa gibi hassas bir sistemde çalışılıyor, bu durumda turist ziyaretinin ilkelerini belirleyen bir ziyaretçi yönetim planı lüzumludur. Aynı zamanda da hem geri bildirim temin etme, hem de taşıma kapasitesinin kontrolü için izleme programı da olmalıdır.

Geri bildirimler kalitenin artırılması, sunumların taleplere uygun hale getirilmesi (iyileştirilmesi), hizmetteki aksamaların ve doğadaki değişimlerin takibi için çok önemlidir.

Şu unutulmamalıdır ki; turizm, doğanın korunması için ortaya konan ana hedeflere ulaşmak garanti edildiği takdirde teşvik edilmelidir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞİMİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

2.1 KAYNAK ANALİZİ

Gelişme planı ve stratejisi için öncelikle kaynak analizi yapılması mecburidir. Bir alanın sahip olduğu kaynaklar, o alanın kalkınması için bir sermaye veya potansiyel oluşturmaktadır. Bu kaynakların analizi de önemli veri ve bilgi oluşturulmasını temin etmektedir.

Ekolojik ve kültürel kaynakların yanında sosyo-ekonomik özellikler de turizm gelişimi için önemli bir temel oluşturmaktadır. Örneğin kırsal turizmin, tarımsal faaliyetleri desteklemediği durumlarda kırsal turizmin gerçekleştirildiği bölge hem kendi sermayesini hem de kırsal olma özelliğini kaybedecektir. Gerek turizm potansiyeli gerekse taşıma kapasitesi turizm kaynaklarının mevcut durumuna bağlı olduğundan kaynak envanterinin mutlaka yapılması gerekir.

2.1.1 Kaynak Analizinde Ele Alınacak Unsurlar

a. Doğal Kaynaklar: turizmin gelişimi için önemli olan yöreye özgü doğal kaynaklardır. Bu kaynakların hali hazırdaki ekonomik kullanımları, korunma durumları, statüleri, iklim gibi turizm gelişimi için potansiyel kaynakların envanterini içermektedir.

Seçkin Doğal Kaynaklar: Turizm yalnızca korunan doğa parçaları ile ilgili değildir. Eşsiz manzaralar, dağlar ve nehirler gibi ve korunmayan türler de turizm için ilgi çekici olmaktadır. Örneğin; ormandaki ağaçların üzerinde gezinen sincapları, konakladığımız evin penceresinden gözlemlemek son derece çekicidir. Bir orman öncelikli olarak odunculuk amacıyla kullanılsa da dağ bisikleti gibi bir aktivite için ortamı çekici hale getirebilmektedir.

Seçkin Doğal Kaynakların Halihazırdaki Ekonomik Kullanımlarının Tanımlanması Doğal kaynakların çok çeşitli kullanımları söz konusudur, ormanların odunculuk, nehirler ve göllerin sportif balıkçılık, su sporları ve enerji üretmek için kullanımları gibi. Bu kullanımlardan bazıları gelenekseldir ve düşük etkilere sahiptir. Bazıları ise sürdürülebilir değildir. Bu sebeple bunlar turizm gelişimi için de uygun değildir.

Kaynağın Korunma Durumu ve Statüsü: Bazı doğal kaynaklar mevcut kanunlarla korunur. Bunların turizmde kullanımı da bu kanunlara uygun olmalıdır.

İklim; mevsimlerin dağılımı, ortalama sıcaklık, nem ve günlük ortalama optimal güneş ışığı saatlerine bağlı olarak iklim analizi yapılmaktadır. Burada önemli olan iklimin farklı mevsimlerde turizm için elverişli olup olmadığıdır.

Turizm Gelişimi İçin Potansiyel Doğal Kaynaklar: Potansiyel kaynakların tespiti turizm planlaması için önemli ve özellikle yönlendirici olmaktadır. Tüm bu kaynakların envanter çalışmalarının haritaya aktarılması, turizm ürünleri ve hizmetlerinin gelişmesi ve altyapı ile tesislerin fiziksel planlaması için önemli olmaktadır.

b. Kültürel Kaynaklar: Kültürel kaynakların envanteri doğal kaynaklara ilişkin çalışmalara benzerlik göstermektedir. Özellikle doğal ve kültürel kaynaklardan oluşan kombinasyonlar, turistler tarafından yüksek ilgi ile karşılanmaktadır. Kültürel mirasın korunmasının önemi konusunda farkındalık meydana getirilebilirse, sürdürülebilir turizm gelişimine ve doğa korumaya verilen destek artacaktır.

c. Sosyo-Ekonomik Kaynaklar: Altyapı, insan kaynakları ve farklı ekonomik sektörlerin bileşimini içermektedir. Bu konuda yapılacak envanter çalışması, birbiri ile bağlantılı birçok farklı unsurlar içermesi ve bu unsurların turizm gelişimi için ilk bakışta kavranamaması mümkündür. Bölgenin kalkınma potansiyelinde, sosyal ve ekonomik rekabet edebilirlik unsurları büyük öneme sahiptir. Yerel nüfusun turizme yaklaşımı, turizm sektöründe çalışma isteği gibi bazı unsurların turizm ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır.

Altyapı: Bir bölgenin turizmde rekabet edebilirliği ve kalkınma seviyesinin tespiti için altyapı kalitesi önemli bir göstergedir. Altyapının kalitesi, yerel nüfusun hayat kalitesini ortaya koymanın yanı sıra turizm gelişimi için de zorunlu bir şarttır. Alan, güvenli içme suyu, donanımlı sağlık tesisleri gibi temel unsurları içermiyorsa turizm gelişimi asla başarılı olamayacaktır. Altyapının farklı unsurları için şartlar, kalite ve gelecekteki durum değerlendirilmelidir. Kaynak halihazırda turizm için mi kullanılmaktadır? Sorusu hem kaynağın turizm gelişimi için önemi konusunda hem de kaynak kalitesi hakkında göstergeleri ortaya koyabilmektedir.

- Su kaynaklarına yönelik etütler; kaliteli su kaynağının sağlanması, su kaynağının sürdürülebilir kullanımı ve su çıkarmanın çevresel etkisini de içerir.
- İletişim ağına yönelik etütler; turistlerin refahı ve turizm gelişimi için önemli olan cep telefonları da olmak üzere telefon ve internet ağlarının kalitesine yönelik etütleri içermektedir.
- Sağlık hizmetlerinin; kalite, miktar ve coğrafi dağılımı son derece önemlidir.
- Güç kaynaklarına yönelik etütler; elektrik şebekesi, ısınma ve yemek pişirme için enerji kaynaklarının varlığı önemlidir. Her ne kadar resmi standartlara göre planlansa ve tehlike içermese de turistler nükleer santrallerin yakınında konaklamamaktadır.
- Su ve toprak kirliliği etkisi olan atık su sistemleri önemli olup, bölgeye gelen turistlerin sayısı ile meydana gelecek atık su miktarı da dikkate alınmalıdır.

- Katı atıkların düzenli depolanması toplum için olduğu kadar çevre için de önemlidir. Katı atıkların görüntü kirliliğine de yol açması ayrı bir menfi etkisidir.
- Yol ağlarının durumu; çoğu turistin tercihlerini yaparken en önemli etkendir.
- Güvenlik; kamu güvenliğini ve asayişini sağlamak turist güvenliği gibi unsurlar önemli olmaktadır. Aşırı kar yağışı, kanyon veya dağ kurtarma timlerinin olup olmaması da çok önemlidir.
- Politik istikrarsızlık ve suçlar; turist için caydırıcı etki yapmaktadır.

İnsan Kaynakları; Bir bölgenin insan sermayesini ifade eden bu unsur, turizm gelişiminde anahtar etmenlerden biridir. İnsan kaynakları hem hizmeti hem de manevi nitelikteki kültür ve kimliği oluşturmaktadır.

İnsan kaynaklarına ilişkin etütler aşağıdaki unsurları içermelidir;

- Yöre halkının nüfusu,
- Göç vb. eğilimler,
- Demografik yapı,
- Aktif nüfus ve yapısı, eğitim seviyesi, potansiyel bilgi ve beceriler, açık fikirlilik, geleceğe odaklanma, çalışma ahlakı,
- Yöreye özgü geleneksel ekonomik faaliyetleri ve yöresel sanatları yapabilme,
- Turizm gelişimine ilişkin tutum, misafir severlik duygusu, hizmete yönelim,
- Sosyal tutarlılık, esneklik, mevcut sosyal ilişkilerin kalitesi ve aralarındaki işbirliğini içeren sosyal yapı,
- Yerel kurumlar, idareler, yönetim, bürokrasiden kaçınma vb. hususlarla finansal kaynaklar ve yönetimleri,
- Alanın kültürü ve kimliği, alanda etkin görev alacak kişilerin ortak değerleri, ilgileri, yaklaşımları, algılama şekilleri, özel ilgi ve becerileri, özgün gelenekler, o topluma ait olma ve o toplumda yaşamaktan onur duyma gibi durumları içerir,
- Farklı ekonomik sektörler; söz konusu coğrafi bölgeye ve ile yoğunlaşma durumları, firma sayısı, ölçeği, ortalama karlılık, geleceğe yönelik bakış açısı, pazarları ve dış ilişkileri, sektörler arası işbirliği son derece önemlidir, tüm sektörler turizm sektörü ile ilişkili olabilmektedir.
- Kaynak analizinin sonuçları; sürdürülebilir turizm yönetimi ve kalkınmada sermayeyi oluşturan kullanılabilir kaynaklara genel bir bakışı sağlamakla beraber, bölgenin mevcut kalkınma durumunu ve sürdürülebilirliğini değerlendiremeye yönelik bir resim sunmaktadır. Analiz aynı zamanda; bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına yönelik bir

vizyon oluşturulmasını ve turizm gelişiminin diğerk sektörlerle bütünleştirilmesini sağlayacaktır.

2.2 TURİZM POTANSİYELİ

Yüksek değerklere sahip doğal ekolojik sahalar her zaman yüksek turizm potansiyeli içermezler;

- Bazı doğa parçaları araştırma yapan uzmanlara, iyi eğitilmiş ekoturistlere hitap etmektedir. Bu alanlar sayıca az olduğu için de sınırlı bir turizm potansiyeli içerirler,
- Bazı doğal sahalar, erişim, güvenlik gibi nedenlerle turistler için elverişli olmayan yerlerde bulunurlar,
- Ekolojik kaynakların kullanımlar karşısındaki duyarlılığı (taşıma kapasitesi), ziyaretçi girişinde kısıtlamalara sebep olmaktadır,

Bir sahanın daha fazla turist çekebilmesi için ihtimalleri ortaya koyan **turizm potansiyeli** önemli bir konudur. Turizm potansiyelinin tespiti için arz ve talebin ortaya konması gerekir. Bu potansiyel sınırlıysa başarılı bir turizm girişimini başlatmak imkanı olmayacaktır.

Turizm ekonomik bir faaliyet olduğundan ancak turizm pazarında sürdürülebilirliği için bir talebi karşılamaı lüzumludur.

Turizme ilişkin motivasyon ve istekler değışkendir, kaynakların değeri aynı kalırken değışen tüketici davranışları turizm potansiyelini etkilemektedir. Dolayısıyla turizm potansiyeli tüketicinin bakış açısı (talebi) ile değerklendirilmelidir.

Turizm potansiyeline ilişkin veri toplarken, istatistiki veriler, anketler gibi yöntemlerle veri elde edilebilir, ayrıca derinlemesine görüşmeler, katılımcı gözlemleme, olaylar üzerinde çalışmalar ile veri elde etmek için kullanılan niteliksel araştırma metotları kullanılmaktadır.

Turizm potansiyeli için “turizm talebi” incelemesi aşğıdaki hususların tespiti ile yapılabilir;

- Halen yapılan turizm,
- Halihazırdaki turist miktarı,
- Her bir ziyaretçinin günde harcadığı miktar,
- Ortalama kalma zamanları,
- Turist profili,

- Dürtü analizi; hangi temel etmenlerin turistler için rol oynadığı,(doğa, kültür, sağlık, güneş, vb.)
- Benzer bir il veya saha ile kıyaslama yapılması, milli veya milletlerarası bir il ile kıyaslama yapılması ve neden o ilin tercih edildiği,
- Gelecekte rakip olacak iller hangileridir, nedeni,

“Turizm arzı” incelemesinde ise aşağıdaki hususlar öne çıkmaktadır;

- İlimizde bir uluslar arası havaalanı var mıdır veya yakın bir ilden yararlanma imkanı makul müdür?
- Alan ulaşım hangi araçlarla olur?(demiryolu, özel taşıt, genel taşımacılık, vd.), bunlara yaklaşım nasıl olmaktadır (kötü, yeterli, iyi gibi),
- Alana ulaşma durumu (kolay-rahatsız, çaba ile, zor ve tehlikeli)
- İle gelmek için yabancı turistler ülkemizden vize alıyor mu?
- Sahamızın istikrarlı bir yönetimi var mı?,
- Güvenlik ve ulaşım açısından ne gibi problemler yaşanabilir?
- *Alt yapı incelemesi*; taşımacılık ağı, yerel yolun durumu (toprak, asfalt), anayolla bağlantısı, demiryolu ağı, yerel genel taşımacılığın yaygınlığı, program, ücretler, hat/duraklar, döngü patikaları, patikalar, yollar, işaret levhaları, genel enformasyon levhaları, araç-otobüs park kapasitesi, bilgi alma, tercüme kolaylıkları,
- *Yiyecek içecek ve barınma*; restoran sayısı, restoranların sınıflandırılması (iyi-sayısı, orta iyi-sayısı vb.)
- Hangi standartta yiyecek sunuluyor? (yüksek, yeterli, kötü)
- İl ve çevresinde ne tür barınma alanları var? (otel, hotel, yatak kapasitesi, rota üstü barınma kulüpleri, bungalov, parkları, kamp alanı, diğerleri),
- Hangi standartlarda barınma sunuluyor? (yüksek, yeterli, kötü),
- İlinizin seçkin özellikteki doğal alanlarının özellikleri (sundukları ile tek mi?, biraz farklı mı?, diğer seçkin özellikli yerlere benziyor mu?),
- Alan turist gezi rotasına girecek şekilde turistlerin ilgisini çekebilecek diğer sahalara yakın mı? (diğer çekici sahalara yakın, orta derecede potansiyel, düşük veya yakında böyle bir potansiyel bulunmamakta),
- İlin alanlarında yaban hayatı; (bayrak tür, ilginç diğer türler, temsil edici yaban hayatı, farklı yaban hayatı izleme aktiviteleri, yürüyerek, botla, gözlem noktası ile vb.),
- Yaban hayatı izleme de tatmin edicilik durumu (garanti etme, genellikle, şans veya mevsime bağlı),

- Bölgedeki önemli yaban hayatının tanımı,
- Yardımcı tesislerin durumu (rekreasyonel, spor, diğer; durumu:kötü-yeterli-iyi),

Kaynakların turizm potansiyelinin değerlendirilmesi;

- *doğal değerler*: (sahiller, sahil kayalıkları, kumullar, dağlar, ormanlar, korunmuş izole olmuş alanlar, şelaleler, göller, nehirler, mağaralar, yaban hayatı, hayvan-kuş, deniz canlıları, iklim, diğerleri),
- *kültürel değerler*; (tarihi binalar, tarihi yerler, anıtlar, arkeolojik yerler ve koleksiyonlar, folklor ve gelenekler, el işleri, müzeler, sahne sanatları, sanayi mirası vb.)
- *Toplumsal turizm potansiyeli*; (insan kaynakları; aktif nüfusun büyüklüğü ve yapısı, eğitim düzeyi ve profesyonel bilgi, beceriler, eğitimler, orijinal-karakteristik ve geleneksel özellikleri, ekonomik faaliyetler-sanatlar profesyonel olmayanlar dahil, resmi olmayan bilgi ve beceriler, turizm gelişimine yaklaşımlar, misafir severlik anlayışı, hizmet eğilimleri, yerel kuruluş ve idareler ile yönetim, alanın kültürü ve kimliği,
- *Ekonomik kaynakların turizm potansiyeli*; (tarım, ormancılık, balıkçılık, sanayi ve diğer),
- *Altyapı*; (su sistemleri, ulaşım ağları, sağlık imkanları, ulaşım terminalleri, enerji kaynakları, kanalizasyon sistemleri, katı atık ve yok etme sistemi, caddeler/yollar, güvenlik sistemleri vb.)
- *İş ve hizmet altyapısı*; (fırınlr, kasaplar, bakkallar, süpermarketler, doğrudan satış yapan çiftlikler, kiralık araç, servis istasyonları, taksiler, otobüsler, kiralık bisiklet, kiralık spor malzemeleri ve bakımı, postaneler, bankacılık hizmetleri, doktorlar, dişçiler, eczaneler, kafe ve restoranlar, atm'ler, bankalar, diğer iş ve hizmetler.)

Turizm Talebi; turizmin mevcut durumunun incelenmesi;

Ziyaretçi; boş zamanlarını geçirmek için bir yere gelen kişi olarak tanımlanabilir, turist ise alanda bir veya daha fazla gece konaklamaktadır. *Her turist bir ziyaretçidir, ancak her ziyaretçi turist değildir.* Dolayısı ile turist ve ziyaretçi sayılarının ayrılması gerekmektedir.

Ziyaretçi ve turist ayrımı farklı talepleri sebebi ile yapılmak durumundadır, ayrıca her ikisinin de farklı etkileri bulunmaktadır. Bir turistin ortalama harcaması alanda daha fazla zaman geçirdiğinden, konaklamaya, ilave yiyecek ve içeceğe ödeme yaptığından genellikle daha yüksek olmaktadır.

Turizme ilişkin mevcut durumun ortaya konabilmesi için;

- Turist ve ziyaretçileri ayrı ayrı sayısı (yıllık, mevsimlik, aylık, haftalık, günlük),
- Son on yılda turistlerin/ziyaretçilerin değişimi,
- Ortalama kalış süreleri, konaklama ve ulaşım şekilleri önemlidir.

(Sürdürülebilir doğa turizm gelişme planımızda ana unsur turizm olduğundan; turizme ilişkin veri kullanılamaz olduğu hallerde ikinci en iyi seçenek olarak ziyaretçilere ait veriler üzerinden değerlendirme yapılması mecburiyeti doğmaktadır).

- Turist başına ortalama harcama,
- Grup hacmi ve düzeni,
- Turistlerin ağırlıklı yaş grubu,
- Yaptıkları faaliyetler,
- Ziyaret edecekleri-ettikleri yere ilişkin seçimleri,
- Memnuniyeti, deneyimleri ve para harcama şekilleri,
- İkinci ziyaretlerin yüzdesi ve sayısı,
- Kullanılabilir ilave veriler.

Talep incelemesinde ilimizi rakip olarak gördüğümüz veya bizimle rekabet eden benzer il veya illerle karşılaştırmak faydalı ve yerinde olacaktır.

Turizm Arzı:

Konum Faktörü; Bir ilin başka turizm pazarları ile ilişkili olarak nasıl konumlandığını, bir turistin alana ulaşmak için harcadığı zamanı, parayı/enerjiyi belirtir.

Bir saha ne kadar güzel olursa olsun, hedef grup tarafından kolayca ulaşılabilir değilse asla başarılı bir turizm gelişimi sağlanamayacaktır. *Yerel nüfusun değil turistin algılama durumu dikkate alınmalıdır.* Örneğin bakir alanları ziyaret etmekten zevk alan ve ilkel patika yollarla ulaşılan yerleri ziyaret etmek isteyen turistler için düşünülen uzak mesafeler için alanın sınırlı sayıda turist potansiyeli olacaktır.

- Uzun mesafeden gelen turistler için hava alanına uzaklık çok önemlidir,
- Tur operatörlerinin çoğu havayolu ulaşımını zorunlu görmektedirler, bu sebeple bağımsız turistler veya tur operatörleri hedeflenebilir,
- Tren, otobüs veya özel araçlarla erişim de konum faktörleri içinde önemlidir,
- Alana ziyaret iklim şartları açısından da kısıtlı imkanlara neden olabilir,

- İle özgü yapılan bürokratik işlemlerin biktıricılığı da önemlidir, sık sık güvenlik birimleri tarafından kimlik sorulmak, aranmak gibi,
- Turizm arzında; işaretlemeler, doğru yönlendirmeler, bilgiye ulaşma kolaylığı da önem arz etmektedir. Haritalar, broşürler, internet imkanı, kılavuz ve rehberler önemli bir arz faktörüdür.
- Yiyecek içecek sunumu ve konaklama arzı; Sunumun ürün ve hizmet kalitesi, hijyenik standartlar, özgünlük/otantik, yöresel olması, yer ve ürünlerin çeşitliliği, ortam ve konukseverlik önemlidir.
- Restoranların sınıflaması önceden yapılırsa turist için kolaylık olacaktır.
- Konaklama tüm türleri içerebilmelidir, ürün ve hizmetlerin kaliteli olması, özellikle hijyeniklik konaklamada çok önemlidir.

Doğal Alanın Kendine Has Özellikleri; Doğal alanların değer yaratması, kırsal kalkınmada rol oynaması beklentisi de son yıllarda öne çıkan bir görüştür. Doğal alanların alternatif kaynak kullanımına dönüştürülmesi için yapılan baskılar sonucu tehdit altında olduğu yerlerde devamlılığını sürdürebilmeleri, diğer alternatif kaynak kullanımları karşısında koruma ve kullanma dengesinin uzun dönemli ekonomik değerinin gösterilebilmesine bağlıdır. Tabiat ve kültürel miras, yaban hayatının gözlemlenmesi, yöreye özgü özellikler ve korunması gereken öncelikli türler, doğa ile ilgili çalışan ve doğanın kıymetini bilen eko-turistler için son derece önemlidir.

2.3 TAŞIMA KAPASİTESİ

- Belirli bir sürede (yıl, ay, hafta, gün, saat) bir bölgenin alabileceği ziyaretçi sayısı veya bölgenin kaynakları üzerinde istenmeyen veya planlanmamış etkilere sahip olmayan ve sürdürülebilir kalkınmayı tehdit etmeyecek düzeyde bir alanda aynı anda bulunabilecek ziyaretçi sayısı,
- Bir bölgenin, hayati önemde olduğu düşünülen değerleri, ekolojik süreç ve koşulları tehlikeye atmadan ve sürdürülebilir kalkınma imkanlarını azaltmadan belirli bir süre boyunca destekleyebileceği insan faaliyetlerinin (ağaç kesimi, avlanma, tarım) ve diğer etmenlerin (örn: iklim değişikliği, kirlenme.vb.) baskısı,
- Ziyaret edilen bir alan veya tesisin sahip olduğu kaynaklar üzerinde koruma amaçlarını tehlikeye atmadan, istenmeyen ve planlanmayan etkilere neden olmadan belirli bir süre (yıl, ay, gün, an) boyunca alabileceği ziyaretçi sayısı şeklinde tanımlanmaktadır.

Taşıma kapasitesi, *Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planında* önemli bir planlama aracıdır. Turizmin gelişimi ve korunmasında önemli bir kavramdır. Taşıma kapasitesinin analizi ve izlenmesi, yönetim kararları yönünden girdi sağlayacaktır. Taşıma kapasitesi sayesinde kullanımı sınırlamak, en elverişli ziyaretçi sayısını tamamlayarak müspet etkileri azamiye çıkartmak, olumsuz etkileri en aza indirmek mümkün olabilecektir. Kısaca *Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planındaki* “sürdürülebilirlik” taşıma kapasitesinin aşılması ile temin edilir.

Ziyaretçi sayısı ve etkinin büyüklüğü arasında doğrudan ilişki vardır. Ancak alan içinde tek tehdit unsuru ziyaretçiler değildir. Doğa için önemli olan tehditlerin tümünün birleşik etkisidir.

2.3.1. Taşıma Kapasitesinin Elemanları;

Sosyal Taşıma Kapasitesi,

Turizm için yerel tolerans limitleri olarak tanımlanmakta olup yöre halkı üzerindeki olumsuz etkilerinden ve ziyaretçiler ile yöre halkı arasındaki çatışmalardan kaçınılmasını içerir. Bu unsurun turizm gelişimi içerisinde anahtar rolü vardır. Yöre halkı turizmi desteklemezse kalkınma asla olmaz.

Yerel kabulü belirleyen temel etmenler, sosyal yapı ve kültürün hassaslığı, toplumun değişimin üstesinden gelebilme yeteneği, turizmin algılanışı, yöre halkı ile ziyaretçilerin ilişkileri, kullanıcı grupların davranışları, birbiri ile uyumu ve paydaş olmanın ekonomik ve toplumsal faydalarıdır.

Ekonomik Taşıma Kapasitesi;

Sürdürülebilir bir turizm gelişiminde turizm, ekonomik yapı ile bütünleşmiştir ve diğer sektörleri de desteklemektedir.

Ekonomik taşıma kapasitesi; turizm gelişimini sağlayan bir yerel ekonomi ve yerel ekonominin sürdürülebilirliğini sağlayan bir turizm gelişimi anlamına gelmektedir. Yani temel kıtas; turizm gelişimi ile yerel ekonomi arasındaki sinerjidir.

Ekonomik taşıma önemli olan iki unsur; Beklenen faydaları temin etmek için asgari turist sayısı ve ekonominin üstesinden gelebileceği azami turist sayısıdır.

Ekolojik Taşıma Kapasitesi;

Ekolojik taşıma kapasitesi, ziyaretçilerin/turistlerin ziyaret edilen alandaki ekosistemler, ikamet yerleri ve canlı türleri üzerinde ortaya koyduğu ekolojik zararlardır. Burada, ekolojik değerlerin, ziyaretçi akışlarının ve davranışlarının uzun süreli ve sistematik olarak izlenmesi ve veri toplanması önemli olmaktadır.

İdari/fiziki Taşıma Kapasitesi;

Fiziki taşıma kapasitesi aynı anda ve belirli bir zamanda müşteri olarak alınabilecek ziyaretçi sayısıdır. Bu kapasite, alana uygun insan sayısına, yani alanın büyüklüğü ve diğer fiziki şartlar (doğal, coğrafi koşullar ve hava şartları) ile turizm altyapısının kapasitesine dayanmaktadır. Burada temel göstergeler; kalabalık, kuyruklar ve trafik sıkışıklığıdır.

Fiziksel kapasite yönetiminin verimliliği ve etkinliği şu unsurlara bağlıdır;

- Organizasyon kaynaklarının kapasitesi (insan ve ekonomik kaynaklar vb. gibi),
- Ziyaretçi yönetiminin kapasitesi,

Bir sahanın ziyaretçi kullanımına/ turizm gelişimine karşı hassas olan kaynakları: Kırmızı liste ve endemik türlerin habitatları, alanın savunmasız olan diğer kaynakları, göçe hassas türler,

Ziyaretçi yönetimi de dahil olmak üzere yönetim amaçları ve hedefleri: Genel bir doğa koruma planı, amaçlar, hedefler ve doğa koruma politikası, tür koruma politikaları, bölgeleme sistemi, izleme sistemi,

Ziyaretçiler/turistler, turizm gelişimi ve etkileri üzerine veriler; tüm güzergahlar, tesisler, konaklama ve ziyaretçi/turist için olan etkinlikler ve detaylı haritalar, ziyaretçi sayısı, özellikleri, akımları, ziyaretçi modelleri, etkinlikler ve mevsime bağlı özelliklere ilişkin bilgiler vb., ziyaretçiler tarafından özel olarak gerçekleştirilen faaliyetler, ziyaretçi etkilerine ilişkin veriler, etkilerin izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin yöntemler, ölçütler ve göstergeler.

Coğrafi bilgi sistemleri (CBS) teknikleri ile bilgilerin gösterilmesi mümkündür.

Psikolojik Taşıma Kapasitesi;

Psikolojik taşıma kapasitesi bir alanın belirli bir zaman diliminde ziyaretçi deneyimleri üzerinde olumsuz etkilenmeye sebep olmaksızın kaldırabileceği maksimum ziyaretçi sayısıdır.

3. İLGİ GRUBU ANALİZİ VE YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI

3.1 İLGİ GRUPLARI/PAYDAŞLAR

İlgi grupları, “belirli bir koruma ve sürdürülebilir kalkınma projesi ile ilgili olarak fayda sağlayan, projenin içinde yer alan veya söz konusu projeden olumlu ya da olumsuz etkilenen bireyler, gruplar veya organizasyonlar” olarak tanımlanabilirler.

Paydaşlar, bir problemi çözmek için sürdürülebilir doğa turizmi gelişimine ve amaçlarımıza ulaşmak için güvenebileceğimiz kişilerdir.

İlgi gruplarının hepsi sürdürülebilir doğa turizmi gelişimine ortak değildir veya olmaları gerekmez. Çünkü bir ortağın projeye olumlu bir bakışı, tutumu olmalıdır ve amaçlara ulaşmak için işbirliği yapmalıdır.

Bazen bir ilgi grubu projeye olumsuz bakabilir ve hatta aktif bir tehdit bile olabilir, ilgi gruplarını işbirliği yapılanlar haline getirmek onlara paydaş değeri verilmesi ile mümkün olur.

3.2 İLGİ GRUBU KATEGORİLERİ

Turizmde ilgi grupları;

- Yöre halkı, kişiler ve kurumlar,
- Alana dayalı ilin sorumlu yöneticileri,
- Bölgesel yetkililer,
- Ulusal yetkililer,
- Turizm ofisleri, yerel turizm organizasyonları, konaklama ve hizmet sunanlar, taşımacılar,
- Turizmle ilgili sektörler,
- Tarım, ormancılık ve balıkçılık gibi farklı ekonomik sektörlerin temsil edildiği ticaret ve sanayi odaları ve el sanatları ile ilgili birimler,
- İşçi sendikaları, dernekler, STK'lar,
- Eğitim ile ilgili birimler,

3.3 İLGİ GRUBU ANALİZİ

İlgi grubu analizi *sürdürülebilir doğa turizmi gelişme planının* ortaya konması ve uygulamasında yer alan farklı taraflara ilişkin genel bir izlenim sahibi olabilmek, niyet okumak için kullanılan bir araçtır. Yalnızca bir envanter olarak ele alınmamalıdır, *sürdürülebilir doğa turizmi gelişme planının* planlanmasında potansiyel ortaklarımızın kimler

olduğunu ve hangi tarafla çelişkiler yaşayacağımızı bize bildirmektedir. Ayrıca projenin farklı seviyelerinde destek temini için de son derece elverişli bir analizdir.

İlgi grupları analizine dayalı olarak *sürdürülebilir doğa turizmi gelişme planının* yönetiminden sorumlu bir organizasyon oluşturulmalıdır.

Sürdürülebilir doğa turizmi gelişimi için, detaylı bir ilgi grubu analizi ilgi gruplarının;

- Genel hedeflerini,
- Turizmden beklediği faydaları
- Turizmdeki rollerini tanımlamalıdır.

Bu süreç; şu adımlardan oluşur;

1. İlgi gruplarının tanımlanması,
2. Her ilgi grubunun çıkarlarının, önceliklerinin ve değerlerinin belirlenmesi,
3. Her ilgi grubunun davranışlarının belirlenmesi,
4. İlgi grubunun gücünün ve ilgi grupları arasındaki muhtemel koalisyonlarının gücünün tahmin edilmesi,
5. İlgi gruplarının mevcut ihtiyaçlarının ne düzeyde karşılandığının değerlendirilmesi,
6. İlgi grupları ile birebir iletişimlerin başlatılması ve ilgi gruplarının güveninin kazanılması,
7. Ortak menfaatler, sinerji ve başarı unsurlarının tanımlanması,
8. Paydaşların bir araya getirilmesi,
9. Ortak hedef ve amaçların ve onlara ulaşmak için gerekli olan stratejinin ortaya konması,
10. Organizasyon çerçevesinin oluşturulması,
11. Uygulama (zaman çizelgesinin ve hedeflerin ortaya konması, iletişim organizasyonunun oluşturulması, ilgi gruplarına somut sorumlulukların verilmesi.)
12. İzleme ve geri bildirimin yapılması

3.4 TOPLUM TEMELLİ YAKLAŞIM

Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme Planı'nın hazırlanmasında toplum temelli yaklaşım uygulanması neticesinde;

- Yöre halkı için sürdürülebilir geçim kaynakları ortaya koymak,
- Toplulukların kendi yapılarını korumalarını teşvik etmek ve
- Doğal alanların koruma hedeflerinde yerel faydayı oluşturmak mümkündür,

Toplum temelli turizmin en önemli özelliği, doğal kaynakların kalitesi ile alanın kültürel mirasının bozulmamış ve turizmle güçlendirilmiş olmasıdır. Doğal çevre üzerindeki

olumsuz etkiler en aza indirilmeli ve yerel kültür korunmalıdır. Turizm, insanların kendi yerel kültürlerini yaşatma ve değerlendirmeye teşvik etmelidir.

3.5. YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI

İlgi grubu analizine dayalı olarak, korunan alan ve çevresi için, Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme Planını izlemek veya biçimlendirmek amacıyla, korunan alan yönetimi ve tüm ilgi gruplarının resmi işbirliğine dayalı bir organizasyon oluşturulmalıdır.

Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme Planını uygulamak, desteklemek ve sorumluluklarını, karar verme gibi hususları düzenler.

3.6. TARİHÇE

Rize ilinde tarih öncesi çağlara ilişkin arkeolojik araştırmalar yeterli olmamakla birlikte elde edilen ilk veriler Yontma Taş devrine aittir. Rize ve çevresinde ilk yerleşmelerin bu dönemden sonra başladığı düşünülmektedir. Kentin ismi üzerine de yeterli bir araştırma yapılmamıştır. Kültür Bakanlığı'nın yayınladığı Rize tanıtım kitabında geçen Rhizion, Rhizos, Riso, Risum, Risso gibi isimlerden Rihizos yunanca pirinç, Rihiza dağ eteği anlamına, günümüzde kullanılan Rize ismi de Farsçada kırılmış dökülmüş anlamına gelmektedir [Karpuz, 1992: 1].

İlk yerleşme merkezi M.Ö. VII. yy'da Miletos'lu denizcilerin emperion¹ adlı ticaret kolonilerinin halklarıyla Doğu Anadolu'ya göç eden Kimmerler'in etkisiyle bu bölgeye yerleşen İç Anadolu oymaklarının birleşmesi sonucu oluşmuştur [Yurt Ansiklopedisi, 1983:6364]. Ünlü tarihçi Strabon, mutluluk veren deniz veya dost deniz anlamına gelen Pontos Eukseinos (Karadeniz) kıyılarının Miletoslular tarafından kolonileştirildiğini Geographika adlı eserinde belirtmiştir [Aktaran: Asan, 2000].

M.Ö. 550 yılında Med Krallığı'nı yıkarak Anadolu'da üstünlük sağlayan Perslerin Kapadokya satrabı² Karadeniz'deki kolonilerin çoğunu ele geçirmiştir. Fakat Rize halkının sosyal yapısı Persler'in bu bölgeyi etkilemesini ve üstünlük kurmasını engellemiştir.

M.Ö. 550 yılında Med Krallığı'nı yıkarak Anadolu'da üstünlük sağlayan Perslerin Kapadokya satrabı³ Karadeniz'deki kolonilerin çoğunu ele geçirmiştir. Fakat Rize halkının sosyal yapısı Persler'in bu bölgeyi etkilemesini ve üstünlük kurmasını engellemiştir.

M.Ö. 334 yılında Büyük İskender, doğu seferiyle Persleri yenilgiye uğratmış ve Anadolu'da üstünlük sağlamıştır. Bu dönemde de Rize dışı kapalı yapısı nedeniyle bağımsız bir kent olarak varlığını sürdürmüştür. Uzun dönem bağımsız bir kent olma özelliğini koruyan Rhizos (Rize) kenti, M.Ö. 180-65 yılları arası Büyük İskender'in satraplarından Mitridates Kitistes'in kurduğu Pontus Krallığı'na bağlı bir vilayet olarak varlığını sürdürmüştür.

M.Ö. 65 yılında Pontus Krallığı Romalılara yenilerek Kafkasya'ya çekilmiştir. Bu dönemde idari boşluktan yararlanan Part Krallığı Rize ve çevresini ele geçirmiş, Kafkasya'ya çekilen Pontuslar ve Romalılar arasında tampon bir bölge oluşmuştur.

M.S. 10 yılında Romalılar bu bölgenin kontrolünü Partlar'dan devralmıştır. Bölge uzun yıllar kendi dinamikleriyle gündelik yaşamını sürdüren sakin bir yerleşme özelliği göstermiştir. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra bu bölge Bizans sınırları içinde kalmıştır. Bölge M.S. 395–1204 yılları arası Pontus Polemiecus Eyaleti içinde yer almıştır. Rize'nin Karadeniz-İran ticaret yolu üzerinde olması nedeniyle bu dönemde Bizans ve Sasanlı Devleti arasında sorunların oluşmasına neden olmuş ve bölge Lazlar'ın ve Canayarlar'ın istilasına uğramıştır. Bunlardan bu bölgede yaşayan Canayarlar, Bizans'ın yönetimi altına girmiştir. Bu sorunların da etkisiyle X. yy'da Bizans Karadeniz'de yeni bir örgütlenme sistemine geçmiş, Rize bu sistem içerisinde Lazia temasına bağlı bandon⁴ olarak nitelendirilen yönetim birimi olmuştur.

1071 Malazgirt savaşıyla Türkler tarafından ele geçirilen Rize ve çevresi, savaşın Batı Anadolu'ya kayması nedeniyle 1075 yılında Bizans hakimiyetine girmiştir. 1024'te İstanbul'un Latinler tarafından işgal edilmesi sonrası Gürcülerin yardımıyla Trabzon Devleti kurulmuş, Rize de bu devlete bağlanmıştır. Bu olaydan sonra Rize ve çevresine Lazlar yerleştirilmiştir. 1184 yılına kadar sürekli Bizans, Selçuklu ve Danişmetliler arasında el değiştiren Rize, bu tarihten sonra Bizans egemenliğine girmiştir. Fakat, bu dönemde Selçuklu topraklarına dahil edilen alanlar içerisinde Çamlıhemşin, Fındıklı, Kalkandere ve bir süreliğine Güneysu ilçelerinin bulunduğu bilinmektedir [Yurt ansiklopedisi, 1982: 6364,6365; www.rize.gov.tr].

1461 yılında Trabzon'u fetheden Fatih Sultan Mehmet tarafından Rize, Fındıklı, Çayeli, İyidere, Ardeşen, İkizdere, Kalkandere, Pazar, Hemşin ve Güneysu Türk egemenliği altına alınmıştır [Yurt ansiklopedisi, 1982: 6364,6365; www.rize.gov.tr]. Anadolu Türk birliğine katılan Rize bölgesine, 1461 yılı ve sonrasında Çoruh, Amasya, Samsun ve Tokat'tan; 1466 yılında Konya yöresinden; 1501 yılında Sünni Akkoyunlulardan Trabzon ve

Rize yöresine yerleşenler olmuştur. 1515 yılında Dulkadirli beyliği kaldırılınca Mara-Elbistan Türkmenleri de Trabzon ve Rize yöresine yerleştirilmişlerdir [www.rize.gov.tr]. Yavuz Sultan Selim devrinde Rize tamamen Osmanlı egemenliğe girmiş daha sonra da ünlü Oğuz boyu (Cepniler) buraya yerleşmiş ve Türk kültürünün bölgede yaygınlaşmasını sağlamışlardır.

Bölgede XVI. ve XIX. yy arasında Celali ayaklanmaları ve korsanlık olayları dönemin önemli olaylarıdır. Aynı dönemdeki önemli olaylar arasında XIX'da yaygınlaşan ayan isyanları da vardır. Osmanlı yönetim sisteminin bozulması sonucu yerel güç odakları ortaya çıkmıştır. Bu güç odakları yerel halkın da desteğini alarak, Osmanlı'nın Trabzon Valilerine borç verecek düzeye de gelmişlerdir. Ayanların en ünlüsü Tuzcuoğlu ailesidir. Rize, 1867 Vilayet Nizamnamesine göre Trabzon vilayetinin merkez sancağının 6 kazasından biri durumundadır. 1877 yılında merkez sancağa bağlı nahiye olmuştur. 1877–1878 Osmanlı Rus savaşının ardından Lazistan sancağı kurulunca Rize hem kaza, hem de bu sancağın merkezi oldu.

Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu cephesinde Ruslarla çatışmalar başlamıştır. 9 Mart 1916 tarihinde Rize, Rusların işgaline uğramıştır. Savaş yıllarında yurt genelinde açlık ve yoksulluk Rize'de de etkili olmuş, halk aynı zamanda Rum ve Ermeni çetelerinin baskınlarına maruz kalmıştır. 1917 yılında Rus Çarlığı'nın devrimle yıkılması ve yine 1917'de Bolşevik devrimiyle Rusların savaştan çekilmesi sonucu ateşkes görüşmeleri başlamış, Doğu cephesinde savaş bitmiştir. Aynı dönemde ikinci Türk-Kafkas Kolordusu Bayburt ve Trabzon'u almış, 2 Mart 1918'de Rize işgalden kurtulmuştur.

Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924 yılında Rize il olarak idari yapıda yer almış, 1933 yılında Artvin ili ile birleştirip Çoruh ili olarak 1936'ya kadar bu yapıyla yönetilmiştir. 1936 tarihinde yürürlüğe giren 2885 sayılı kanunla Çoruh ili kaldırılmış Rize yeniden il durumuna getirilmiştir. Pazar ilçesi bu dönemde Rize'ye bağlı tek ilçe konumundadır.

Rize'ye bağlı ilçelerden Çayeli 1 Eylül 1944'te, 4 Aralık 1953'te Artvin ilinden ayrılıp Rize'ye bağlanan Fındıklı 1948 yılında, İkizdere 20 Haziran 1952'de, Ardeşen 1 Mart 1953'te, Çamlıhemşin ve Kalkandere 1 Nisan 1960'ta, Pazar 1984'te, Derapazarı ve Hemşin 9 Mayıs 1990'da ilçe statüsü kazanmıştır [Yurt Ansiklopedisi, 1982: 6364,6365]. (Rize Çevre Durum Raporu)

3.7. RİZE İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.7.1. İlin Jeomorfolojik Özellikleri

Doğu Karadeniz kıyı sıradağları yayının kuzey yamacında yer alan Rize toprakları genel ifade ile dağlık ve engebeldir. Ancak bu genel topografik durum dikey yönde bazı

farklılıklar arz etmektedir. Bu nedenle Rize'nin topografyasını üç bölümde incelemekte fayda vardır.

Kıyı Şeridi ve Alüvyon Düzlükler: Çok dar olan bu sahanın Rize topografyası içinde ayrı bir yeri vardır. Kabaca 80 km uzunluğundaki kıyı şeridinin genişliği akarsu vadileri dışında ortalama 20-150 m. arasında değişmektedir. Çok sayıda akarsu tarafından kesilen bu şeridin en geniş düzlüklerini taban seviyesi ovaları oluşturur. Tümüyle akarsuların getirdiği alüvyonlardan oluşan bu düzlükler, akarsuların denize kavuştuğu noktadan itibaren içeriye doğru 500-600 metreye kadar taban seviyesi ovası şeklinde, 9-10 km'ye kadar da taraça düzlükleri şeklinde uzanırlar. Bu düzlüklerin kıyı boyunca olan genişlikleri ise yaklaşık olarak 200 m ile 1000 m arasında değişmekte olup hemen tamamı yerleşmeye sahip olmuştur. Bunlardan en geniş olanı Ardeşen ilçe merkezinin yerleşim alanını oluşturan Fırtına Deresi'nin taban seviyesi ovasıdır.

Yüksek kıyılar kategorisine giren Rize kıyıları genellikle sade bir görünüş arz eder. Kıyı çizgisi küçük boyutlu ve asimetrik girinti ve çıkıntılardan oluşur. Bütün bunların önüne kıyidan 5-25 m, hatta bazen 150 m. Uzaklıkta ve boyutları 5-10-15 m arasında geniş ölçüde tahrip edilmiş olmasına rağmen yer yer taraça ve falezlere de rastlanmaktadır.

Derin Vadilerle Yarılmış Dağlık Saha: Topografya kıyı düzlüğünün hemen gerisinde arızalanmakta ve yükselti birdenbire 150-200 m' yi bulmaktadır. Buradan itibaren arazi, giderek daralan akarsuların orta çığırları boyunca aldıkları sayısız kollar araziye şiddetle aşındırılmış ve çok arızalı bir görünüş kazandırmıştır. Keskin ve birbirine yakın sırtlar, dik yamaçlı "V" profilli vadiler yaklaşık 2000 m yüksekliğine kadar olan bu sahanın karakteristik topografik görünüşünü oluştururlar.

Yüksek Dağlık Saha ve Buzul Topografyası: Kabaca 2000 m yükseklikten başlayan ve sahanın 3000-3200 m yüksekliğe kadar olan kısımlarında topografya basık sırtlar, dik yamaçlı "U" profilli vadilerden oluşur. Dördüncü jeolojik zamanın buzul devrelerinde geniş ölçüde buzul aşındırmasına sahne olan bu sahada çok sayıda küçük boyutlu buz yalağı ve moren set gölleri mevcuttur.

Bu sahanın yüksekliği 3000 m' yi aşan kısımları Rize' nin en sarp ve en arızalı kesimini oluşturmaktadır. Geniş ölçüde çıplak ve tamamen kayalık zirveler ile bunların arasındaki keskin sırtların yamaçları insanın gezmesini engelleyecek kadar diktir. Rize'nin en yüksek noktalarını bu sırtlar arasındaki zirveler oluşturur. Üzerinde hala buzul bulunan ve Rize

topraklarının en yüksek noktası olan Kaçkar Tepesi (3937 m) ile Verçenik (üç doruk) Tepesi (3709 m), Koyun sokağı Vacakar dağı (3458 m), Çaymakçur Tepesi (3420 m), Marsis Tepesi (3334 m) ve Aşağı Karataş Tepesi (3322 m) bu zirvelerden bazılarıdır. Bu arızalı topografya Fındıklı ilçe merkezinin güneyinden itibaren sarplığını ve yüksekliğini kaybetmeye başlar (Rize Çevre Durum Raporu)

3.7.2. Jeolojik Yapı ve Toprak Özellikleri

Bölgesel jeoloji incelendiğinde, bölgede Paleozoikten itibaren üst Kretase'ye kadar karasal ortamın hakim olduğu görülmektedir. Bundan sonra ise, magmatizmanın hakim olduğu sığ denizel tortular, da olsa tümü üst Kretase ve Tersiyer' de temsil edilmiştir.

Doğu Karadeniz bölgesi volkanik bir arktan oluşmuştur. Bunu oluşturan volkanizma, üst Kretase'de önemli faaliyet göstermiş ve geniş alanları kaplamıştır. Trabzon'dan Hopa'ya kadar olan bu yay içindeki üst Kretase'de jeolojik kesit olarak dasit, bazalt ve tortul birimlerin ar dalanması görülür. Bu ar dalanmada bazalt hakim, dasit yaygın ve tortullar da sınırlı olarak bulunmaktadır. Birbiri üzerine uyumlu olarak gelen bu birimler her kesitte bulunmayabilir. Özellikle, tortul birimler lokal olarak görülür. Bu bölgedeki tortullar tüfitleride içerdiğinden, genellikle “volkano-tortul” olarak adlandırılırlar. Bu birimin ortalama kalınlığı 100 m' yi geçmektedir.

Üst Kretase volkanitlerinin üzerine, uyumsuz olarak Eosen yaşlı volkanik oluşumlar gelmiştir. Bu oluşumlar başlıca bazalt ve andezit olup, yine ince ara tabakalı tortulları da içermektedirler. Daha ziyade kuzey bandını oluşturan bu oluşumların kalınlıkları 100-300 m arasında değişmektedir. Eosen sonrasında (Oligo-Miyosen'de) ise granit intruzyonları oluşmuştur. Bu bölgede küçük mostraları görülmekle beraber, yüksek dağlar başlıca granittir. Yer yer granodiorit özelliği de gösteren bu birim birkaç yüz metre kalınlıktadır. Bunları takip eden Pliyosen devresinde tekrar volkanik dayklar ve henüz tam çimentolaşmamış detritik tortullar oluşmuştur. Ancak, bunlar çok yoğun mostralar şeklinde olmayıp, küçük lekeler halinde görülürler. Kuvaternen' de ise bölgede, moren, teras, çakıl ve düşük kotlarda kalın alüvyon belirgin olarak görülür. (Rize Çevre Durum Raporu)

3.7.3. İklim Özellikleri

Rize' de yazları serin kışları ılıman ve her mevsimi yağışlı bir iklim görülür. 1960-2012 yılları arasında yapılan ölçüm değerlerine göre Rize'nin yıllık sıcaklık ortalaması 14,2 °C'dir. Bu süre içerisinde kaydedilen en düşük sıcaklık -7,0 °C (19.03.1963) en yüksek sıcaklık ise 38,2 °C (21.05.1980) kaydedilmiştir. En soğuk ay olan Şubat ayının sıcaklık

ortalaması 6,4 °C, en sıcak ay olan Ağustos ayının sıcaklık ortalaması 23,0 °C'dir. Şubat minimumunun -6,4 °C, ağustos maksimumu 34,0 °C olduğu Rize'de yıllık sıcaklık amplitüdü (salınım) 40,4 °C'dir. Bu haliyle Rize denizsel iklim karakteristiği taşır.

Rize' de aylık ortalama sıcaklık eğrisi bütün yıl 6 °C'nin üzerinde seyretmekte olup, sadece 4 ayın sıcaklık ortalaması 10 °C'nin altındadır. Sıcaklık ortalaması 20 °C'yi geçen ay sayısı 3 tür. Bütün bunlardan Rize'nin oldukça istikrarlı bir sıcaklık rejimine sahip olduğu söylenebilir.

Türkiye'nin en çok yağış alan ili olan Rize'de yıllık toplam yağış miktarı 2236,2 mm olup, yağışlar her mevsime dengeli olarak dağılmıştır. Bu nedenle Rize' de kurak mevsim yoktur. En az yağış alan Nisan- Mayıs dönemi aylık ortalama yağış miktarı 97,4 mm'dir. Rize' de kar yağışları olağandır. Toplam yağışın bir kısmı kar şeklinde düşmekte, akarsu rejim grafiği yağış eğrisi sonbahar ve kış aylarında yükselirken akarsu rejim eğrisi bu aylarda maksimumun oldukça altında seyretmekte, maksimuma ilkbahardan itibaren ulaşmaktadır. Oysa ilkbahar Rize'de en az yağış alan mevsimdir. Bu durumda kışın düşen yağışların kar şeklinde olduğu ve ilkbaharla birlikte karın erimesiyle akarsuların kabardığı görülmektedir. Karın ortalama 14 gün yerde kaldığı Rize'de donlu gün sayısı genelde 10 günün altındadır. Donlu gün sayısının az olması ve minimum sıcaklık ortalamasının 3 oC'nin altına düşmemesi Rize'de narenciye üretimine imkân vermiştir.

Rize'de hakim rüzgar yönü Güney güneybatıdır(SSW). Ancak 2-3 yılda bir Kasım'dan Nisan'a kadar kısa aralıklarla esen fön rüzgârlarına da değinmek gerekir. Doğu Anadolu Antisiklonunun Sibirya Antisiklonuyla birleşerek güçlendiği yıllarda Doğu Anadolu'da Doğu Karadeniz üzerindeki siklon merkezine doğru yönelen hava, 3000 m'yi geçen Rize dağlarını aştıktan sonra kıyıya doğru inerken ısınır ve kıyıya ulaştığında bu bölgede sıcaklıkların yükselmesine yol açar. Böylece Rize'de kış sıcaklık değerlerinin aşırı düşüş göstermesini önler.

Mevsimlere göre değişmekle birlikte Rize'de nem oranı genellikle % 75'in altına düşmemektedir. Yılın ortalama 130 günü kapalı geçmektedir. Açık gün sayısının az olması Rize'de güneş enerjisinden yararlanma imkânını en aza indirmiştir. (Rize Meteoroloji Müdürlüğü Yazısı)

3.7.4. Orman Varlığı

Rize İli orman varlığı, Türkiye orman varlığının % 0.8' ini teşkil etmektedir. Rize İlinde orman varlığı aşağıdaki gibidir.

Normal Koru Ormanı (Ha)	47002,0
Bozuk Koru Ormanı (Ha)	32731,7
Toplam Koru Ormanı (Ha)	79733,7
Normal Baltalık Ormanı(Ha)	0
Bozuk Baltalık Orman (Ha)	24187
Toplam Baltalık Orman (Ha)	24187
Açıklık Alanı (Ha)	107606,1
Toplam Ormanlık Alanı (Ha)	187339,8
Genel Saha (Ha)	294945,9
Ormanlık Oranı %	63

Kaynak : Orman İşletme Müdürlüğü -2010

Ağaç türleri genel olarak 800-900 rakımlara kadar kayın, gürgen, kızıl ağaç ve az miktarda kestane, kara ağaç gibi yapraklı ağaçlardan oluşmakta 900-1000 m rakımdan sonrasında ladin, göknar, ladin kayın ve göknar karışık meşelerden oluşmaktadır. Az miktarda olsa sarıçam (ikizdere) ağaç türü de bulunmaktadır.

3.7.5. Flora-Fauna ve Hassas Yörelere

Flora ve Fauna durumuna ilişkin olarak lokal çalışmalar bulunsa da ilimiz genelinde yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Bu amaçla Müdürlüğümüz tarafından 2013-2014 yıllarında “Rize ilinin Karasal(orman, bozkır, alpin-subalpin, maki, pseudomaki, kumul, su kenarı, tarım, yerleşim v.d.) ve İç Su(akarsu, göl v.d.) Ekosistemlerinin Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzlenmesi” işi için Hizmet alımı yapılarak konuyla ilgili veri oluşturulacaktır.

Kaçkar Dağları Milli Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı çerçevesinde yapılmış flora ve fauna çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmaya göre İlimizin Endemik Tür (Ek-1), Fauna(Ek-2) ve Flora (Ek-3) listesi planın ekindedir.(Kaçkar Dağları Milli Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı)

3.7.6. Tarım ve Sanayi

İlin ekonomisine de ticaretine de çay bitkisi ve çay tarımı damgasını vurur.

İlimizde Sanayi siciline kayıtlı 231 irili ufaklı işletmeden 151 adedi çay üretimi alanında faaliyet göstermektedir. Bu işletmeler, çay işleyen fabrika ve atölyelerdir. Bu 151 adet işletmeden 34 adedi Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğüne bağlı fabrikalardır. İmalat sektöründe yaklaşık 15.000 kişi istihdam edilmektedir. Sanayide istihdamın % 87'si işçi, % 3'ü mühendistir. Rize İlinde bulunan sanayi işletmelerinin %26'sı mikro ölçekli, % 45'i küçük ölçekli, %22'si orta ölçekli, %7'si büyük ölçekli işletmelerdir.

Kayıtlı sanayi işletmelerinin ülkemizde bölgelere göre bir değerlendirmesi yapıldığında; sanayi işletmelerinin % 45,2'si Marmara Bölgesinde, %15,8'i İç Anadolu Bölgesinde, % 15,6'sı Ege Bölgesinde, % 8,8'i Akdeniz Bölgesinde, % 6,8'i Karadeniz Bölgesinde, % 5,5'i Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve % 2,1'i de Doğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır.

Karadeniz Bölgesi'ndeki illere sanayisine (sanayi işletme sayısına) göre bakıldığında sıralama; %17,4 Samsun, % 7,7 Düzce, % 8,5 Trabzon, % 8,9 Çorum, % 6,5 Bolu, % 4,9 Kastamonu, % 6,3 Ordu, % 4,2 Rize, % 4,4 Amasya, % 6 Tokat, % 6,6 Zonguldak, % 4 Karabük, % 4 Sinop, % 3,7 Giresun, % 2,8 Bartın, % 1,7 Gümüşhane, % 0,9 Artvin, % 0,7 Bayburt şeklinde olmaktadır.

Türkiye'deki toplam sanayi işletmesi sayısına göre % 0,3 lük bir oran ile sanayisi gelişmekte olan iller arasında yer alan Rize'de, sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 231'dir. 2012 yılı itibariyle sanayi sicil belgeli firmaların (sanayi siciline kayıtlı sanayi tesislerinin) Rize Merkez ve ilçelere göre dağılımı; Merkez'de 96, Güneysu 28, Çayeli 28, İyidere 19, Ardeşen 21, Kalkandere 17, Pazar 17, Fındıklı 5 adet şeklinde olup, toplam 231 adet sanayi tesisi varlığını sürdürmektedir

Ülkemizin çay üretiminin üçte ikisine yakını Rize'de yapılır. İkliminin ılık oluşu ve bol yağış olması nedeniyle Rize çay üretimi için çok elverişlidir.

İlimizde Çay tarımı 1944 yılında başlamış olup, günümüze kadar büyük gelişmeler göstermiştir. Çay tarımı, yörede fabrikaların yapılması ve elde edilen ürünlerin burada

işlenmesiyle bölgenin ekonomisine büyük katkı yapmıştır İlimizde, yaş çay tarımı 49.960 hektarlık alanda yapılmakta olup, yılda ortalama 1.152.647 ton yaş çay mahsulü alımına karşılık yıllık yaklaşık olarak 290.529 ton kuru çay üretimi gerçekleşmektedir.

Rize İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, gıda ürünleri imalatı sektörünün % 72,6'lık bir oran ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Çay fabrika ve atölyelerinin dışında bu fabrikaların yedek parçasını üreten, bakım ve onarımını yapan işletmeler, çay paketleme ve ambalaj fabrikaları, un fabrikaları, kereste fabrikaları, balık unu ve balık yağı fabrikası gibi sanayi kuruluşları İlimizin ekonomisinin temel taşlarıdır.

İlimizde iki adet Organize Sanayi Bölgesi vardır. Bunlardan Rize Organize Sanayi Bölgesi; 1997 yılında yatırım programına alınmak suretiyle kuruluşu gerçekleşmiş ancak henüz faaliyete geçmemiştir. 26.06.2000 tarihinde yer seçimi komisyon raporu alınarak Rize ili Kalkandere ilçesi Aksu Mahallesi sınırları içerisinde çalışmalara başlanmıştır. 2012 yılında yapılan başvurular dikkate alındığında, muhtelif imalat sektörlerinde faaliyet gösteren toplam 72 firma yer talebinde bulunmuştur.

Ardeşen Organize Sanayi Bölgesi ise; 1998 yılında Fırtına Mahallesi sınırları içerisinde Fırtına Deresi havzası kenarında yer almakta, 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ve Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği amir hükümlerince ilgili imar ve parselasyon planı oluşturulamamış olup, çalışmaları devam etmektedir.

İlimiz Merkez ve İlçelerinde 6 adet Küçük Sanayi Sitesi (KSS) Yapı Kooperatifi bulunmaktadır. Bunlardan Rize Merkez Küçük Sanayi Sitesi, Rize Ardeşen Küçük Sanayi Sitesi, Rize Çayeli Küçük Sanayi Sitesi ve Çayeli Örnek Küçük Sanayi Sitesi aktif bir şekilde çalışmakta, Rize Modern Küçük Sanayi Sitesi ve Pazar Modern Küçük Sanayi Sitesi ise henüz aktiflik kazanmamıştır. (Bilim ve Sanayi Teknolojileri İl Müdürlüğü Yazısı 2013)

3.7.7. Coğrafi Konumu Yeri ve Sınırları

Rize kuzeydoğu Anadolu'da; Doğu Karadeniz kıyı şeridinin doğusunda, 40o-22' ve 41o-28' doğu meridyenleri ile 40o-20' ve 41o-20' kuzey paralelleri arasında yer alır. Batıdan Trabzon'un Of, güneyden Erzurum'un İspir, Doğudan Artvin'in Yusufeli ve Arhavi ilçeleri ile Kuzeyden Karadeniz tarafından çevrili olan Rize'nin göller hariç yüzölçümü 3922 km2 dir. (Rize Çevre Durum Raporu)

3.7.8. Ulaşım, Haberleşme ve Konaklama

Doğu Karadeniz Bölgesinin çoğu ili gibi Rize’de de ulaşım imkânları hayli kısıtlıdır. İlin çevre ile olan bağlantısı ve taşımacılığı karayolu ve denizyolu sağlanmaktadır. Arazi yapısının engebeli oluşu nedeniyle demiryolu ile ulaşım yoktur. İlin havayolu ulaşımı 75 km’lik mesafedeki Trabzon Havaalanından sağlanmaktadır

Rize genelinde ulaşım sorunları bulunmaktadır. İlimizin coğrafi yapısı ve iklimi bütün ekonomisini etkilediği gibi hizmetlerin götürülmesini de zorlaştırmaktadır. Yoğun yağış ve engebeli arazi yapısı bir yandan hizmet maliyetlerini artırırken diğer yandan da sık sık bozulmalara yol açarak sürekli bakımı zorunlu hale getirmektedir.

Yolcu taşıma sistemleri şehirler arası otobüs seferleri ile yapılmaktadır. Karadeniz sahil Yolu 1950’li yıllarda yapılmış olup, artan trafik yükü ve o zamanın yapım koşulları nedeniyle başka bir karayolu alternatifi olmayan bölgemizin ihtiyacını karşılayamaz duruma gelmiş olup 1983 yılında Doğu Karadeniz Sahil Yolu iyileştirme Projesi kapsamında yenileme çalışmaları devam etmektedir.

4. RİZE'nin DOĞA TURİZMİ ARZI

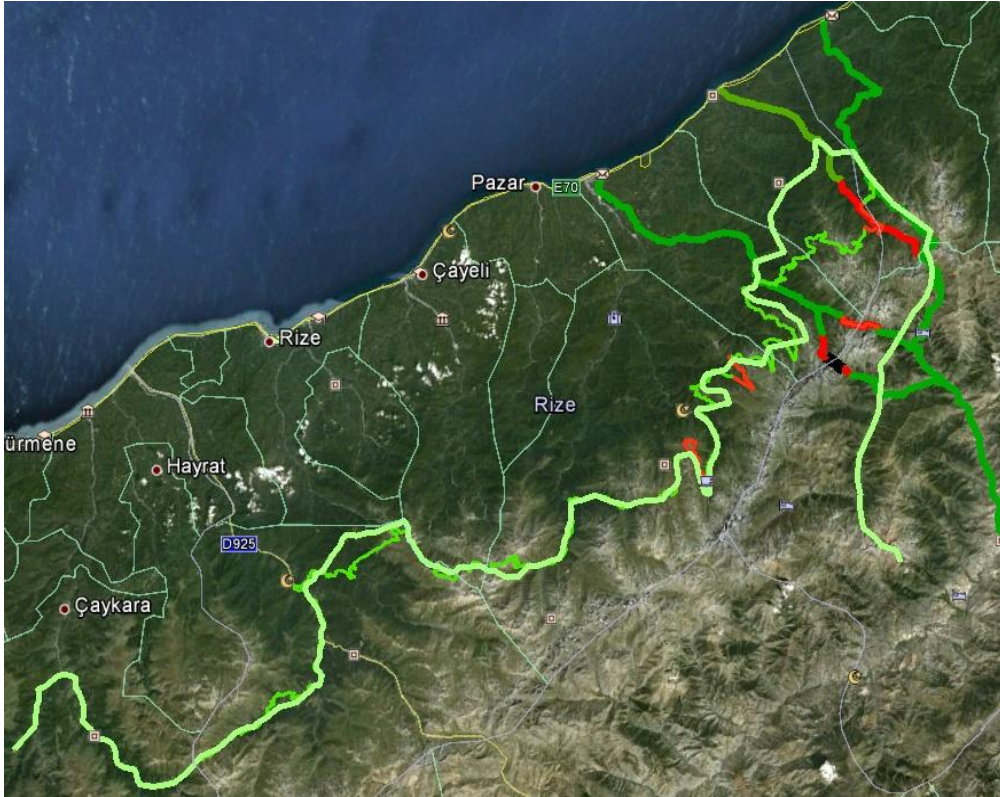
Yurdumuzun eşsiz güzellikler ile donanmış, yeşil ile mavinin kucaklaştığı güzel ilimiz Rize, tarihi ve arkeolojik değerlerinin yanı sıra doğal ve turistik yönden de kıyaslanamayacak kadar zengin bir altyapıya sahiptir.

Alternatif turizm faaliyetleri açısından yöremizin zengin kaynaklarının daha iyi değerlendirilebilmesi için ilimizin yaylalarını birleştiren **YEŞİL YOL PROJESİ** yapılmış olup tamamlandığında turizm açısından ilimize önemli katkıları olacaktır.

İlimizin doğal ve kültürel değerlerini ortaya çıkarmak ve bu değerler üzerinde yapılacak olan turizm yatırımlarıyla il ekonomisine katma değer sağlamak için küçük ölçekli yatırımları yerel bütçeyle gerçekleştirmek için hazırlanmıştır.

Ve il turizmine yeni boyut kazandıracak büyük yatırımlara zemin hazırlamak ve müteşebbis sermayenin bu yatırımların gerçekleşeceği alanları fark etmesini sağlamak, bu gerekçeler için hazırlanmış taslak bir çalışmadır.

YAYLA YOLLARINI BİRLEŞTİREN YEŞİL YOL

Yeşil Yolun Ardeşen-Yusufeli Alternatif Bağlantısı : Tescil süreci devam eden Altıparmak Tabiat Parkının da içerisinden geçerek, Rize İli Ardeşen İlçesi ve Artvin İli Yusufeli İlçesinin

yaylalarını en uygun şekilde birbirine bağlayan alternatif bir yol olacaktır. Doğa Turizm Potansiyeli yüksek güzergahlardan geçmektedir.

İL GENEL MECLİSİ TURİZM KOMİSYONU TARAFINDAN YEŞİL YOL ÜZERİNDE TESPİT EDİLEN POTANSİYEL TURİZM MERKEZLERİ:

1.Çifteköprü Turizm Merkezi

İkizdere ilçemizin güneyinde yer alan, bir çok doğal değeri bünyesinde barındıran 12 ay turizm hareketliliği sağlanabilinecek bir merkez.

Ulaşım, sağlık ve güvenlik alt yapısı oluşmuş, Ovit tüneli sayesinde doğu ve güney doğuya ve Arap Devletlerine açılan Karadeniz'in yeni yüzü olamaya aday bir turizm bölgesidir. Yeşil yol - Ovit ve Ayder - Uzungöl bağlantı yollarının kavşak noktasında yer almaktadır.

Yeşil yol projesinin hayata geçirilmesi; İkizdere – Ayder Turizm Merkezleri arası altyapı gelişimine ve turizm potansiyelinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

2.Çat Turizm Merkezi

Kaçkar Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde olup, Zil Kale, Kale-i Bala, Palovit Şelalesi, eşsiz güzellikteki yaylalar kaynak değerleridir. Kaçkar Dağları Milli Parkı Uzun

Devreli Gelişim Planı revizyonu kapsamında, kaynak değerlerimizin korunarak kullanımı kararları verilmiştir.

Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları Kapsamında Altyapısının Geliştirilmesi Projesi (BROP) ile, Çat Vadisinde Acil Müdahale Birimi, Mola Noktaları, Doğa Eğitim Merkezi, Manzara Seyir Terasları ve Giriş Kontrol Noktası yapılacaktır.

3.Gallerdüzü Turizm Merkezi

Kaçkar Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde olup, yaylaları, buzul gölleri, Festival Alanı, Kamp ve karavan Alanı potansiyeli bulunmaktadır.

Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları Kapsamında Altyapısının Geliştirilmesi Projesi (BROP) ile, Galerüzü Mevkiinde Günübirlik Çadırli Kamp ve Festival Alanı Düzenlemesi ve Ayder - Galerüzü Yolunun iyileştirilmesi çalışmaları yapılacaktır.

4.Deremezra Turizm Merkezi

Ardeşen İlçemiz Tunca Beldesi (Dutha) güneyinde bulunan taş ve ahşap mimarisi ile otantik yapısını koruyan Dere mezra; yerleşim alanında halen devam eden organik hayvancılık ve tarımsal faaliyetler ile Çiftlik Turizm Potansiyeli yüksek bir yayladır.

5. Fındıklı Gürcüdüzü Turizm Merkezi

Mesire yeri ve Doğal Sit Statüsü mevcut olan el değmemiş Çağlayan Vadisi; yaylaları, doğal taş evleri, yürüyüş yolları ve karakovan arıcılık faaliyetleri gibi önemli kaynak değerleri ile doğa turizm potansiyeli yüksek alanlarımızdandır.

4.1. RİZE İLİNİN DOĞA TURİZMİ DEĞERLERİ (DOĞA TURİZMİ ARZI)

Yurdumuzun eşsiz güzellikler ile donanmış, yeşil ile mavinin kucaklaştığı güzel ilimiz Rize, tarihi ve arkeolojik değerlerinin yanı sıra doğal ve turistik yönden de kıyaslanamayacak kadar zengin bir yapıya sahiptir.

Gür ormanları, bulutlu dağları, coşkun akan dereleri, yemyeşil yaylaları, çay bahçeleri, termal, kaynakları, kültürel ve folklorik değerleri ile her mevsim turizmin hizmetindedir.

Rize jeopolitik yönden de çok önemli bir konuma sahiptir Orta Asya'yı Avrupa'ya bağlayan karayolu ağının bir kolunun ilden geçmesi ve Sarp sınır kapısının açılması sonrasında oluşan çok yönlü hareketlilik sebebiyle "RİZE TURİZM VE TİCARET MERKEZİ" olma niteliği taşımaktadır.

Bol yağış alan Kaçkar Dağlarının eteklerinde kurulmuş il sıkı bir akarsu ağı ile örülmüştür. Yükseklerde yer alan buzul gölleri ve düzenli düşen yağışlarla her mevsim yeşil bir hazine gibidir.

Bu doğal ortamın sunduğu flora ve fauna zenginliğine paralel olarak bölgede trekking (doğa yürüyüşü), dağ tırmanışları, kanoculuk, rafting ve yamaç paraşütü gibi doğa sporları yapılabilir.

Kaçkar Dağlarının zirvelerindeki buzullardan kaynaklanarak yüksek debi ve rejimleriyle 50-60 km'lik bir akış sonrasında Karadeniz'e dökülen ırmakların iç kesimlerinde kırmızı benekli doğal alabalık popülasyonu zengin olduğu gibi yörede kültür balıkçılığı da gelişmiştir.

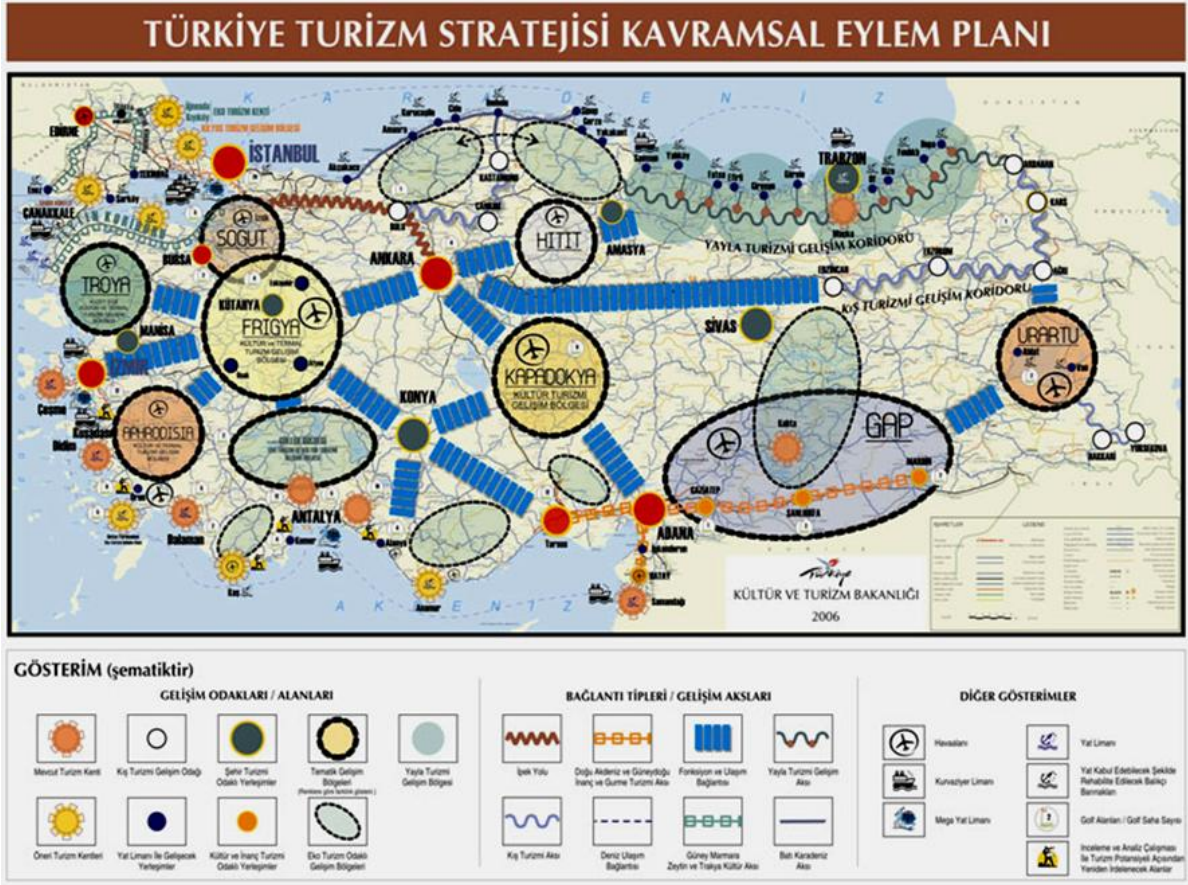
Orman üst zonunun üzerinde bulunan yaylalarda ve çayırılık alanda arıcılık yapılmaktadır. Kimyevi maddenin henüz ulaşmadığı, çiçek çeşitliliğinin ve diğer avantajların desteklediği üretim; yörede "Anzer Balı" ile dünyaca haklı bir üne kavuşmuştur.

Geniş ormanlarla kaplı olan bölge yaban hayatı yönünden de oldukça zengindir. **Ormanlık alanda** bozayı, kurt, tilki gibi hayvanların yanı sıra çayırılık, fundalık alanda huş tavuğu ve yalçın tepelerde ise çengel boynuzlu dağ keçisi gibi türlere rastlamak mümkündür. Atmaca avcılığı ve yakalanan bu hayvanların eğitim sonrasında yapılan bıldırcın avcılığı yöre kültüründe önemli bir yer teşkil etmektedir.

İlin güney sınırını oluşturan dağların denize bakan eteklerinde çok sayıda yayla mevcuttur. Bu yaylalar daha çok Hemşin, Çamlıhemşin, İkizdere gibi yerleşmeler etrafında yoğunlaşmıştır. Dağlarda karların erimesi ile birlikte hayvanları ile birlikte yaylalara çıkan yöre insanı sıcak yaz günlerini yaylada geçirdikten sonra soğukların başlaması ile sonbahar mevsiminin sonunda tekrar köylerine dönerler. Bu yaylalar, doğal güzellikleri, yöreye has sivil mimarisi ve kendine özgü yayla yaşantıları ile yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Aralarında patika yol ağı bulunan bu yaylalar ve civarlarında birçok yürüyüş parkuru oluşmuştur.

Çamlıhemşin-Ayder, İkizdere-Anzer ve Yukarı Kavron yaylaları Turizm Bakanlığı tarafından turizm merkezi ilan edilmiştir. Bu yaylalarımız dışında Elevit, Palovit, Tirevit, Hazındağ, Samistal, Sal, Pokut, Kito, Çağrankaya, Cimil, Varda, Kaman, Bermudam, Karas diğer önemli yaylalardır. Yaylalara daha önceleri hayvancılık amacıyla çıkılmaktaydı. Günümüzde bu amacın yanında dinlenme amacıyla da yaylalara çıkılmaktadır. (Rize Çevre Durum Raporu)

4.2. RİZE İLİNİN DOĞA TURİZMİ (ARZI) DEĞERLERİ VE BİLİNİRLİK DEĞERLENDİRMESİ

Değerin bilinirliği; Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede: M

4.3. RİZE İLİNDE DOĞA TURİZMİ AMAÇLI KULLANILAN VE KORUMA STATÜSÜ ALANLAR

1- Milli Parklar

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Kaçkar Dağları Milli Parkı	Çamlıhemşin	M

Arz analizi tabloları;

RİZE İli Kaçkar Dağları Milli Parkı'na ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Dünyada ve ülkemizde de tanınırlığının olması - Yaylaları, buzul gölleri, zirve tırmanış noktaları, yürüyüş parkurları, doğal	- İçerisinde çok sayıda köy ve yayla yerleşimleri olması nedeniyle sosyal ve ekonomik baskının fazla olması - Çok geniş bir alanda kurulu olması

yaşlı ormanların varlığı, kaplıcaları... gibi zengin kaynak değerlerinin olması - Milli Park Müdürlüğü şeklinde tek elden yönetilmesi - Uzun Devreli Gelişme Planının bitirilmiş olması - Ulaşım yönünden avantajlı olması - Kültür ve turizm değerleri açısından zengin oluşu	- Müdürlük olarak yetersiz sayıda teknik ve tali elemana sahip olması - Uzun Devreli Gelişme Planının revizyon gerektiriyor olması - Birbiriyle çakışan statüler (Turizm merkezi, sit alanı, milli park, Belediye mücavir alanı, Koruma Amaçlı İmar Planı vb gibi) verilmesi nedeniyle birden fazla yönetim yapısının bulunması ve bu durumun oluşturduğu çok sayıda yönetsel sorun ve çatışmanın bulunması. - Çayır-meralarda mülkiyet sorunu, kullanım haklarının neden olduğu sorunların tam olarak anlaşılammaması ve Mera Kanunu'nun sorunları çözecek şekilde düzenlenmemiş olması
--	---

Fırsatlar	Tehditler
- Uzun Devreli Gelişme Planının tamamlanmış olması - Alan Kılavuzluğu Kursu yapılmış ve belgeli 54 adet Alan Kılavuzunun olması - Halkın ve yöneticilerin etkin katılımı - Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın ödenek gönderme yönünde imkanlarının olması - Coğrafi bilgi sistemlerinin gelişmesi	- Yaylalarında amaç dışı kullanım ve plansız yapılaşma, eskiye oranla daha fazla teknoloji isteği, yapı karakterinin değişimine, yeni yolların açılmasına, elektrik, su, ulaşım, iletişim gibi alt yapı çalışmalarının artmasına sebep olarak yaylalar üzerindeki baskıyı artırmıştır. - Kontrolsüz ve plansız alternatif turizm faaliyetleri, - Alanın sahip olduğu kaynaklardan faydalanmaya yönelik yerel, ulusal ya da uluslararası ölçekli taleplerin oluşturduğu aşırı kullanım, ciddi çevresel bozulma ve tehditler - Korunan sahalara yerel yöneticilerin korunan alan değil de turizm alanı olarak bakmaları - Vatandaşların beklentilerinin bazı bölgelerde yükseltilmiş olması, - Turizm yatırım taleplerinin ölçsüz olması ve muhtemelen yönetim planına aykırı olması, - Beklentilerin gerçekleşmemesi ihtimalinin varlığı,

3- Tabiat Parkları

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Tunca Vadisi Tabiat Parkı	Ardeşen	B

Arz analizi tabloları;

RİZE İli Tunca Vadisi Tabiat Parkı'na ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Yaylaları, buzul gölleri, zirve tırmanış noktaları, yürüyüş parkurları, doğal yaşlı ormanların varlığı... gibi zengin kaynak değerlerinin olması - Ulaşım yönünden avantajlı olması - Kültür ve turizm değerleri açısından zengin oluşu	- İçerisinde çok sayıda yayla yerleşimleri olması nedeniyle sosyal ve ekonomik baskının fazla olması - Bağlı olduğu Rize Şube Müdürlüğü'nün yetersiz sayıda teknik ve tali elemana sahip olması - Uzun Devreli Gelişme Planının olmaması - Dünyada ve ülkemizde de tanınırlığının olmaması

Fırsatlar	Tehditler
- Halkın ve yöneticilerin etkin katılımı - Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın ödenek gönderme yönünde imkanlarının olması - Coğrafi bilgi sistemlerinin gelişmesi	- Yaylalarında amaç dışı kullanım ve plansız yapılaşma, eskiye oranla daha fazla teknoloji isteği, yapı karakterinin değişimine, yeni yolların açılmasına sebep olarak yaylalar üzerindeki baskıyı artırmıştır. - Kontrolsüz ve plansız alternatif turizm faaliyetleri, - Korunan sahalara yerel yöneticilerin korunan alan değil de turizm alanı olarak bakmaları - Vatandaşların beklentilerinin bazı bölgelerde yükseltilmiş olması, - Beklentilerin gerçekleşmemesi ihtimalinin varlığı, - Uzun Devreli Gelişme Planının olmaması

3- Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları, Avlaklar ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Sahaları

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Çamlıhemşin Kaçkar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	Çamlıhemşin	B
Çayeli Erenler Örnek Domuz Avlağı	Çayeli	B
Hemşin Devlet Avlağı	Hemşin	B
Çayeli İlçesi Yavuzlar- Erenler Mevkii Sülün Yerleştirme Sahası	Çayeli	B

Çamlıhemşin Kaçkar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası içerisinde yer alan Tar Deresi Şelalesi'nin Tabiat Anıtı olarak tesciline ilişkin olarak ön etüd çalışmaları devam etmektedir. Alanın Tabiat Anıtı olarak tescil edilmesi ile mevcutta var olan ziyaretçi potansiyelinin daha da artması beklenmektedir.

Arz analizi tabloları;

RİZE İli Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları, Avlaklar ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Sahalarına ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Av turizmi deneyimi, - Zorlu kış aylarında yaban hayatına yem desteği yapılabilmesi imkanlarının olması, - Sahaların her yıl envanterlerinin yapılması, - Koruma ve kontrol teşkilatının olması, - Avlak sayısının artırılması imkanı, uygun sahaların mevcudiyeti.	- Av turistlerinin avlaklara yakın yerlerde konaklama imkanlarının yetersiz oluşu, - Yetişmiş profesyonel av kılavuzlarının olmaması, - Seyahat acentelerinin av köşkü yapma taleplerinin orman arazilerinde karşılanamaması, - Rize'nin dağınık ve geniş bir yerleşim yapısının olması ve köy sayısının fazla oluşunun insan baskısını önleme

	yönünde fazla sayıda personel gerektirmesi, - Yönetim planlarının olmaması, - Sahalara ulaşımın uzun zaman gerektirmesi. - Yönetim planı yapım deneyimine sahip personel yetersizliği, - Koruma faaliyetleri için personel ve ekipman yetersizliği - Kaçak avlanmanın fazla olması
Fırsatlar	Tehditler
- Coğrafi bilgi sistemlerinin gelişmesi, - Avlak şirketlerinin kurumsallaşma çabaları, - Mevcut yaban hayvanlarının kültürle üretilen değil, tamamen doğal şartlarda yetişmiş olması	- Avrupa'daki kriz sebebi ile turist sayısının azalması, - Envanter giderlerinin çok yüksek olması sebebi ile mali külfet getirmesi, - Gelir-gider dengesinin bazen negatif olabilmesi, - Köylerde yazın bakılan köpeklerin yaz sonunda doğaya bırakılması, - Kullanılan envanter yöntemlerinin yetersizliği, - Arazi yapısının engebeli, sık orman dokusu ve diri örtü ile kaplı olması

Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları, Avlaklar ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Sahalarına dayalı doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;

- 1- Av turistlerinin konaklama ihtiyacının nitelikli pansiyon ve benzeri küçük kapasitesi butik otellerle giderilmesi iyi bir çözüm olacaktır,
- 2- Butik otel/pansiyon tarzı yapıların köylerde yapılmasının teşvik edilmesi önemli kırsal kalkınma için uygun olacaktır, bu oteller yayla turizmi ve diğer turizm çeşitlerinin de konaklama altyapısını temin edeceklerdir.
- 3- Yerel profesyonel av kılavuzu ihtiyacının 12. Bölge Müdürlüğü imkanları ile eğitim yapılarak giderilmesi, eğitilenlerin seyahat acentelerinde staj imkanlarının olması, yabancı dil eğitimini konuşma seviyesinde almaları faydalı görülmektedir,
- 4- Rize İl Şube Müdürlüğünün yaban hayatı bölümü mezunu personel bakımından güçlendirilmesi,
- 5- Zorlu kış aylarında av kaynağına yem takviyesinin daha da arttırılması,
- 6- Avlaklarımızın ve av kaynağının fuarlar, yaban televizyonu, av dergileri ve benzeri kaynaklarda tanıtılması, yerli ve yabancı av turizmi acenteleri ile görüşme yapılarak tanıtılması,
- 7- Kırsal kalkınma maksadıyla, av turizmi uygulamalarından yöre insanının daha fazla pay almasına dayalı uygulamanın daha da geliştirilmesi, payın karşılığında yöre insanının av kaynağına müspet fayda temin edebilmesine yönelik düzenlemelerin 12. Bölge Müdürlüğü İl Şube Müdürlüğüne yapılması

4- Denizel Hassas Alanlar ve Sulak Alanlar

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Pazar Liman-kale ve batısı denizel hassas alanı teklifi	Pazar	B
İyidere Sarayköy sahili İyidere Çayı mansabı denizel hassas alanı teklifi	İyidere	B
Fırtına Deresi Sulak Alanı	Ardeşen	T

Pazar Liman-Kale ve Batısı Denizel Hassas Alanı Teklifi: Yaklaşık 5,20 km kıyı uzunluğuna sahip alanda doğal yapı itibari ile kayalık ve su altı yükseltileri kaya içleri oyuntusunun fazla olması nedeni ile Karadeniz’de mevcut kayalık bölge türlerinin (eşkina, mavruşgil, levrek vd.) pek çoğunun doğal üreme ve beslenme bölgesi konumundadır.

İyidere Sarayköy Sahili İyidere Çayı Mansabı Denizel Hassas Alanı Teklifi: Yaklaşık 2,12 km kıyı uzunluğuna sahip alanda Kayalık ve kumluk dip yapısı , yosun türlerinin gelişimini sağladığı gibi alanda kabuklu ve balık türleri için çok iyi bir barınma ve üreme alanı özelliği göstermektedir. İyidere çayı 28m3 lük debisi ile bölgenin en büyük akarsularının birisidir ve bu akarsu bölgenin endemik türü olan deniz alabalığı Salmo Turutta Labrax ın akarsuya girerek yurmurtladığı önemli alanlardan birisidir.

Arz analizi tabloları;

RİZE İli Denizel Hassas ve Sulak Alanlara ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Denizel Hassas Alan olarak ayrılabilir seviyede denizel biyolojik çeşitlilik değerlerine sahip olduğunun gözlenmesi - Kıyı ve dağ ekosistemlerinin bir arada birbirini destekleyebilmesi, turizmi çeşitlendirme imkanı - Ulaşım imkanının kolay olması - İlimizin kuş göç yolları üzerinde olması nedeniyle kuş gözlemciliği imkanı sunması - Fırtına Deresinin Uluslararası Öneme sahip sulak alan olması	- İklimsel ve coğrafik şartlar nedeni ile aktif olabilecek Turizm sezonunun kısa olması yatırım cazibesini azaltıyor - Yetersiz doğal kaynak etüdü, turizm değerleri için yeterli seviyede veri olmaması
Fırsatlar	Tehditler
- Bakırlığın muhafazası, turizmin genellikle henüz başlaması, fazla boğucu olmaması - Çevre bilincinin gelişmesi, - Doğa eğitimleri ile çocukların bilinçlendirilmesi, - Üniversitenin bilgi kaynağı olarak varlığı ve bu konuya önem vermesi.	- Karadeniz kıyı yolu çalışmalarının plaj ve kıyı ekosistemlerine zarar vermesi - Çay tarımı nedeniyle aşırı ve bilinçsiz gübre kullanımı - İlimizin arazi yapısının çok eğimli olması nedeniyle sulak alan kenarlarındaki düz arazilerde yoğun kullanım söz konusu olması - Yapılaşmanın kıyı şeridi ve sulak alanları giderek tehdit etmesi - Dereler üzerinde çok sayıda HES projesi olması turizm için caydırıcı olmaktadır, - Dereler katı ve sıvı atıklarla kirletilmesi,

Denizel Hassas Alanlar ve Sulak Alanlara dayalı doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;

- 1- Kırsal kalkınmayı temin maksadı ile yöre insanının içinde aktif olarak yer alacağı planlamalara gidilmesi,
- 2- Turizm değerlerinin ortaya çıkarılması için detaylı etüt ve envanter çalışmalarının İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile 12. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılması,
- 3- Av turizminin bu bölgelerde de geliştirilmesi imkanlarının temin edilmesi,
- 4- İç Sular ve kıyılarda Sportif balıkçılığa uygun yerlerin İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ile Orman ve Su İşleri İl Şube Müdürlüğü tarafından detaylı olarak planlanması,
- 5- Hes'lerin sahaya bırakması gereken can suyu miktarlarının kontrolünde DSİ ve ilgili kuruluşlar tarafından gerekli titizliğin gösterilmesi,
- 6- Uygun yerlere kuş gözlem kulelerinin yapılması

4.4. SEÇKİN ÖZELLİKLİ DİĞER SAHALAR

5- Yaylalarımız		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
Ayder Yaylası	Çamlıhemşin	M
Kavron Yaylası	Çamlıhemşin	B
Elevit (Yaylaköy) Yaylası	Çamlıhemşin	B
Palovit Yaylası	Çamlıhemşin	B
Tirovit Yaylası	Çamlıhemşin	B
Hazindak Yaylası	Çamlıhemşin	B
Samistal Yaylası	Çamlıhemşin	B
Sal Yaylası	Çamlıhemşin	B
Pokut Yaylası	Çamlıhemşin	B
Amlakit Yaylası	Çamlıhemşin	B
Apivanak Yaylası	Çamlıhemşin	B
Avusor Yaylası	Çamlıhemşin	B
Çaymakçur Yaylası	Çamlıhemşin	B
Huser Yaylası	Çamlıhemşin	B
Çiçekli Yayla	Çamlıhemşin	B
Baş Yayla	Çamlıhemşin	B
Kito (Gito) Yaylası	Çamlıhemşin	B
Kaleköy (Hisarcık) Yaylası	Çamlıhemşin	B
Hacivanak Yaylası	Çamlıhemşin	B
Komati Yaylası	Çamlıhemşin	B
Eğrisu Yaylası	Çamlıhemşin	B
Koçdüzü (Guant) Yaylası	Çamlıhemşin	B
Didingola (Topluca) Yaylası	Çamlıhemşin	B
Kaçkar (Ombole) Yaylası	Çamlıhemşin	B
Palakçur Yaylası	Çamlıhemşin	B
Hazindak Yaylası	Çamlıhemşin	B
Karmık Yaylası	Çamlıhemşin	B
Orta Yayla (Ortaköy)	Çamlıhemşin	B
Başköy (Ortaklar) Yaylası	Çamlıhemşin	B
Verçenik Yaylası	Çamlıhemşin	B
Tahpur Yaylası	Çamlıhemşin	B
Ambarlı Yaylası	Çamlıhemşin	B
Cocoğ Yaylası	Çamlıhemşin	B
Karap Yaylası	Çamlıhemşin	B
Gündihan Yaylası	Çamlıhemşin	B
Badara Yaylası	Çamlıhemşin	B
Ambarlı Yaylası	Çamlıhemşin	B
Sakura Yaylası	Fındıklı	B
Gürcüdüzü Yaylası	Fındıklı	B
Çatak (Çağlayan) Yaylası	Fındıklı	B
Çamlık Yaylası	Fındıklı	B
Sultan (Zuğu) Yaylası	Fındıklı	B
Golazena Yaylası	Ardeşen	B
Balıkli Yaylası	Ardeşen	B

Siprona Yaylası	Ardeşen	B
Büyük Yayla	Ardeşen	B
Dereyayla	Ardeşen	B
İntor Yaylası	Ardeşen	B
Kayadibi Yaylası	Ardeşen	B
Nolaşkar Yaylası	Ardeşen	B
Movri Yaylası	Ardeşen	B
Mulona Yaylası	Ardeşen	B
Zizeni Yaylası	Ardeşen	B
Nokavare Yaylası	Ardeşen	B
Çağahona Yaylası	Ardeşen	B
Sırt Yaylası	Ardeşen	B
Tobamzga Yaylası	Ardeşen	B
Anzer (Ballıköy)Yaylası	İkizdere	T
Çağrankaya Yaylası	İkizdere	B
Cimil Başköy (Tiron) Yaylası	İkizdere	B
Vaşa Yaylası	İkizdere	B
Tozköy Yaylası	İkizdere	B
Rüzgarlı (Harman Yayla)	İkizdere	B
Kirazlı Yaylası	İkizdere	B
Varda Yaylası (Güneyce)	İkizdere	B
Çifteköprü (Meles) Yaylası	İkizdere	B
Garzavan Yaylası	İkizdere	B
Haya Yaylaları (Eskice – Diktaş)	İkizdere	B
Varda (Güneyce) Yaylası	İkizdere	B
Büyük Yayla	İkizdere	B
Yediçukur Yaylası	İkizdere	B
Homeze Yaylası	İkizdere	B
Gencebay (Cancava) Yaylası	İkizdere	B
Sivrikaya Büyük Yayla	İkizdere	B
Ovit Yaylası	İkizdere	B
Gölyayla (Kabahor)Yaylası	İkizdere	B
Meşeköy (Petran) Yaylası	İkizdere	B
Kaban Yaylası	İkizdere	B
Arçevit Yaylası	İkizdere	B
Koşmer Yaylası	İkizdere	B
Kürdün Yurdu Yaylası	İkizdere	B
Diktaş (İksenit) Büyük Yayla	İkizdere	B
Mahura Yaylası (Büyük Yayla)	İkizdere	B
Kuspa Yaylası (Turizm Merkezi)	Çayeli	B
Zargıstal Yaylası	Çayeli	B
İncesu (Marbudam) Yaylası	Çayeli	B
Şemkevit Yaylası	Çayeli	B
Eğnaçor Yaylası	Çayeli	B
Çirmaniman Yaylası	Çayeli	B
Karos Yaylası	Çayeli	B
Handüzü	Güneysu	B
Kanboz Yaylası	Güneysu	B
Kandemir Yaylası	Güneysu	B
Andon Yaylası	Rize /Merkez	B

6- Buzul Göllerimiz (Rize Dağları'nın 2400m'yi aşan bölümlerinde buzul aşandırması ve biriktirmesi sonucu oluşmuş olan 19 adet küçük alanlı göl tespit edilmiştir)

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Tobamzga Gölü	Ardeşen	B
İntor Gölü	Ardeşen	B
Göleteği Gölü	Ardeşen	B
Küçük Göleteği Gölü	Ardeşen	B
Ovit Gölü	Ardeşen	B
Duatepe Altı Gölü	Ardeşen	B
Büyük Yayla Gölü	Ardeşen	B
Gürcü Gölü	Ardeşen	B
Şorak Gölü	Ardeşen	B
Küçük Digdurg Gölü	Ardeşen	B
Digdurg Gölü	Ardeşen	B
Hevek Gölü	Ardeşen	B
Kuledibi Gölü	Ardeşen	B
Ortasırsol Gölü	Ardeşen	B
Ortasırsağ Gölü	Ardeşen	B
Samlı Gölü	Ardeşen	B
Boravant Gölü	Ardeşen	B
Soğanlı Gölleri	Ardeşen	B
Çifte Göl	Ardeşen	B
Yukarı Eğrisu Gölleri	Çamlıhemşin	B
Eğrisu (Ergiş) Gölü	Çamlıhemşin	B
Ambar Gölü	Çamlıhemşin	B
Egrisu (Lelvan) Gölü	Çamlıhemşin	B
Kaçkar Gölü	Çamlıhemşin	B
Neknar Gölü	Çamlıhemşin	B
Koçdüzü (Büyük Göl)	Çamlıhemşin	B
Avusor Büyük Göl	Çamlıhemşin	B
Palakçur Derebaşı Gölü	Çamlıhemşin	B
Cennovit Gölü	Çamlıhemşin	B
Mesuk Gölü	Çamlıhemşin	B
Karadeniz Gölü	Çamlıhemşin	B
Kavron Adsız Göl	Çamlıhemşin	B
Meterez Gölü	Çamlıhemşin	B
Kavron derebaşı Gölü	Çamlıhemşin	B
Kırmızı Tepe Gölleri	Çamlıhemşin	B
Küçük Deniz (Küçük Peşevit) Gölü	Çamlıhemşin	B
Deniz (Büyük Peşevit) Gölü	Çamlıhemşin	B
Apıvanak Aşıtı Gölü	Çamlıhemşin	B
Anadağ Gölü	Çamlıhemşin	B
Kıbledağ Gölü	Çamlıhemşin	B
Apıvanak Çukur Göl	Çamlıhemşin	B
Karmık (Yıldızlı) Gölü	Çamlıhemşin	B
Zincirli Göl	Çamlıhemşin	B
Meşrang Gölü	Çamlıhemşin	B
Beşik Gölü	Çamlıhemşin	B
Kara Göl	Çamlıhemşin	B
Güncan Gölü	Çamlıhemşin	B
Kotençur (Kermukereç) Gölü	Çamlıhemşin	B

Kızıbel (Cevik) Gölü	Çamlıhemşin	B
Bahtiyar Gölü	Çamlıhemşin	B
Yazdağı Gölü	Çamlıhemşin	B
Çiçekli Göl	Çamlıhemşin	B
Micovit (Mezovit- Yıldız) Gölü	Çamlıhemşin	B
Kardovit Gölü	Çamlıhemşin	B
Dönen Gölü	Çamlıhemşin	B
Şorohaşıtı Gölleri	Çamlıhemşin	B
Şoroh Gölü	Çamlıhemşin	B
Dilek Dağı Yıldız Gölü	Çamlıhemşin	B
Çiçekli Yayla Kumlu Göl	Çamlıhemşin	B
Çırma Gölü	Çamlıhemşin	B
Çinaçor Gölleri	Çamlıhemşin	B
Tatos Anadağ Gölü	Çamlıhemşin	B
Kabil Gölü	Çamlıhemşin	B
Tatos Derin Göl	Çamlıhemşin	B
Tatos Geddiği Gölü	Çamlıhemşin	B
Tatos Sulak Göller	Çamlıhemşin	B
Mocar Gölü	Çamlıhemşin	B
Verçenik Yıldızlı Göl	Çamlıhemşin	B
Kurban Düzü Gölleri	Çamlıhemşin	B
Deli Göl	Çamlıhemşin	B
Korhuni Aşağı Göl	Çamlıhemşin	B
Korhuni Orta Göl	Çamlıhemşin	B
Korhuni Yukarı Göl	Çamlıhemşin	B
Kolkanlı Gölü	Çamlıhemşin	B
Verçenik Kumlu Gölü	Çamlıhemşin	B
Buzlu Göller	Çamlıhemşin	B
Gağdovit Gölü	Çamlıhemşin	B
Cimil Dağı Gölü	Çamlıhemşin	B
Balıkli Göl	Çamlıhemşin	B
Ambarlı Yaylası Üç Göller	Çamlıhemşin	B
Akçar Gölü	Çamlıhemşin	B
Sarıçof Gölü	Çamlıhemşin	B
Yıldız (Çiçekli Yayla) Gölü	Çamlıhemşin	B
Melekar Gölü	Çamlıhemşin	B
Büyük Deniz Gölü (2900m)	Çamlıhemşin	B
İsimsiz Göl	Çamlıhemşin	B
Döner Göl	Çamlıhemşin	B
Çaymakçur Gölleri	Çamlıhemşin	B
Kapılı Göller	Çamlıhemşin	B
Sulak Göller	Çamlıhemşin	B
Barhal Karagöl	Çamlıhemşin	B
Yedi Göller	Çamlıhemşin	B
Çifte Göller	Çamlıhemşin	B
Öküz Yatağı Gölü (2775 m)	Çamlıhemşin	B
At Gölü	Çamlıhemşin	B
Mal Gölü	Çamlıhemşin	B
Çermeş Gölü	Çamlıhemşin	B
Eğnaçor Gölü	Çayeli	B
Ongici Gölü	Çayeli	B
Yediçukur Yaylası Çukur Göl	İkizdere	B

Salar Gölü	İkizdere	B
Kubbeli Göl	İkizdere	B
Cin (Cio) Gölü	İkizdere	B
Çermaniman (Yıldızlı Göl)	İkizdere	B
Atmeydanı Geçidi Gölü	İkizdere	B
Musa Gölü	İkizdere	B
Dört Göller	İkizdere	B
Çifte Göller	İkizdere	B
Yedi Göller	İkizdere	B
Aksu Gölleri	İkizdere	B
Sefkar (Sarpinovit Gölleri)	İkizdere	B
Aşağı Sefkar Gölü	İkizdere	B
Ziyaret Tepesi Gölü	İkizdere	B
Cimil Derin Göl	İkizdere	B
Çitrik (Çiftlik) Gölü	İkizdere	B
Cimil Çürük Göl	İkizdere	B
Şeytan Gölü	İkizdere	B
Ovit Sulak Göl	İkizdere	B
Ovit Çürük Göl	İkizdere	B
Ovit Dağbaşı Gölü	İkizdere	B
Kurbağa Gölü	İkizdere	B
Kuzu Kulağı Gölü	İkizdere	B
Soğanlı Gölü	İkizdere	B
Orsor Yıldız Gölü	İkizdere	B
Katreç Gölü	İkizdere	B
Peşük Gölü	İkizdere	B
Arçevit Gölü	İkizdere	B
Buzluğan Kuru Göl	İkizdere	B
Büyük Akçaağıl (Yeşil) Göl	İkizdere	B
Küçük Akçaağıl Gölü	İkizdere	B
Koyun Gölü	İkizdere	B
Sivrinin Gölleri	İkizdere	B
Hataların Gölü	İkizdere	B
Dipsiz Göl	İkizdere	B
Ambar Gölü (2950m)	Güneysu	B
Laz gölü	Güneysu	B
Marsis Kuzey Büyük Göl	Fındıklı	B
Marsis Kuzey Küçük Göl	Fındıklı	B
Öküzboğan Gölü	Fındıklı	B
Çışkar Tepe Gölü	Fındıklı	B
Küçük Çor (Gevgel) Gölü	Fındıklı	B
Çor (Poşhut) Gölü	Fındıklı	B
Şorakbaşı Gölü	Fındıklı	B
Sancaktepe Üçgöller	Fındıklı	B
Sev Gölü	Fındıklı	B
Salma Gölü	Fındıklı	B
Büyük Alaca Gölü	Fındıklı	B
Küçük Alaca Gölü	Fındıklı	B
Çubuklu Gölü	Fındıklı	B
Üçgöller	Fındıklı	B
Terek Gölü	Fındıklı	B

7- Zirve Tırmanış Noktalarımız

Adı	Yükseltisi (m)	Bilinirlik
Kaçkar Dağı	3932	M
Deniz Gölü Tepe	3680	B
Büyük Dağ Tepe	3460	B
Soğanlı Dağ	3620	B
Kındeul Tepe	3562	B
Bihsırtı Tepe	3408	B
Durnağın Tepe	3400	B
Verçenik Tepe	3709	B
Leşkayası Tepe	3480	B
Bulut Tepe	3386	B
Güngörmez Dağı	3560	B
Karataş Tepe	3400	B
Libler Tepe	3580	B
Marsis tepe	3400	B

Arz analizi tabloları;

RİZE İli Yaylaları, Buzul Gölleri ve Zirve Tırmanış Noktalarına ait SWOT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Turizm için kullanılabilir nitelikte olmaları, - Yayla turizmi için girişimcilerin olması, - Yaylaların çok sayıda turizm çeşidine imkan veriyor olması, - Yolların mevcudiyeti, - Çok sayıda yayla, buzul gölü bulunması, - Yaylaların geniş sahalarda olması - Aktif yaylacılığın azalsa da devam ediyor olması, - Yaylalarda endemizm oranının ve biyoçeşitliliğin yüksek olması - Özellikle Kaçkar Dağının (3932 m) önemli bir zirve tırmanış noktası olması	- Bazı mülkiyet ve yönetim meseleleri, - Yayla yollarının bakım istemesi, - Bazı yaylalarda elektrik olmaması, - İnsan kaynağının çok az olması, eğitim seviyelerinin düşüklüğü - Yaylacılığın azalma trendine girmesi, - Yaylacılık yapanların turizm altyapısı ve turizm fikri olmaması,

Fırsatlar	Tehditler
- Yaylalarda konaklama için basit kampçılık imkanlarının mevcudiyeti, - Yaylaların mevcut turizm destinasyonlarına yakın ve av turizmüne uygun yerlerde bulunması, - Kıyı ve dağ ekosistemlerinin bir arada birbirini destekleyebilmesi, turizmi çeşitlendirme imkanı,	- Yaylacılığın bazı yaylalarda tamamen ortadan kalkması, yaylacılık kültürünün yok olma riskinin varlığı, - Yaylaların bazılarında düzensiz yapıların yapılması

Yaylalar ve Yayla değerlerine dayalı doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;

- 1- Yaylaların tamamında atlı, yürüyüş ve bisikletli gezi rotalarının tespit edilerek işaretlenmesi işlerinin Kaymakamlıklarca öncelikli olarak yaptırılması,
- 2- Mevcut, turizm destinasyonlarına bu sahaların da eklenerek zenginleştirilmesi çalışmasının İl Turizm ve Kültür Müdürlüğü ve Orman ve Su İşleri İl Şube Müdürlüğü'nce yapılması,
- 3- Kırsal kalkınma maksadıyla, yöre insanının faaliyetlerden daha fazla pay almasına dayalı uygulamaların geliştirilmesi,
- 4- Yaylalarda **pansiyonculuk** uygulamalarının geliştirilmesi uygun görülmektedir,
- 5- Yaylacılığın geliştirilmesi ve desteklenmesi için İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne gerekli uygulamaların başlatılması,

8- İçmeler ve Termal Kaynaklar

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Ayder Termal Kaplıcaları	Çamlıhemşin	T
İkizdere Termal Kaplıcaları	İkizdere	B
Andon (Küçükçayır) İçmesi	Rize Merkez (Küçükçayır)	B
Çayırli Maden suyu	İkizdere	B
Şimşirli İçmesi	İkizdere	B
Çamlıca Ilıcısı	Güneysu	

Arz analizi tabloları;

RİZE İli Şifalı sularımıza ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Ülke veya Bölgesel seviyede tanınırlık, - Turizm amaçlı kullanımı için yeterli miktarda olmaları, - Şifalı olmaları konusunda kaynakların analizinin olması - Bütün kaynakların işletmecisi bulunması, - Kamu kurumlarının kaynakları sahiplenmiş olması,	- Ülke genelindeki alternatif kaplıcalarla yarışamaması,

Fırsatlar	Tehditler
- Bölgemize gelen turistlerin bu yöne kolayca kanaliz edilebilmesi,	- Bilinçsiz kullanımların problem yaratma riski,
Şifalı sularımıza dayalı doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;	
1- Bu kaynakların ilimizde yapılmakta olan diğer turizm destinasyonlarına entegre edilerek bu destinasyonlara zenginlik katılmasının uygun olacağı, 2- Kaynakların kullanımında ekolojik sürdürülebilirlik ilkelerine dikkat edilmesi, 3- Kırsal kalkınma maksadıyla, yöre insanının faaliyetlerden daha fazla pay almasına dayalı uygulamaların geliştirilmesi,	

9-Buzullar

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Hastaf Buzul Vadisi	Çamlıhemşin	B
Ceymakçur Vadisi	Çamlıhemşin	B
Kavron Vadisi	Çamlıhemşin	B

10-Dereler

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Çağlayan Deresi	Fındıklı	B
Arılı Deresi	Fındıklı	B
Hemşin Deresi	Hemşin-Pazar	B
Fırtına Deresi	Ardeşen-Çamlıhemşin	M
Taslıdere	Rize/Merkez	B
Büyükdere	Çayeli	B
İyidere	İyidere	B

11- Trekking Güzergahları

Adı	İlçesi	Bilinirlik
TG-1 Parkın batı girişi- Zil kale-Şenköy-Zilkale-Çat Köy Yaylalar Mevkii-Çat Köy manzara seyir noktası	Çamlıhemşin	B
TG-2 Çat köy-Hisarcık-Yazlık-Faikli-Başçayır-Çiçekli Yayla-Manzara Seyir Noktası-Başyayla-Çubuk Boğazı-Hacıvanak Yaylası-Elevit	Çamlıhemşin	B
TG-3 Çat köy-Sıraköy- Ortaköy-Verçenik Yaylası	Çamlıhemşin	B
TG-4 Çat köy-Yaylaköy-Hacıvanak-Karmik-Trovit-Yaylaköy	Çamlıhemşin	B
TG-5 Aşağı Kavron - Samistal – Amlakit - Y.Amlakit – Sıcoh (Kotençur) - Polavit-Y.Kavron Yaylası	Çamlıhemşin	B
TG-6 Ayder-Hazindak-Samistal	Çamlıhemşin	B
TG-7 Hazindak-Amlakit	Çamlıhemşin	B
TG-8 Amlakit-Samistal-Yukarı Kavron	Çamlıhemşin	B
TG-9 Yukarı Kavron - Derebaşı Gölü - Apivanak Geçidi - Atsız Göl - Deniz Gölü -Dilberdüzü-Olgunlar	Çamlıhemşin	B
TG-10 Yukarı Kavron-ApivanakYaylasısı-Karmik-Karmik Gölleri-Trovit Yaylasısı	Çamlıhemşin	B
TG-11 Trovit Yaylasısı-Hacıvanak Yaylası-Elevit Yaylası	Çamlıhemşin	B
TG-12 Elevit-Hacıvanak-Yıldızlı Göl-Çapuk Boğazı-Baş Yaylası-Kaleköy	Çamlıhemşin	B
TG-13 Kaleköy-Çiçekli Yaylası-Verçenik Yaylası	Çamlıhemşin	B
TG-14 Ayder-Huser-Palakçur-Yalancı Yaylası-Galerdüzü-Ayder	Çamlıhemşin	B
TG-15 Tar Deresi Yürüyüşü Gidiş-Dönüş	Çamlıhemşin	B
TG-16 Yukarı Amlakit-Kermukereç Buzul Gölü-Amlakit	Çamlıhemşin	B

12-Şelaleler

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Palovit Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Gelin Tülü Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Tar Deresi Şelalesi (Bulut Şelalesi)	Çamlıhemşin	B
Gürgendibi Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Aşıklar Takım Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Bebedes Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Ağlayansu Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Hacızeni Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Koçkabani (Didiruba) Şelalesi	Çamlıhemşin	B

Paslakum Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Lakubar Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Çopuni (Marselavat) Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Çetekalevi Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Çarkıruba Şelalesi	Çamlıhemşin	B
Akyamaç (Tecina) Şelalesi	Hemşin	B
Kirazlı (Karadere) Şelalesi	Çayeli	B
Karap Şelalesi	Çayeli	B
Karakaş Şelalesi	Çayeli	B
Ağaran Şelalesi	Çayeli	B
Eğvane (Hostaval) Şelalesi	İkizdere	B
Gürdere Şelalesi	İkizdere	B
Manle Takım Şelaleleri	İkizdere	B
Rüzgarlı Şelalesi	İkizdere	B
Akırgel (Cimil) Şelalesi	İkizdere	B
Sudüşen Şelalesi	İkizdere	B
Kaban (Meles) Şelalesi	İkizdere	B
Külyurdu Şelalesi	İkizdere	B
Anzer Şelalesi	İkizdere	B
Gürcüdüzü (Solorez-taşlı mağara) şelalesi	Fındıklı	B
Çatak Üçgöl Şelalesi	Fındıklı	B
Salma Şelaleleri	Fındıklı	B
Karaali Şelalesi	Fındıklı	B
Mulona Şelalesi	Ardeşen	B
Movri Şelalesi	Ardeşen	B
Şoltoğuri Şelalesi	Ardeşen	B
Senavat Şelalesi-	Ardeşen	B
Beyazgöz Şelalesi	Ardeşen	B
Katarakte Şelalesi	Güneysu	B
Şimadoz (Yeşildere) Şelalesi	Rize /Merkez	B
Köprülü Şelalesi	Rize /Merkez	B
Alişor Saklıvadi Takım Şelaleleri	Rize /Merkez	B
Paşacukuru Şelaleleri	Rize /Merkez	B
Değirmendere Şelalesi	Rize /Merkez	B
Ilıca (Askoroz) Şelalesi	Rize /Merkez	B
Eskitoğlu Şelalesi	Derepazarı	B
Çağlayan (Vandri) Şelalesi	Kalkandere	B

13- Mezralar

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Deremezra	Ardeşen	B
Maselevat	Ardeşen	B
Yeşildere	Ardeşen	B
Badara	Hemşin	B

14-Doğal Ormanlar

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Şimşir Ormanları	Çamlıhemşin	M

15- Turizm Merkezleri

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Mevcut Turizm Merkezleri		
Ayder Kültür Turizm Koruma ve Gelişim Merkezi	Çamlıhemşin	M
Anzer Kültür Turizm Koruma ve Gelişim Merkezi	�kizdere	T
Kuspa Turizm Merkezi	Çayeli	B
Ovit Dağı Kış Turizm Merkez	�kizdere	B
Yapılması Planlanan Turizm Merkezleri		
�ift�k�pr� Turizm Merkezi	�kizdere	B
�at Turizm Merkezi	Çamlıhemşin	M
Gallerdüzü Turizm Merkezi	Çamlıhemşin	B
Deremezra Turizm Merkezi	Ardeşen	B
Gürcüdüzü Turizm Merkezi	Fındıklı	B

16- Sit Alanları

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Kale Mahallesi /Rize Kalesi Alanı I.Derece Arkeolojik Sit Alanı	Rize Merkez	B
Kırklartepe Köyü, Ayane Tepesi �zeri Doğal Sit Alanı	Rize Merkez	B
Kaplıca Köyü Ayder Mevkii Kentsel ve III. Derece Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	M
Kaplıca Köyü Ayder Mevkii I.Derece Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	M
Kaplıca Köyü Ayder Mevkii I.II. ve III. Derece Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	M
Zilkale Köyü, Zil Kale Alanı I.Derece Arkeolojik Sit Alanı	Çamlıhemşin	M
Hisarcık Köyü, Kale-i Bala Alanı I.Derece Arkeolojik Sit Alanı	Çamlıhemşin	B
Fırtına ve Hala Derelerinin Bulunduğu Alanlar I.Derece Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	B
Fırtına ve Hala Derelerinin Bulunduğu Alanlar II.Derece Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	B
Fırtına ve Hala Derelerinin Bulunduğu Alanlar III.Derece Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	B
�at Köyü, Őeytanlı Mevkii III.Derece Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	B
Dikkaya Köyü, �ay Mahallesi I.Derece Arkeolojik Sit Alanı	Çamlıhemşin	B
Topluca Köyü I.II. ve III. Derece Doğal Sit Alanı	Çamlıhemşin	B
Őehitlik Köyü, Mezarlar III.Derece Tarihi Sit Alanı	Pazar	B
Őehitlik Köyü III.Derece Tarihi Sit Alanı	Pazar	B

17- Tarihi Taş Kemer Köprüler

Adı	İlçesi	Bilinirlik
�ağlayan Köprüsü	Fındıklı	B
Aslandere Köprüsü	Fındıklı	B
Derbent Köprüsü	Fındıklı	B
Gürsu Köprüsü	Fındıklı	B
Köprüköy (Timisvat) Köprüsü	Ardeşen	B
Seslikaya (Ağvani) Köprüsü	Ardeşen	B

Şangul (Yeniköy-Doğanay) Köprüsü	Ardeşen	B
Aşağıdurak 1 (Kulaber) Köprüsü	Ardeşen	B
Aşağıdurak 2 (Davitoğlu) Köprüsü	Ardeşen	B
Sinanköy (Palivat) Köprüsü	Ardeşen	B
Yukarıdurak Köprüsü	Ardeşen	B
Yanivat (Bayırcık-Kirazlık) Köprüsü	Ardeşen	B
Tunca 1 (Dudha-Dutxe) Köprüsü	Ardeşen	B
Tunca 2 (Dudha-Dutxe) Köprüsü	Ardeşen	B
Zendi (Ada Mahallesi) Köprüsü	Ardeşen	B
Eskiarmutluk Küçük Köprü (Çumayıda)	Ardeşen	B
Eskiarmutluk Büyük Köprü (Kamçitona)	Ardeşen	B
Okumuş (Celaykuri-Çarkıruba) Köprüsü	Ardeşen	B
Abu Yaylası (Goloduzkuri-Göktani) Köprüsü	Ardeşen	B
Kadıköy (Örenkit) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Kadıköy Karmateruba Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Yukarı Çamlıca (Pisik) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Çamlıhemşin Ham Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Makrevis (Konaklar) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Hacaloğlu Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Goboş (Ortanköy) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Çinçiva (Şenyuva) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Mollaveyis (Ülkü) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Makrevis (Konaklar) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Koluna (Zilkale) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Çat (Çılanç) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Şebekdüzü Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Kale Köyü (Hisarcık) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Kavak Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Mikron Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Kale (Hala) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Tolıkço (Küçük Kemer) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Güroluk (Eski Hala-Livik Çakesli) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Yukarışimşirli Keçman Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Yukarışimşirli Regadin Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Badoğlu (Kurikasta) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Zisto (Petevata) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Apivanak Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Boğaziçi (Pogina) Köprüsü	Çamlıhemşin	B
Kantarlı (Cunda) Köprüsü	Hemşin	B
Taşköprü (Büyüктаş) Köprüsü	Hemşin	B
Levent (Çoço) Köprüsü	Hemşin	B
Hacı Balta Köprüsü	Hemşin	B
Demirciler (Tutinoğ) Köprüsü	Hemşin	B
Başkaya-Karemiş (Yaltkaya-Gomno) Köprüsü	Hemşin	B
Ortaköy (Piç) Köprüsü	Hemşin	B
Ortaköy-Nurluca (Çaneva) Köprüsü	Hemşin	B
Akyamaç (Tecina) Köprüsü	Hemşin	B
Aptioğlu Köprüsü	Hemşin	B
Kocaköprü (Dörtgözlü) Köprüsü	Pazar	B

Yücehisar (Lamgo) Köprüsü	Pazar	B
Suçatı 1 (Apso) Köprüsü	Pazar	B
Suçatı 2 (Apso) Köprüsü	Pazar	B
Suçatı 3 (Apso-Hodoloskuri) Köprüsü	Pazar	B
Başköy Köprüsü	Pazar	B
Kırmızı Sirt Köprüsü	Pazar	B
Ortayol Köprüsü	Pazar	B
Ortayol Köyü Taşköprü (Kocataş-Meleskur) Köprüsü	Pazar	B
Uğrak (Çingit) Köprüsü	Pazar	B
Akbucak Köyü (Hacılar) Köprüsü	Pazar	B
Akbucak Köyü (Montaş) Köprüsü	Pazar	B
Derinsu Köyü Köprüsü	Pazar	B
Tütüncüler Köyü Köprüsü	Pazar	B
Şendere-Tektaş (Bogina) Köprüsü	Pazar	B
Aşıklar 1 Yanıkdağ Köprüsü	Çayeli	B
Aşıklar 2 Abdullahhoca Köprüsü	Çayeli	B
Aşıklar 3 Merkez Köprüsü	Çayeli	B
Çataklıhoca Köprüsü	Çayeli	B
Erenler Merkez Köprüsü	Çayeli	B
Şairler 1 (Marvaya) Köprüsü	Çayeli	B
Şairler 2 (Taşköprü) Köprüsü	Çayeli	B
Şairler 3 (Yamaç-Ehteni) Köprüsü	Çayeli	B
Şairler 4 (İncesirt Köyü Çakırlı) Köprüsü	Çayeli	B
Madenli Köprüsü	Çayeli	B
Buzlupınar İstoponos Köprüsü	Çayeli	B
Kaptanpaşa (Yeşiltepe) Köprüsü	Çayeli	B
Çukurluhoca Köprüsü	Çayeli	B
Uzundere (Çağak) Köprüsü	Çayeli	B
Derecik Köyü Merkez Köprüsü	Çayeli	B
Derecik Hanlar Köprüsü	Çayeli	B
Kemerköy Köprüsü	Çayeli	B
İslahiye (Taşköprü-Kanboz) Köprüsü	Güneysu	B
İslahiye Küçükdere Köprüsü	Güneysu	B
Gürgen (Kangeldibi) Köprüsü	Güneysu	B
Yeşilköy (Devran) Köprüsü	Güneysu	B
Güneysu Betonarme Kemer Köprü	Güneysu	B
Ambarlık Köprüsü	Rize /Merkez	B
Köprülü Köyü Köprüsü	Rize /Merkez	B
Dört Yol Çıhpır Köprüsü	Rize /Merkez	B
Dört Yol Camıdağı Köprüsü	Rize /Merkez	B
Muradiye Kömürcüler Köprüsü	Rize /Merkez	B
Muradiye Yeşildere Köprüsü	Rize /Merkez	B
Muradiye Hacı Rıfat Köprüsü	Rize /Merkez	B
Muradiye Memetoğlu Köprüsü	Rize /Merkez	B
Karayemiş-Çaybaşı (Küçük Ambarlık) Köprüsü	Rize /Merkez	B
Karasu Küçükdere Köprüsü	Rize /Merkez	B
Karasu Askoroz Köprüsü	Rize /Merkez	B
Veliköy Köprüsü	Rize /Merkez	B
Bıldırcıncık Köprüsü	Rize /Merkez	B

Denizgören Köprüsü	İyidere	B
Köşklü Değirmen Köprüsü	İyidere	B
Sarayköy-Yalıköy Değirmen Köprüsü	İyidere	B
Sarayköy-Yalıköy Cami Köprüsü	İyidere	B
Çanakçeşme Köprüsü	İyidere	B
Kızıltoprak (Tonik) Köprüsü	Kalkandere	B
Kalkandere Köprüsü	Kalkandere	B
Çağlayan (Vandri) Köprüsü	Kalkandere	B
Dağdibi (Kapmes-Kaban) Köprüsü	Kalkandere	B
Mandere (Dülgerli-Apancene-Maşer) Köprüsü	Kalkandere	B
Kayabaşı Köprüsü	Kalkandere	B
Güneyce Köprüsü	İkizdere	B
Güneyce Çılar Köprüsü	İkizdere	B
Güneyce Köprübaşı (Vancel) Köprüsü	İkizdere	B
Demirkapı (Papes) Köprüsü	İkizdere	B
Dereköy (Velkü) Köprüsü	İkizdere	B
Çifteköprü (Meles) Köprüsü	İkizdere	B
Diktaş (İksenit) Köprüsü	İkizdere	B

Ülkemizde uzun süren çalışmalar sonucu kayıt altına alınan tarihi taş kemer köprülerin sayısı 1400'e yaklaşmaktadır. Bunların yaklaşık %10'u Rize sınırları içerisinde yer almaktadır. Tarihin sessiz tanıkları olan köprüler, kentin eski ticaret ve göç yolları üzerinde bulunmasından dolayı inşa edilmişlerdir. Rize'de taş kemer köprülere gereksinim duyulmasının bir diğer nedeni de, karlı doruklardan gelen ve bölgeye has iklim şartlarının oluşturduğu bol yağıştan beslenen hızlı derelerin varlığıdır. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan derin vadiler içerisinde akan bu dereler, debilerinin yüksek olması, yataklarının genişliği ve daralan vadilerde suyun derinliği gibi nedenlerle genellikle geçit vermez. Arazinin düz olmamasından dolayı yamaçlara kurulan evlere ve köylere ulaşımı sağlamak için inşa edilen kemer köprülerin çoğu birkaç asırlık yapıdır. (Ersin DEMİREL'in hazırladığı "RİZE: DOĞA ve TARİHE YOLCULUK TURİZM KEŞİF REHBERİ")

18- Tarihi Konaklar

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Behzat Fırat Konağı	Fındıklı	B
Ali Ergüven Konağı	Fındıklı	B
Cengiz Okman Konağı	Fındıklı	B
Dr. Kazım (Mustafa) Okman Konağı	Fındıklı	B
Orhan (Ali) Hacaloğlu Konağı	Fındıklı	B
Muhammed Uzunhasanoğlu Konağı	Fındıklı	B
Mehmet (Ahmet) İnce Konağı	Fındıklı	B
Mustafa Hacaloğlu Konağı	Fındıklı	B
Nusret-Şevki Hacaloğlu Konağı	Fındıklı	B
Yücel Hacaloğlu Konağı	Fındıklı	B
Atilla Hacıbrahimoglu Konağı	Fındıklı	B
Cemal Özmen Konağı	Fındıklı	B
Hami Hacaloğlu Konağı	Fındıklı	B
Fethiye-Nazmi Hacaloğlu Konağı	Fındıklı	B
Şevket Ataç Konağı	Fındıklı	B

Hurşit Ataç Konağı	Fındıklı	B
Süleyman Güner Konağı	Fındıklı	B
Osman Güner Konağı	Fındıklı	B
Zekeriya Güner Konağı	Fındıklı	B
Enver Atabilgin Konağı	Fındıklı	B
Mustafa Akyaşar Konağı	Fındıklı	B
İhsan Oktay Konağı	Fındıklı	B
Saraloğlu Konağı	Fındıklı	B
Nazım Şatıroğlu Konağı	Fındıklı	B
Hasan Şatıroğlu Konağı	Fındıklı	B
Ayhan Şatıroğlu Konağı	Fındıklı	B
Osman Şatıroğlu Konağı	Fındıklı	B
Kadir Seyran Konağı	Fındıklı	B
Vural Özkaya Konağı	Fındıklı	B
Temel Tüfekçi Konağı	Fındıklı	B
Ali Boysan Konağı	Fındıklı	B
Besim Peker Konağı	Fındıklı	B
Zihni Zorlu Konağı	Fındıklı	B
Kemalettin Gündoğan Konağı	Fındıklı	B
Zeki Rüstemoğlu Konağı	Fındıklı	B
Atılhan Turna Konağı	Fındıklı	B
Hurşit Turna Konağı	Fındıklı	B
Besim Tatar Konağı	Fındıklı	B
Ahmet Tatar Konağı	Fındıklı	B
İlyas Sarkut Konağı	Fındıklı	B
Avni Şenol İmamoğlu	Fındıklı	B
Turan Cevatoğlu Konağı	Fındıklı	B
Besim Özyıldız Konağı	Fındıklı	B
Turan (Yakup) Hindistan Konağı	Fındıklı	B
Besim İncegümüş Konağı	Fındıklı	B
Aydın Erguvan Konağı	Fındıklı	B
Taylan Ozan Konağı	Fındıklı	B
Mehmet Uzunhasan Konağı	Fındıklı	B
Ramiz Uzunhasan Konağı	Fındıklı	B
Hamdi Özbek Konağı	Fındıklı	B
Özşahin Konağı	Fındıklı	B
Ali Rıza Şişman Konağı	Fındıklı	B
Cengiz Şişman Konağı	Fındıklı	B
Hasan Basri Orhon Konağı	Fındıklı	B
Müftüoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Firiloğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Hunanoğlu (Hunananç) Konağı	Çamlıhemşin	B
Burumoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Arifoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Karayağcın Konağı	Çamlıhemşin	B
Lazaloğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Gülaboğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Demircioğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Kitapçıoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B

Çolakoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Köroğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Mazikoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Kozizoğlu (Atamanlar) Konağı	Çamlıhemşin	B
Köseoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Melikoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Delimet Konağı	Çamlıhemşin	B
Hacaloğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Ortamelik Konağı	Çamlıhemşin	B
Tarakcioğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Dudi Konağı	Çamlıhemşin	B
Koçi Konağı	Çamlıhemşin	B
Şerefioğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Reyhan Konağı	Çamlıhemşin	B
Ofluoğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı	Çamlıhemşin	B
Ali Efendi Konağı	Çamlıhemşin	B
Miyaniç Konağı	Çamlıhemşin	B
Sağırların Konağı	Çamlıhemşin	B
Hacielim Konağı	Çamlıhemşin	B
Ertanç (Köseoğlu) Konağı	Çamlıhemşin	B
Pelitler Konağı	Çamlıhemşin	B
Hacı Ömer Efendi Konağı	Çamlıhemşin	B
Hacı İdris Konağı	Çamlıhemşin	B
Sarioğlu Konağı	Çamlıhemşin	B
Ali Ağa Konağı	Hemşin	B
Mehmet (Memiş) Ağa Konağı	Hemşin	B
Şaban Ağa Konağı	Hemşin	B
Cumhurların Konağı	Hemşin	B
İslamoğlu Konağı	Hemşin	B
Yakupoğlu Konağı	Hemşin	B
Kalyoncular Konağı	Hemşin	B
Şeyh Konağı	Hemşin	B
Abbasoğlu Konağı	Hemşin	B
Doruklar Konağı	Hemşin	B
Apali Konağı	Hemşin	B
Hacıali Konağı	Hemşin	B
Güven Konağı	Hemşin	B
Azizoğlu Konağı	Hemşin	B
Molla Hasan Konağı	Pazar	B
Turhanların Konağı	Pazar	B
Ali Bal Konağı	Pazar	B
Selahattin Bal Konağı	Pazar	B
Tisikoğlu Konağı	Pazar	B
Müftü Ağa Konağı	Güneysu	B
Eski Vali Konağı	Güneysu	B
Mehmet Rakicioğlu Evi	Güneysu	B
Tuzcuoğulları Konağı	Güneysu	B
Rize Müzesi	Rize/Merkez	B

Beyaz Ev	Rize/Merkez	B
Rize Evi	Rize/Merkez	B
Türütoğulları Konağı	Rize/Merkez	B
Mahmut Kazdal Evi	Rize/Merkez	B
Rıza Alkan Evi	Rize/Merkez	B
Selamet Mataracı Evi	Rize/Merkez	B
Atatürk Evi Müzesi (Mehmet Mataracı Konağı)	Rize/Merkez	B
Taviloğlu Konağı	Rize/Merkez	B
Şevket Yardımcı Vakfı	Rize/Merkez	B
Topaloğlu Konağı	Rize/Merkez	B

Karadeniz bölgesi, özgün coğrafi şartlarından dolayı kendine has bir mimari doku yaratmıştır. Artvin-Ordu arasındaki bölgede görülen konutlar Gürcü, Hemşin, Laz, Yusufeli Türk evleri gibi kategorilere ayrılır. Gürcü evlerinde ahşap, Hemşin evlerinde taş, Laz evlerinde ise ahşap ve taş malzemenin birlikte kullanıldığı görülür. Mimari tarzları il bazında değerlendirdiğimizde ise; konutların Rize’de ahşap ve taş, Trabzon yöresinde çoğunlukla ahşap, Giresun ve Ordu’da ise daha çok taş kullanılarak (yayla evleri hariç) inşa edildiğini gözlemliyoruz. Tipik Karadeniz evleri, kültürel etkileşimin yansıması sonucu taş işçiliği ve ahşap oymacılığında Rum ve Ermeni evleriyle benzerlik gösterir. (Ersin DEMİREL’in hazırladığı “RİZE: DOĞA ve TARİHE YOLCULUK TURİZM KEŞİF REHBERİ”)

19-Kaleler

Adı	İlçesi	Bilinirlik
Rize Kalesi	Rize/Merkez	B
Kız Kalesi	Pazar	T
Ciha Kalesi	Pazar	B
Kale-i Bala	Çamlıhemşin	T
Zilkale	Çamlıhemşin	M

RİZE İLİNDE TAŞKIN KORUMA, ÇEVRE DÜZENLEME VE REHABİLİTASYON PROJELERİ:

Taşkın Koruma, Çevre Düzenleme ve Rehabilitasyon Projesi DSİ ve DKMP Bölge Müdürlüklerimizce Of Solaklı Vadisi Taşkın Koruma, Çevre Düzenleme ve Rehabilitasyon Projesi örneğinden faydalanılarak,

- İyidere Vadisinde
- Fırtına Vadisinde
- Taşlıdere Vadisinde

uygulanması planlanmaktadır. Proje için alternatif alan çalışmaları tamamlanarak DSİ Bölge Müdürlüğü tarafından proje hazırlanmış olup, yapım ihalesi için hazırlık yapılmaktadır.

4.5. RİZE İLİNDE DOĞA TURİZİMİ ÇEŞİTLERİ

- **Kuş ve Yaban Hayatı Gözlemciliği** : Kaçkar Dağları çok çeşitli kuş ve kelebek türüne ev sahipliği yapmaktadır. Yerli ve yabancı kuş gözlemcileri, özellikle “Dağ Horozunu” yaşam alanında gözlemlemek için Rize’ye gelmektedir. Ayrıca pek çok yırtıcı kuş, temmuz ve ağustos aylarında, doğu yönünden Rize’ye gelerek güneye, mart ayında ise, aynı güzergahı kullanarak Kafkas Dağları’na göç etmektedir. Bu göç yolu, yırtıcı kuşların Türkiye’de kullandıkları önemli göç yollarından biridir ve kuş gözlemciliği için eşsiz bir parkurdur. Bunun yanında bölgede yaşayan diğer kuş türlerini, kelebekleri gözlemlemek ve doğa fotoğrafçılığı için de ilimizin flora ve fauna yapısı oldukça zengindir.

Dağ Horozu (Huş Tavuğu): Deniz seviyesinden 2000 metre yüksekliklerdeki dağlarda, orman sınırının üzerinde yaşayan bir yabani kuş türüdür. Türkiye’de sadece Kaçkar

Dağlarının yüksek kesimlerde görülür. İkizdere ilçesinde 2005 yılından beri, Huş tavuğunu koruma ve tanıtma amaçlı festival düzenlenmektedir.

Özellikle İkizdere Çamlık bölgesi bu aktivite için çok uygun bir ortam oluşturur.

- **Doğa Yürüyüşü (Trekking):** İlimiz Doğa yürüyüşü(trekking) aynı zamanda foto/trekking yapılabilecek alanlar konusunda yüksek potansiyele sahiptir.

Doğa yürüyüşü için Rize Türkiye'deki en önemli merkezlerden biri konumundadır. Dinlenmek, spor yapmak, fotoğraf çekmek, kuş gözlemciliği ve botanik gibi bir çok ilgi alanını tek etkinliğin içinde yapabileceğiniz için Rize, köy ve yayları ile çok çeşitli alternatifler sunmaktadır. Ayrıca, ilimizde hangi mevsiminde yürüyüş yaparsanız yapın trekking turu süresince dört mevsimi bir arada yaşayabilirsiniz

- **Dağcılık** : İlimizin güney sınırı teşkil eden Doğu Karadeniz Dağları'nın önemli zirvelerinden Kaçkar Dağı (3937 m), Verçenik Dağı (3711 m), Bulut Dağı (3562 m), ve Altıparmak Dağı (3492 m) yükseltileriyle ilimiz sınırları içerisinde kalırlar. Bu zirvelere ulaşan güzergahların flora ve fauna açısından zengin oluşu, coşkun akan dereleri, ve buzul göllerinin sıklığı son yıllarda yerli ve yabancı dağcıların ilgisini bu yöreye çekmektedir. Kaçkar Dağında zirve yapmak için en uygun aylar Temmuz Ağustos aylarıdır.

Güney rotasından çıkışı kolay olan Kaçkarları her yıl yüzlerce dağcı ziyaret etmektedir. Tırmanış esnasında, eğer sis yoksa Doğu Karadeniz Dağları'nın muhteşem görüntüsü izlenebilmektedir. Kuzey rotasını ise daha çok deneyimli dağcılar tercih ederler. Kuzeyden zirve yapmanın bir avantajı geri dönüşte Ayder yaylasında kaplıcalara uğranılabilesidir.

Kaçkar Dağları'nda yükseltinin kısa mesafelerde artması yaylacılık etkinliklerine bağlı bir takım geçici yerleşmelerin de kurulmasında doğrudan etkili olmuştur. Ülkemizin önemli zirvelerinden birisine sahip olan Kaçkar Dağları'nda aktüel buzullaşmanın ve diğer doğal değerlerin zenginliği dağcıları, turistleri ve bilim çevrelerini buraya çekmiştir

- **Yayla ve Festival Turizmi:** Kaçkar sıradağlarının eteklerinde, Çamlıhemşin, Hemşin ve İkizdere ilçelerinde yoğun biçimde yer alan yaylalar, iyi korunmuş özgün mimarili evleriyle yaylacılık faaliyetleri açısından öne çıkan ilçelerimizdir. Bu yaylalardan Ayder, Aşağı-Yukan Kavron ve Anzer yaylaları Turizm Merkezidir. Bu yaylalar özellikle yaz aylarında yerli ve yabancı turistlerin uğrak yeri olur. Bu aktivite için gerekli potansiyel tüm yaylalarımızda mevcuttur.

Bu yaylaların hemen hepsinde ot biçme şenlikleri yapılmaktadır. Bu şenliklere katılmak mümkün olduğu gibi yayla eteklerindeki yamaçlarda rehberlerle birlikte doğa yürüyüşü yapma imkanı da bulunmaktadır

AYDER YAYLASI (Turizm Merkezi)

Rize il merkezine 87 km, amlıhemşin ilçe merkezine ise 16 km mesafede yer almaktadır.

Ayder Yaylası doğa güzellikleri, yöreye has otantik mimarisi ve birçok hastalığa şıfa olduğu bilimsel olarak tespit edilmiş olan termal kaplıcası ve de özellikle 2004 yılından itibaren ülkemizde ilk defa gerçekleştirilen “heliski kayak sporu” ile çekiciliğini arttırmış, yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Blęesi, termal turizmin yanında heliski, treking, jeep safari, foto safari, kampçılık, dağcılık gibi birçok turizm aktivitesi için uygun olması nedeniyle, ziyaretçilerine çeşitli tatil alternatifleri sunmaktadır.

Ayder’de ulaşım ve altyapı sorunları giderilmiş birçok konaklama ve yeme içme tesisi mevcut olup, yılın her mevsimi ziyaretçilere hizmet verilmektedir. Bunun yanında toplam, 2450 m² alana kurulu olan ve Ayder Kaplıca Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Tesisleri de yıl boyunca hizmetini sürdürmektedir.

Kaplıcanın, 55 derece sıcaklıktaki renksiz, kokusuz, berrak suyu (pH Değeri 8, Sodyum, Sülfat, Kükürtlü ve Radyoaktif bileşim) inflaboratuvar romatizmal hastalıkların kronik dönemlerinde; kronik bel ağrısı, osteoartrit gibi eklem hastalıkları, miozit tendinit travma, yumuşak doku hastalıkları, ortopedik operasyonlar, beyin ve sinir cerrahi sonrası gibi uzun süreli hareketsiz kalma durumlarında mobilizasyon çalışmalarında, rehabilitasyon amacıyla stres bozukluklarında ve spor yaralanmalarında ayrıca kalp ve kan dolaşımı,

solunum yolları rahatsızlıklarında tamamlayıcı tedavi unsuru olarak kullanılabilir niteliktedir. (Rize Valiliği İnternet Sitesi 2012)

Birçok yaylamızda yayla şenlikleri yapılmakla birlikte Ayder yaylasında kış festivalinin yanı sıra boğa güreşleri de yapılmaktadır.

ANZER YAYLASI(TURİZM MERKEZİ)

Rize İl Merkezine 54 km, İkizdere İlçe Merkezine 35 km mesafede yer almaktadır. 2200-2300 m. yükseklikte yer almaktadır.

Anzer Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi, yaylalarının doğal güzelliği, otantik özellikleri, zengin flora ve fauna yapısı ve de irili ufaklı birçok buzul gölüyle görülmeye değer bölgelerimizdendir.

Turizm Koruma Gelişim Bölgesi trekking, yamaç paraşütü, heliski, jeep safari, foto safari ve zirve tırmanışları (dağcılık) gibi bir çok turizm aktivitesinin gerçekleştirilebilmesi için elverişlidir. Bölge, bir taraftan Çoruh Nehri ve Bayburt İline, diğer taraftan, Uzungöl Turizm Merkezine ulaşım olanağı sağlaması nedeniyle ayrıca bir önem taşımaktadır.

Bölgedeki zengin flora yapısı “bitki inceleme”ye gelen ziyaretçiler için ender güzellikler sunmaktadır. Ayrıca, bölgenin bu zengin ve kendine has florasından elde edilen Dünyaca ünlü Anzer Balı, hem Anzer’in tanıtımına hem de bölge ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Anzer Balı’nın insan sağlığı açısından (kanser, iltihaplı hastalıklar, eklem ağrıları ve verem gibi) birçok hastalıkta şifa verdiği bilim çevrelerince tespit edilmiştir. (Rize Valiliği İnternet Sitesi 2012)

KUSPA YAYLASI

Rize İl Merkezinin 19 km. doğusunda, sahil şeridinde yer alan Çayeli İlçesine yaklaşık 7 km mesafede bulunan Kuspa, deniz manzaralı oldukça geniş ve düz bir alana sahiptir. Ayrıca ilçede bulunan Ağaran ve Çataldere Şelaleleri görülmeye değerdir. (Rize Valiliği İntenet Sitesi 2012)

POKUT – SAL - HAZINDAK YAYLASI

Çamlıhemşin İlçesi'nin güneyinde, Fırtına ve Hala derelerinin oluşturduğu vadiler arasında yer alan Pokut, Sal ve Hazındağ yaylaları, orman üst sınırı civarında, 1750-2000 m. yükseltilerde yer alırlar.

Doğa yürüyüşü yapmak ve dinlenmek için ideal bir ortam sergileyen yaylalar, zengin biyolojik çeşitliliklerinin yanı sıra emsalsiz bir sivil mimari yapıya sahiptir. Yayla dizisinin ilki, Çamlıhemşin İlçesi'ne 15 km mesafede bulunan saklı güzellikleriyle Pokut Yaylası'dır. (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İntenet Sitesi 2012)

AŞAĞI VE YUKARI KAVRON YAYLALARI

Ayder'e 10 km mesafedeki Aşağı Kavron ve 14 km mesafede, 2300 m yükseklikte yer alan Yukarı Kavron Yaylaları ile Kavron Geçidi'nde Büyük Kaçkar ve Kemerli Kaçkar'ın zihinlerden kolay silinmeyecek görüntülerini yakalamak mümkündür. Kaçkarlar'ı tüm görkemiyle karşınızda bulacağınız bu coğrafyada gündeğümü izlemek de kaçırılmayacak bir güzelliştir. (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İntenet Sitesi 2012)

ANZER (BALLIKÖY) YAYLASI

Balıyla ünlü Anzer Yaylası'nın diğer bir adı da Ballıköy'dür. Rize il merkezine 85 km mesafede, ilin önemli yükseltilerinden olan Kırklardağı'nın eteklerinde yer alan Anzer; Meles, Petran, Kabahor, Garzavan yaylalarıyla çevrili konumuyla geleceğin önemli turizm merkezlerinden biri olma yolundadır.

İkizdere İlçesi üzerinden ulaşılabilen Anzer, bir taraftan Çoruh Nehri ve Bayburt, diğer taraftan Trabzon Uzungöl Turizm Merkezi'ne bağlanır. Buranın balı, yaylalarının bin türlü çiçeğinden damıtılır. (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İntenet Sitesi 2012)

ÇAĞIRANKAYA YAYLASI

İkizdere İlçesi'nin 25 km. doğusundadır. Yaylaya güzel manzaralı bir toprak yolla ulaşılmaktadır. 3200 m. rakımlı Çağırankaya Yaylası, adını düz konumdaki yaylanın çevresindeki dik yamaçlı kaya ve uçurumlarda sesin yankılanmasından almıştır. (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İnternet Sitesi 2012)

ELEVİT - PALOVİT YAYLALARI

Ulaşım sorunu olmayan bu yaylalar, içerisinde başta yaban keçisi olmak üzere Karadeniz'e özgü diğer tüm yabani hayvanlar bulunduğundan, avcılık için önemli bir potansiyele sahiptir. Kaçkar Dağları'nın kuzeybatı yamacında, bir yanı tümüyle ormanlarla kaplı, diğer yanı ise dağ yamacına dayalı gökyüzündeki vadi Palovit, Karadeniz'in en güzel yükseltilerinden biridir. (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İnternet Sitesi 2012)

RİZE YAYLALARI YÜRÜYÜŞ ROTALARI

1. Gürcüdüzü-Çatak Yaylası (10 km)

Bir bölümü eski patika, bir bölümü ise yeni açılan toprak yol üzerinden geçen güzergah Solorez ve Salma şelaleleri eşliğinde Çatak Yaylası'na uzanıyor.

2. Yukarı Balıklı Yaylası-Üçgöller (gidiş-dönüş 6 km)

Yukarı Balıklı Yaylası'ndan başlayan rota dere boyunca düz bir hatta ilerliyor. Daha sonra sol tarafa doğru yavaş yavaş tırmanarak Üçgöller çanağına erişiyor. Tüm göllerin etrafını dolaşmak için fazladan bir kilometrelik bir daire çizeceğinizi belirtelim. Sisli havalarda göllerin etrafında yolunuzu kaybedebilirsiniz, dikkatli olun.

3. İntor Yaylası-Şorak Yaylası-Kayadibi Yaylası (12,5 km)

Bölüm bölüm taş döşeli tarihi patikalardan geçen rota, yayla hayatından kesitler sunuyor. İntor'dan artık kullanılmayan Şorak Yaylası'na yükselen parkur, dere yatağını izleyerek Kayadibi Yaylası'na kadar iniyor.

4. Golezana Yaylası-Eğrisu Gölü-Eğrisu Yaylası (8 km)

Golezana Yaylası'ndan eski patika kullanılarak Marselavat Vadisi'ne iniliyor. Bundan sonraki bölümde rehberiniz gölden gelen dere yatağı olacak. Eğrisu (Ergiş) Gölü'ne ulaştıktan sonra geriye dönüştü yine dere yatağını takip ederek Eğrisu Yaylası'na varacaksınız.

5. Komati Yaylası-Didingola (6 km)

Çamlıhemşin Topluca köyünün kullandığı iki yayla birbirine eski bir patikayla bağlanıyor. Rotamız aralarında yaklaşık 800 metre yükseklik farkı bulunan Didingola Yaylası'ndan Marselavat Vadisi'ndeki Komati Yaylası'na iniyor.

6. Didingola Yaylası-Kaçkar Gölü-Dadala Pansiyon-Avusör Yaylası (8,5 km)

Önereceğimiz rota bölgeye yürüyüş turu yapan seyahat acentelerinin en çok kullandığı güzergahlardan biri. Avusör Yaylası'ndan yumuşak bir tırmanışla Kaçkar Deresi Vadisi'ne geçiyoruz. Dadala Pansiyon'un arkasındaki sırta kadar yeniden yükselen rota, bu noktadan Kaçkar Gölü ve Didingola Yaylası'nın bulunduğu vadiyi gözler önüne seriyor. Bundan sonraki bölümde inişe geçilerek göl kenarından yaylaya ulaşıyor.

7. Avusör Yaylası-Huser (8 km)

Ayder Yaylası çevresindeki yürüyüş parkurlarından biri olan güzergah bölgede en çok yürünen rotalar arasında. Avusör Yaylası'ndan başlayıp Dobape ve Peryatak mezralarından geçerek Huser Yaylası'na ulaşan parkur boyunca harika manzaralar yürüyüşünüze eşlik edecek.

8. Huser Yaylası-Ayder Yaylası (3,5 km)

Rota, neredeyse tüm Kaçkar Dağları manzarasını seyreden bir tepeye konumlanan Huser Yaylası'ndan başlayıp orman içi bir yoldan Ayder Yaylası'na kadar inışı kapsıyor. Yürüyüş boyunca bölgedeki değişik mantar çeşitlerini gözlemleme fırsatı bulacaksınız.

9. Çaymakçur Yaylası-Göller-Yukarı Kavron Yaylası (7 km)

Karadeniz, Adsız ve Büyükdeniz gölleri gibi buzul göllerini görebileceğiniz parkur, önce yükseklerle tırmanıp daha sonra Kavron Yaylası'na iniyor. Çoğu zaman sisli olan bölgede yanınıza rehber almadan yola çıkmayın.

10. Ayder Yaylası-Hazindak Yaylası (6 km)

Ayder Kaplıcası'nın yakınlarından başlayan patika geçtiğimiz yıllarda düzenlemeler yapılarak doğaseverlerin hizmetine sunuldu. Patika üzerindeki iyileştirmeler aşırı yağmur ve heyelanlar nedeniyle bozalsa da, parkur oldukça keyifli. Ayder tarafından başlayanlara sürekli bir yamacı tırmanmak zorunda kalacaklarını hatırlatalım.

11. Hazindak Yaylası-Samistal Yaylası (5 km)

Bir bölümü taş döşeli olan bu eski yayla yolu, doğal güzelliklerle bezeli harika bir güzergah. İsteyenler rotayı kısaltarak Amlakit Yaylası'na inebilirler.

12. Pokut Yaylası-Hazindak Yaylası (8 km)

Bir zamanlar yaylaya göç edenlerin ayak sesleriyle çınlayan eski patika, şimdilerde araç yoluna dönüşse de, keyifli bir zaman dilimi vadediyor konularına. Bir sırttan ilerleyerek hem Ayder Yaylası Vadisi'ni hem de Palovit Vadisi'ni gören bir güzergahtan geçeceksiniz.

13. Çiçekli Yayla-Hacıvanak Yaylası (7 km)

Çiçekli Yayla'dan Kale geçidini aşarak Hacıvanak Yaylası'na inen rota Çiçekli, Micovit ve Kardavit göllerinden geçiyor.

14. Çiçekli Yayla-Tatos Sulak Göller-Verçenik Yaylası (10 km)

Tatos Dilek Dağları'nın eteklerindeki bu yürüyüş Çiçekli Yayla'dan başlayıp Tatos Sulak ve Mocar gölleri üzerinden Verçenik Yaylası'na ulaşıyor.

15. Tahpur Yaylası-Balıkli Gölü-Ambarlı Yaylası (6 km)

Fırtına Vadisi'nin sonunda yer alan Tahpur Yaylası'nı Çayeli Senoz Vadisi sakinleri kullanıyor. Yayladan başlayan yürüyüş Verçenik, Tatos ve Kaçkar dağları manzarası eşliğinde bir sırtı aşarak Balıklı Gölü'ne iniyor. Ardından dere yatağı takip edilerek Ambarlı Yaylası'na ulaşıyor.

- **Av Turizmi:** İlimizde Av Turizmi Faaliyetleri kapsamında Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi ve Yaban Domuzu Avı yaptırılmaktadır.

Atmaca avcılığı ve yakalanan bu hayvanların eğitimi sonrasında yapılan bildiricin avcılığı yöre kültüründe önemli bir yer teşkil etmektedir.

- **Hava Sporları Turizmi:**

Yamaç Paraşütü: İkizdere İlçesi'nin Anzer Yaylası ile Çamlıhemşin İlçesi'nin Pokut Yaylası yamaç paraşütü yapılabilecek doğal yapıya sahiptir. Rize'nin birçok yaylasında bu potansiyel mevcut olmasına rağmen, en uygun yer Ballıköy (Anzer) yaylasıdır. Yamaç paraşütü için uygun başka bir parkur da Çamlıhemşin-Pokut-Hazindağ hattıdır.

Heliski (Helikopterle Kayak) : Dünyanın en heyecanlı doğa sporlarından biri olarak gösterilen heliski, 2004 yılında ülkemizde ilk defa, Kaçkar Dağlarında yapılmaya başlandı. İkizdere ve Ayder Yaylası'nda konaklayan kayakçılar, özel eğitilmiş yabancı pilotların kontrolündeki helikopterle Kaçkar Dağları'nın sarp tepelerine çıkarılmakta ve zirvelerden dağların eteklerine doğru serbest stilde iniş gerçekleştirmektedir. Yalnızca profesyonel kayakçılar tarafından yapılabilen bu spor, özel ekipman ve ihtisas gerektirir. Her yıl Ocak-Nisan aylarında yapılan heliski için Ayder Yaylası'nın kış aylarında kapalı bulunan yolları açılmış olup; kışları faaliyet gösteremeyen konaklama tesislerinden bir kısmı, kışın da hizmet vermeye başlamıştır.

- **Sportif Olta Balıkçılığı:** Deniz ya da akarsularda yapılan olta balıkçılığı, İlimizde yaygındır. Bakanlığımızın Doğal Alabalık Üretilmesi, Yetiştirilmesi Ve Orman İçi Suların Balıklandırılması Projesi: Maçka Doğal Alabalık Üretim ve Yetiştirme İstasyonunda Doğal Alabalık yavrusu üretilerek anaç alımı yapılan derelere salımı yapılarak Sportif Olta Balıkçılığı desteklenmektedir.

- **Akarsu Turizmi :**

Rafting ve Kanoculuk: Fırtına Deresi ve ikizderede akarsu turizmi (kano-rafting) açısından elverişli konuma sahiptir. Fırtına Deresi, debisi en yüksek ve hızla akan bir dere olma özelliği taşımaktadır. Bu nedenle yerli ve yabancı sporcular, bu dereyi özellikle tercih etmektedir.

Rafting parkuruna gitmek için, Rize–Ardeşen karayolundan güneye çıkan karayolu takip edilerek 22 km sonra Çamlıhemşin İlçesi’ne ulaşılır. Raftinge Çamlıhemşin’nin yaklaşık 1 km güney kısmından başlanılabilir. Rafting, Fırtına Deresi Karadeniz’e dökülmeden önce uygun bir yerde bitirmek mümkündür. Parkur yaklaşık 23 kilometredir.

Fırtına Deresi'nden başka rafting yapılan diğer dereler ise, Taşlıdere ve İkizdere (İyidere)'dir. Bu akarsularımız da ulusal rafting gösterileri ve 2004 yılı ulusal rafting şampiyonası gerçekleştirilmiştir. Bu derelere kanoculuk için de gerekli debi ve rejim miktarı yeterlidir. Bu akarsular dışında küçük büyük birçok dere mevcuttur

İkizdere (İyidere) ve Fırtına Deresi'ndeki rafting Parkurlarının genel hatları şöyle sıralanabilir:

1.Parkur (B3): İkizdere İlçesi'nin Güneyce Beldesi'nden başlar. Uzunluğu yaklaşık 3 km olup, rapidler, 3-4 zorluk derecesine sahiptir.

2.Parkur (B2): İkizdere İlçesi'nin Hurmalık Köyü'nden başlar. Yaklaşık 7 km uzunluğa sahip olup; rapidleri ise 3 dereceyi geçmemektedir. (Rize Valiliği İnternet Sitesi 2012)

3.Parkur (B1): Fırtına Deresi parkuru:

- Tanıtım Parkuru: Fırtına Vadisinin 9. Km.'sinde başlayıp fırtına kamping ve yüzme alanında son bulur. Parkurun uzunluğu 2,5 km'dir. Tanıtımlarda kullanılan parkur olup 1,5 derecelik bir geçiş bulunur.
- Ticari Parkur: Fırtına Vadisinin 9. Km.'sinde başlayan bu parkurumuzun uzunluğu 8 km'dir. Rehberlik inişleri için çok ideal bir parkur olup içerisinde 1-2 zorluk dereceli geçişler bulunur. Nehir içerisinde isteğe bağlı olarak yüzme veya animasyon molaları verilebilir. Süre olarak ortalama 1 saati bulur. Rafting için son derece ideal bir parkurdur.
- Yarı Profesyonel: Bu Parkura aynı yolun 17. km'sinden başlanır. Yaklaşık 9 km süren parkurun içerisinde 2-3 zorluk dereceli parkurlar bulunur. Yüzme veya animasyon molaları verilebilir. Deneyimli sporcular için ideal bir parkurdur.
- Tam Profesyonel: Rize – Ardeşen Karayolundan, güneye çıkan karayolu takip edilerek 22. Km de Çamlıhemşin İlçesine ulaşılır. Çamlıhemşin'in yaklaşık 1 km güneyinden parkura başlanılabilir.

- **Atlı Doğa Yürüyüşü:** Rize yaylaları arasında atlı doğa yürüyüşü yapılmaktadır. Yemyeşil doğası, temiz havası ve eşsiz manzarasıyla görenlere büyük bir seyir zevki veren yaylalar, atlı doğa yürüyüşü için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İnternet Sitesi 2012)

- **Bisiklet Turizmi :** Potansiyel bir turizm alanı olan Kaçkar Dağları, dağ bisikleti faaliyeti ve motosiklet gezileri için de imkanlar sunar. Kendi organizasyonunuzu yapmak kaydıyla, yaylaların güzelliklerini, iki tekerin keyfiyle birleştirebilirsiniz. her yıl dünyanın farklı bölgelerinden gelen bisiklet ve motosiklet severler yayla yollarını kullanarak kendi rotalarını

çiziyorlar. Haziran-Eylül ayları arasını kapsayan geniş bir sezonda, her mevsimin farklı güzelliklerini görebileceğiniz bir geziyi gerçekleştirebilirsiniz. Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu'nun "Kaçkarlarda Dağ Alanları Yönetimi (DAY)" adlı çalışması çerçevesinde bisiklet geçiş rotalarına yönelik çalışmalar da yürütülmektedir. (www.geziyorum.org)

ROTA ÖNERİLERİ

Çamlıhemşin-Sal-Pokut (Orta-Zor)

Çamlıhemşin-Ayder-Aşağı Kavron- Yukarı Kavron. (Orta-Kolay)

İkizdere-Anzer-Dipsiz Göl (Orta-Kolay)

Kalkandere-Çağlayan Şelalesi (Orta-Kolay)

- **Kamp Karavan Turizmi:** Rize yaylaları, temiz hava ve güzel manzaraları nedeniyle kampçıların sıklıkla tercih ettikleri yerlerdir. Kaçkarlarda kamp ve karavan turizmi için önemli olanaklar bulunmaktadır.

Kaçkar Dağları Milli Parkı içerisinde yer alan Gallerdüzü Kamp Karavan alanı öne çıkan merkezlerdendir.

- **Botanik Turizmi :** Rengarenk kır çiçekleri, dağ çayırları ile kaplı olan yaylalarımızın çevresi genellikle ladin türü çam ağaçları ile kaplıdır. Karadeniz kıyıları sahip olduğu yeşillikleri sadece bol yağmuruna değil, nemli ve sisli havasına da borçludur. Ancak sahil şeridindeki şehirlerde yüksek nem ve sisli hava yükseklerle çıkıldıkça yerini pırıl pırıl bir güneşe, bol oksijenli tertemiz havaya bırakır.

Yaylalarda bitki örtüsü genel olarak göknar, ladin, sarıçam, sedir, kayın, meşe, ıhlamur, karaağaç, gürgen, kızılağaç, yabani fındık gibi ağaç türleriyle kardelen, yabani açelya, orman gülü, gökovan gibi binlerce çeşit kır çiçeği ile kaplıdır.

Sadece Kaçkar Dağları Milli Parkında, 54'ü endemik olmak üzere 756 takson bitki çeşidi bulunmaktadır. Ülkemizde Rhodendron'ların 3000 metreye ulaştığı tek yerdir. Özellikle Fırtına ve Palovit Vadisinde yer alan 4603 ha. doğal yaşlı ormanla, hem bölgenin, hem de ülkenin bozulmamış birkaç orman ekosistemi arasında değerlendirilmektedir. İçerisinde bulunduğu Kafkas Dağları silsilesi biyolojik çeşitlilik ve koruma açısından dünyanın 25 sıcak noktasından birisidir.

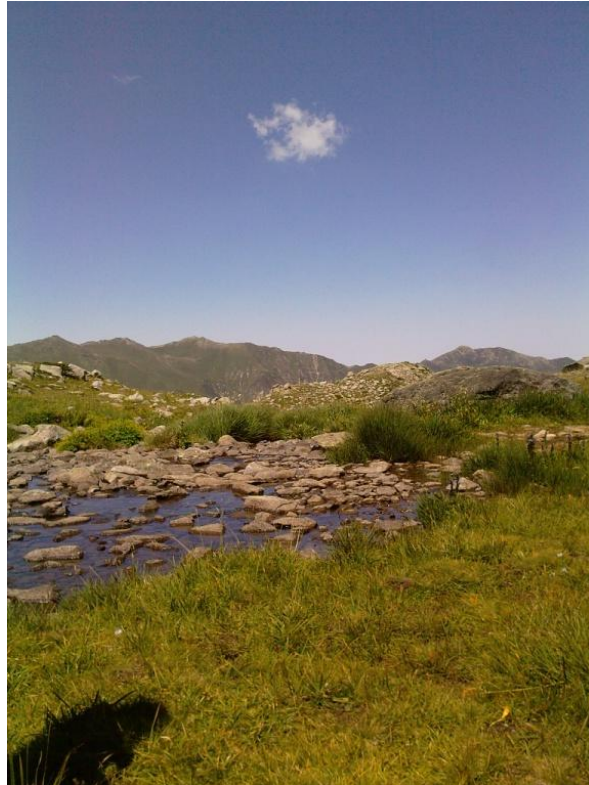
- **Jeep Safari :** Rize'nin Güneyi'nde yer alan yaylalar, dağ yolları ile birbirine bağlanmıştır. Macera turizmi yaşamak isteyen yerli ve yabancı ziyaretçiler rehber eşliğinde Trabzon ya da Bayburt İlleri üzerinden jeeplerle gelip, Anzer Vadisi yoluyla İkizdere'ye buradan Çağrankaya Yaylası yolunu kullanarak Çamlıhemşin'e varabilirler. Son nokta olarak Ayder ve Kavron Yaylasına ulaşılabilir. (Rize Valiliği İnternet Sitesi 2012)

Jeep Safari Parkurları

- 1.Parkur: İkizdere – Çağrankaya – Çataldere – Kaptanpaşa - Çayeli parkuru.
- 2.Parkur: Pazar – Hemşin - Kito Yaylası – Zilkale – Çat - Elevit parkuru.
- 3.Parkur: Çamlıhemşin – Zilkale – Çat - Elevit parkuru.
- 4.Parkur: İkizdere – Anzer - Uzungöl parkuru.
- 5.Parkur: İkizdere – Anzer – İspir -Yusufeli parkuru.

- **Foto Safari:** Yeryüzünde ender bulunan bir doğa güzelliğine sahip olan Rize’de fotoğraf meraklıları için eşsiz karelerin yakalanabileceği geziler düzenlenmektedir. 3900 m yüksekliğe varan Kaçkarlarda çok çeşitli bitki ve hayvan türlerinin yanında dağların, bulutların, yağmurun ve insanın birlikteliğinden doğan nefis manzaraları bir fotoğraf karesine sığdırabilmeniz mümkün. (Rize Valiliği İnternet Sitesi 2012)

- **Çiftlik Turizmi :** Taş ve ahşap mimarisi, otantik yapısını koruyan köyleri, halen devam eden organik hayvancılık ve tarımsal faaliyetleri ile ilimizin Çiftlik Turizmi Potansiyeli yüksektir. Özellikle Ardeşen mezraları çiftlik turizmi için uygundur.

RİZE İLİ ve İLÇELERİNİN ÖNE ÇIKAN DOĞA TURİZMİ DEĞERLERİ MATRİSİ

Aktivite/değer	Merkez İlçesi	Ardeşen İlçesi	Çamlıhemşin İlçesi	Çayeli İlçesi	Derepazarı İlçesi	Fındıklı İlçesi	Güneysu İlçesi	Hamşin İlçesi	İkizdere İlçesi	İyidere İlçesi	Kalkandere İlçesi	Pazar İlçesi
Değerler toplamı	4	3	26	7	2	8	1	3	15	2	2	3
Rafting (R)		X	X						X			
Dağ bisikletçiliği (DB)			X								X	
Doğa Yürüyüşü(DoYü)			X	X		X			X			
Dağcılık			X									
Denizel değerler (DS)					X					X		X
Dağ-yayla gezisi imkanı (DG)	X		X	X		X			X			
Peyzaj güzelliği/fotosafari (PF)	X		X	X		X			X			
Yaylada konaklama/kamping(YK)			X									
Yayla gezisi imkanı (Ya)		X	X	X		X						
Düzenlenmiş doğa gezisi rotası(DGR)			X									
Pansiyonculuk(P)			X									
Aktif yaylacılık(AY)			X									
Kelebek gözlemciliği imkanı(KeG)			X						X			
Kuş gözlemciliği imkanı(KuG)			X						X			
Sportif olta balıkçılığı imkanı(SOB)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Hava Sporları Turizmi (Yamaç Paraşütü, Heliski vb.)			X						X			
Milli park vb sahalar(MP)			X									
Milli park vb. de konaklama(MPK)			X									
Kış sporları potansiyeli(KSP)			X						X			
Botanik gezilerine uygun saha(BOG)			X						X			
Endemik Bitkilerin Gözlemi (EBG)			X						X			
Bakir orman gezisi (Bo)			X						X			
Tescilli avlak sahası (AvS)				X				X				
Yabana hayatı geliştirme sahası(YHGS)			X									
Yaya gezi imkanı (Y)			X	X		X		X	X			
Tarihi eserler, sit alanı (Ts)	X		X			X			X			X
Peyzaj değeri yüksek yerler, fotoğrafik yerler (P)			X			X			X			
Atla geziye uygun (At)			X									

Rize'nin doğa turizmi yönünden öne çıkan ilçeleri;

- Çamlıhemşin (Kaçkar Dağları Milli Parkı)

5. SEÇKİN VE YÜKSEK DEĞER TAŞIYAN (X) YILDIZ ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE POTANSİYELİNİ GELİŞTİRME İMKANLARININ ORTAYA KONULMASINA İLİŞKİN ANALİZLER

1. Kaçkar Dağları Milli Parkı İle İlgili Genel Bilgiler

Büyük bir bölümü, Rize İli Çamlıhemşin İlçesi, bir kısmı ise Erzurum ve Artvin İl sınırları içerisinde yer alan Kaçkar Dağları Milli Parkımızın alanı 51.550 ha'dır. Ayder Giriş Kapısının Çamlıhemşin İlçe Merkezine uzaklığı 17 km., Rize İl Merkezine uzaklığı ise 84 km.'dir. Genel alanının %35'i (18.013 ha) ormanlarla kaplıdır.

Kaçkar Dağlarını batıdan Fırtına Deresi, kuzeyden ve doğudan Hemşin Deresi çevreler. Bu vadiler zengin bir flora içermektedirler. Bitki örtüsü karstik flora özelliğinde olup gerek alt flora gerekse üst flora endemik türler içermektedir. Türkiye'de Rhodendron'ların 3000 metreye ulaştığı tek yer burasıdır.

Bölgede 2500 bitki taksonunun varlığı saptanmıştır. Bu bitkiler arasında 160'ı bölge için endemik olmak üzere yaklaşık 300 takson Türkiye için endemiktir.

Ülkemizde Pleistosen'e ait buzul izleriyle beraber aktüel buzlaşmanın birlikte görüldüğü ender yerlerden biriside Kaçkar Dağlarıdır. Bu sahada birçok buzullarla birlikte; buzul gölleri, buzul vadileri, sirkler ve morenler bulunmaktadır.

Genel olarak granit ve granitik kayalardan meydana gelen jeolojik yapı üzerinde Alp Orojenezi'nin derin etkileri görülmektedir.

Kaçkar Dağlarında yükseltinin kısa mesafelerde artması, yaylacılık etkinliklerine bağlı bir takım geçici yerleşmelerinde kurulmasında etkili olmuştur. Ülkemizin önemli zirvelerden birisine sahip olan Kaçkar dağlarında aktüel buzullaşmanın görüldüğü ender yerlerden biridir.

Başta Fırtına Deresi ve Hemşin Deresi olmak üzere; bitki çeşitliliği ve zenginliği ile fauna çeşitliliğinin yoğunlaştığı bütün vadiler endemik türler içermektedir. Hemşin Deresi Vadisinde yer alan Zilkale, Kale-i Bala ve Fırtına Deresi köprüleri kültürel açıdan önemli zenginliklerdir. Aynı zamanda, yörenin sosyal-kültürel ve ekonomik mekansal görüntüsünü sergileyen yayla yerleşimleri, hem doğaya uyumu hem de mimari değerleri ile önem taşımaktadır.

2. Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın seçkin doğa turizmi değerlerine ait bilgiler,

Zengin bir flora ve fauna yapısına sahip olduğu aşıkardır. Bitkilerde 54'ü endemik olmak üzere 756 takson, Omurgasız hayvanlarda 6'sı endemik olmak üzere 149 takson, Omurgalı hayvanlarda ise 178 taksonu içerdiği belirlenmiştir.

Türkiye'de Rhodendron'ların 3000 metreye ulaştığı tek yer burasıdır.

Alanda alüvyal ormanlar, şimşir ormanları ve doğal yaşlı ormanlar olmak üzere üç çeşit formasyon tespit edilmiştir. Milli park alanı içersinde özellikle Fırtına Vadisi ve Palovit Vadisi, içerdikleri 4603 ha. doğal yaşlı ormanla, hem bölgenin, hem de ülkenin bozulmamış birkaç orman ekosistemi arasında değerlendirilmektedir.

Fauna açısından da zengin olan Kaçkar Dağlarında kurt, ayı, yaban domuzu, tilki, yaban keçisi, Çengel Boynuzlu Dağ keçisi, Kızıl geyik, sansar, çakal, Porsuk, Su samuru, Vaşak, Karaca, Atmaca, Urkeklik, yaban tavuğu, Dağ Horozu... vs. bulunmaktadır. Ayrıntılı fauna ve flora listesi ekte yer almaktadır.

Park alanında; buzullarla birlikte; buzul gölleri, buzul vadileri, sirkler ve morenler bulunmaktadır.

Kaçkar Dağları güney tırmanış rotası üzerinde olan güzergahta Kaçkar Tepesi 3932 m ile Ülkemizin önemli zirvelerden birisidir.

Hemşin Deresi Vadisinde yer alan Zilkale, Kale-i Bala ve Fırtına Deresi köprüleri kültürel açıdan önemli zenginliklerdir. Aynı zamanda, yörenin sosyal-kültürel ve ekonomik mekansal görüntüsünü sergileyen yayla yerleşimleri, hem doğaya uyumu hem de mimari değerleri ile önem taşımaktadır.

Milli Park Sahası içerisinde bulunan Palovit Şelalesi görülmeye değer bir güzelliştir. Sonbahar renklenmeleri ile eşsiz görüntüler oluşmaktadır.

İçerisinde bulunduğu Kafkas Dağları silsilesi biyolojik çeşitlilik ve koruma açısından dünyanın 25 sıcak noktasından birisidir.

Kaçkar Dağları Milli Parkı Uzun Devreli Gelişim Planında önerilen Tur Güzergahları 16 tane olup yöre tanıtımına katkı sağlamak amacıyla, görsel ve yazılı bilgiler içeren broşürler halinde basılmıştır.

TG-1 Parkın batı girişi- Zil kale-Şenköy-Zilkale-Çat Köy Yaylalar Mevkii-Çat Köy manzara seyir noktası
TG-2 Çat köy-Hisarcık-Yazlık-Faikli-Başçayır-Çiçekli Yayla-Manzara Seyir Noktası-Başyayla-Çubuk Boğazı-Hacıvanak Yaylası-Elevit
TG-3 Çat köy-Sıraköy- Ortaköy-Verçenik Yaylası
TG-4 Çat köy-Yaylaköy-Hacıvanak-Karmik-Trovit-Yaylaköy
TG-5 Aşağı Kavron - Samistal – Amlakit - Y.Amlakit – Sıcıh (Kotençur) -Polavit-Y.Kavron Yaylası
TG-6 Ayder-Hazindak-Samistal
TG-7 Hazindak-Amlakit
TG-8 Amlakit-Samistal-Yukarı Kavron
TG-9 Yukarı Kavron - Derebaşı Gölü - Apivanak Geçidi - Atsız Göl - Deniz Gölü -Dilberdüzü-Olgunlar
TG-10 Yukarı Kavron-ApivanakYaylasısı-Karmik-Karmik Gölleri-Trovit Yaylasısı
TG-11 Trovit Yaylasısı-Hacıvanak Yaylası-Elevit Yaylası
TG-12 Elevit-Hacıvanak-Yıldızlı Göl-Çapuk Boğazı-Baş Yaylası-Kaleköy
TG-13 Kaleköy-Çiçekli Yaylası-Verçenik Yaylası
TG-14 Ayder-Huser-Palakçur-Yalancı Yaylası-Galerdüzü-Ayder
TG-15 Tar Deresi Yürüyüşü Gidiş-Dönüş
TG-16 Yukarı Amlakit-Kermukereç Buzul Gölü-Amlakit

Kaçkar Dağları Milli Parkı Uzun Devreli Gelişim Planında Önerilen çadırli kamp alanları şunlardır:

- ÇK-1 Kalerdüzü Çadırli Kamp Alanı
- ÇK-2 Dilberdüzü Çadırli Kamp Alanı
- ÇK-3 Karadeniz Gölü Çadırli Kamp Alanı
- ÇK-4 Derebaşı Gölü Çadırli Kamp Alanı
- ÇK-5 Karmik Yaylası Çadırli Kamp Alanı
- ÇK-6 Verçenik Yaylası Çadırli Kamp Alanı

3. **Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Doğa Turizmi Potansiyelinin öne çıktığı ve sunduğu aktiviteler**

- Milli park vb. de konaklama,
- Yürüyüş ve Sırt Çantalı Geziler,
- Dağ Bisikletçiliği ve Bisiklet Gezileri,
- Hava Sporları Turizmi (Yamaç Paraşütü, Heliski vb.)
- Kaplıca turizmi,
- Atlı geziler,
- Kanyonculuk –Canyoning,
- Rafting,
- Dağcılık
- Yaban Hayatı ve Kuş Gözlemciliği (fauna gezileri),
- Düzenlenmiş Rotalarda Doğa Gezileri,
- Bakır Orman Gezileri,
- Doğa Yürüyüşü
- Fotosafariler,
- Botanik gezileri,
- Endemik Bitkilerin Gözlemeleme,
- Tarihi eserler, sit alanı görme,
- Kırsal Miras Gezileri,
- Boğa Güreşleri Festivalini görme,
- Şelale gezisi,
- Bilimsel turizm,
- Aile/Yerli/Yabancı Turistler,
- Yayla gezileri,
- Buzul Gölleri Gezileri,
- Peyzaj değeri yüksek yerler, fotoğrafik yerler görme,
- Yaylada konaklama/kamping
- Köy ortamında ev pansiyonu konaklaması,
- Köy ürünleri satın alma,
- El sanatı ürünleri satın alma,
- Yöresel yemekler yeme,
- Günübirlik piknik yapma,

4. Sahanın Doğa Turizmi Yönetimi Amaçları,

Milli park alanını dünyaca kabul görmüş standartlar ve uygulamalar ile koruyarak, sahip olduğu kaynak değerlerini koruma kullanma dengesi içerisinde devamlılığını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacak arazi kullanım kararlarının oluşturulması, uygulama koşul, araç ve yöntemlerinin geliştirilmesi / tanımlanması.

- **Yüksek kalitede küçük ölçekli hizmetler**, yerli ve yabancı konuklara iyi bilgi ve açıklamalar içeren, iyi yönetilen ekoturizm köyleri ağı oluşturmak;
- **Nitelikli Alan Kılavuzları** yetiştirmek,
- **Nitelikli konaklama** yerlerinin oluşmasını teşvik etmek;
- **Rotalar**: Yürüyüş ve dağ bisikleti patikalarından oluşan bölgesel bir ağ kurmak, Doğa ve kültür gezileri için önemli rotalar ve noktalar belirleme ve bunlara ulaşım ve bilgilendirme planı geliştirme.
- **Ulaşım**: Her köyde MP ile bağlantılı servislerin olması;

Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Turizm Talebi Değerleri tablosu

Hali hazırda ki ziyaretçi sayısı	Sahayı gezmek maksatlı gelen ve konaklayan: 150.000 kişi Ziyaretçi (konaklamayanlar) : 250.000 kişi
Para harcama	Konaklama, yeme-içme, yanında yöresel el sanatı ve yöresel kurutulmuş veya konserve ürünler alınarak para ödeme şekilleriyle Kişi başına ortalama en az 50 TL harcama yapılmaktadır
Ziyaretçi Profili	Bireysel gezginler : % 5 Eşler: % 10 Aileler : % 40 Tur grupları (tanıdık ve benzer talepteki kişilerin bir araya gelmesi şeklinde) : % 40 Diğerleri : %5
Gelişlerinin İlk 5 Sebebi	1- Günöbirlik Gezi 2- Doğa yürüyüşleri 3- Yaylalarda konaklama 4- Kaphca 5- Festival
Kıyaslanabileceği saha	

Ulaşılabilirlik Analizi		
Sahanın Uluslararası havaalanına yakınlığı	Orta derecede yakın; 3 saat (2-4 saat arasında)	
Alana Ulaşım	Özel taşıt (X) Toplu taşıma (X) Diğerleri (X) (Bisiklet, motosiklet, yürüyüş, atlı vb.)	Ziyaretçinin Genel ulaşım kanaati:
Ulaşım için problemler: Ayder'e kadar ulaşım sorunsuzdur denilebilir ancak Milli Parkın iç yolları arazili olmayan araç ulaşımı için genelde uygun nitelikli değildir.		

Altyapı Analizi	Yetersiz	Yeterli	İyi	Açıklama
Taşımacılık ağı		X		
Yerel ağ(toprak, asfalt)		X		
Anayollara bağlantı			X	
Yerel genel taşımacılık		X		
Programlar	X			
Ücretler		X		
Ring patikaları	X			
İşaret levhaları		X		
Genel yer işaret levhaları		X		
Bilgi panoları		X		
Araçlar için park kapasitesi	X			2013 yılında çalışma yapılacaktır
Bilgi alma ve tercüme kolaylıkları	X			
Restoran sayısı	X			

Yeme içme konaklama analizi

Restoranların durumu	Kategori	Sayısı	Açıklama
	Turistik	-	
	Yerel	10	
Yemek Standartları	Yüksek standartlı yemek sunanlar : Yeterli ve yöresel standartta yemek sunanlar: Kötü standartta yemek sunanlar :		
Barınma imkanları	Kategori (iyi-kötü-orta)	Kuruluş Sayısı	Yatak Sayısı
Oteller	Orta	19	1111
Hosteller (Misafirhaneler)	-	-	-
Yatak&kahvaltı oteli	-	-	-
Rota üstü kulübeler	-	-	-
Bungalov tarzı	Orta	1	30
Kamp alanı	-	-	-
Diğerleri: Pansiyon	Orta	18	378

Otel, Pansiyon ve Restoranlara ait ayrıntılı bilgiler Ek-4 deyeralmaktadır.

Sahanın kendine has seçkin ve diğer önemli özellikleri			
		Var-Yok	Neler?
Sunduğu değerlerden	Tek-eşsiz olanlar var mı?	VAR	- Flora ve Fauna çeşitliliğinin yanı sıra Endemik türler içermektedir - Doğal Yaşlı Şimşir Ormanları - Bozulmamış orman ekosistemi
	Biraz farklı ama değerli olanlar	VAR	- Buzul gölleri, buzul vadileri, sirkler ve morenler - Kaçkarlar 3932 m ile Ülkemizin önemli zirvelerden - Palovit Şelalesi - Boğa Güreşleri Festivali
	Diğer ilgi çeken yerlere benzer olanlar	VAR	- Yörenin sosyal-kültürel ve ekonomik mekansal görüntüsü - Yayla Yerleşimleri - Sonbahar renklenmeleri
Alan turist ziyaret döngüsüne girecek şekilde turistlerin ilgisini çekecek diğer alanlara yakın mı?	HAYIR		
Alandaki yabancı varlıklar	Bayrak türler	Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi, Ayı	
	Diğer ilginç yaban hayatı (fauna)	Karaca Yaban Domuzu Atmaca	
	Kelebekler	-	
	Endemik bitkiler,	Ek-1 de liste halinde verilmiştir.	

Tatmin edici yaban hayatı izleme imkanı (Varsa)

Tatmin edici yaban hayatı izleme imkanı	Memeliler	Kuşlar	Açıklama
Garanti edilen türler varmı?	X	X	Karaca, Yaban Domuzu, Yırtıcı ve ötücü kuşlar
Genellikle rastlanma ihtimali	X	X	Ayı, Vaşak
Şans veya mevsime bağlı olanlar	X	X	Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi, Atmaca
Alanda bulunan tesisler			
Sahadaki tesisler	Yetersiz	Yeterli	İyi
Rekreasyonel tesisler	X		
Spor tesisleri	X		
Diğerleri	X		
Durum Açıklaması			
Uzun Devreli Gelişim Planına göre yapım aşamasında olan tesisler mevcuttur.			

Taşıma Kapasitesi Analizi

Sosyal ve ekonomik taşıma kapasitesi Değerlendirme Şekli: 1- Tamamen Sağlanabiliyor, 2- Genel Olarak Sağlanıyor, 3- Veri Yok, 4- Çoğunlukla Sağlanamıyor 5- Hiç Sağlanamıyor					
Göstergeler	1	2	3	4	5
Tüm ilgi grupları turizmden elde edilen gelirden eşit pay alırlar				X	
Tüm ilgi grupları turizm gelişimine oranlı bir miktar para yatırımı yapabilir		X			
Yerel ekonomi için turizm faydaları açıktır		X			
Turizm gelişimiyle ilgili paydaşların ihtiyaç, istek ve önerileri ele almıyor		X			
Tüm ilgi gruplarına önem veriliyor		X			
İlgi gruplarının birbiriyle olan ilişkileri iyi				X	
Beraber çalışmanın önemi biliniyor			X		
İyi bir işbirliği içindeler		X			
Belirli kararların alınma amacı saklanmıyor			X		
Yerel ilgi grupları karar almada söz sahibi		X			
Bölgesel ilgi grupları karar almada söz sahibi			X		
Diğer sektörler de turizm gelişimine fayda sağlıyor			X		
Turizm kırsal ekonomiye destek veriyor				X	
Geleneksel faaliyetler ve üretim türleri turizm gelişiminden sonra gelişme gösterdi		X			
Turizm gelişimi istihdamı artırma beklentilerini karşılıyor		X			
Yerel halk, özellikle gençler için yeni iş imkanı ortaya çıktı		X			
Kendi turizm işini kurmak isteyenlere yeterli destek veriliyor				X	
Turizm işi kurmak için eğitim ve öğretim veriliyor				X	
Planlı turizm uygulaması yapılıyor				X	
Yerel köyler ve kamusal alanın özelliği turizmden sonra zarar görmemiştir.			X		
Turizm temel olarak yerel mal ve hizmetlerden faydalanır		X			
Bölgemizi ziyaret eden turist sayısı yeterlidir				X	
Turizm kültürel mirasın devamına yardımcı oluyor		X			
Turizm endüstriyel mirasın sürdürülmesi için yardımcı oluyor			X		
Turizm gelişimi peyzaj dokusuna zarar vermiyor			X		
Turizm doğanın korunmasına yardımcı oluyor			X		
Turizm kültürel manzaranın korunmasına yardımcı oluyor			X		
Turizm hayat kalitesini artırıyor			X		

Sosyal ve Ekonomik Taşıma Kapasitesi Verilerini Değerlendirme Sonuçları;

1. Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın sosyal ve ekonomik taşıma kapasitesi yönünden bir problem yaşamamaktadır.
2. Ekonomik beklentiler ve turizme hazırlıklar mevcuttur, bu sürecin iyi yönetilmesi gerekir,
3. Ekonomik kaynak ayrılmalı, kaynakların turizm gelişimi için yerinde kullanımı sağlanmalıdır.

Ekolojik taşıma kapasitesi analizi					
Faaliyet	Genel etkiler Müspet /menfi	Korunan alan üzerindeki etki	Etki		
			Kabul edilebilir	Kabul edilemez	Kabul edilebilir ancak;
Kamping&piknik	Menfi	Katı atıklar	x		Mevcut tedbirlerin sürdürülebilirliği sağlanmalı
Ahşap Hediyeelik eşyaların satılması,	Müspet	Sahadan şimsir kesmeye sebep olabilir			Kontrol altında olmalı
Dağcılık,trekking	Müspet				
Rafting	Müspet				Güvenlik Tedbirleri alınmalı
Olta balıkçılığı	Menfi	Balık türlerini tehlikeye sokabilir		x	
Normal spor etkinlikleri	Müspet				Belirli sahalar ayrılmalı
Yeme içme	Müspet				Yöresel yemek çeşitliliği artırılmalı ve teşvik edilmeli
Doğa yürüyüşü	Müspet				Patikaların dışına çıkılmamalı
Kanyoning	Müspet				Güvenlik Tedbirleri alınmalı
Yaban hayatı gözlemi	Müspet				Kılavuz eşliğinde belirli yerlerde
Bilimsel geziler	Müspet				Kılavuz eşliğinde

İzlemeye esas olan Ekolojik Göstergeler aşağıdaki şekilde incelenmelidir.

1- Tamamen doğru, 2- Genel olarak doğru, 3- Veri yok, 4- Çoğunlukla yanlış, 5- Hiç yok,

Ekolojik taşıma kapasitesinin etkileri;					
Ekolojik göstergeler	1	2	3	4	5
Bitkiler turizm artışından etkilenmemektedir		X			
Yürüyüş yollarından yürümeyen turistler bitkilere çok zarar veriyor				X	
Turizmden dolayı daha fazla toprak erozyonu meydana gelmektedir					X
Korunan alanın suları gözle görünür şekilde kirlenmektedir			X		
Turizm gelişimi sebebi ile balık miktarı azalmıştır				X	
Korunan alanın yer altı suları içme suyu olarak kullanılabilir			X		
Turistler yaban hayatı için rahatsız edici bir faktördür				X	
Turizmden dolayı flora ve faunada ölümler artmıştır				X	

Ekolojik Taşıma Kapasitesi Verilerini Değerlendirme Sonuçları;

1. Kaçkar Dağları Milli Parkı'nda katı atık sorunu Ayder Giriş Kontrol Ünitesinin İşletmecisi olan Çamlıhemşin Belediyesinin ve Toplum Yararına Çalıştırma Programı ile çalıştırılan elemanlar sayesinde çözüme kavuşturulmuştur.
2. Dağ gezileri, tehlikeli güzergahlar olmaları ve ölüme sebep olabilecek hava şartları ve kazalar olabileceği için alan kılavuzu eşliğinde gidilmesi zorunluluğu olmalıdır.
3. Flora ve faunanın turizmden henüz etkilenmediği gözlenmiştir.
4. Patika dışına çıkan turistler zararlara sebep olabilecektir. Ancak uyarı, işaretlemeler ve alan kılavuzu sistemi ile bunların çözülebileceği,
5. Yaban hayatı turistler nedeniyle rahatsız olabilir. Ancak etkin denetim, alan kılavuzu sistemi ve uyarılarla çözülebileceği düşünülmektedir.
6. Sonuç olarak, Kaçkar Dağları Milli Parkı'nda ekolojik göstergeler henüz önemli bir tehlike işareti vermemektedir. Ancak, alan kılavuzu, saha görevlisi, işaret ve bilgilendirme tabelaları, bilinçlendirme çalışmaları ile iyi bir ziyaretçi yönetim programı uygulanmalıdır.

Fiziki/İdari Taşıma Kapasitesi İncelemesi ve Değerlendirmesi;

(1-Akıcı, Yeterli 2- İyi, 3- Fena Değil, 4- Kötü, 5- Çok Kötü)

Fiziki/İdari taşıma kapasitesi							
	Yer	Kapasite	1	2	3	4	5
Altyapı	Korunan alana giriş yolları		X				
	Korunan alandaki yol ağı				X		
	Korunan alan içindeki toplu taşıma araçları	Yok					
Park girişi	Park etme					X	
	akış					X	
Park yeri imkanları	Yer sayısı						X
	Biletleme			X			
	yönlendirme				X		
Bilgi imkanları	İşaret levhaları		X				
	Yetkililer	Yok					
	Ziyaretçi merkezi						X
	Ofisler	Yok					
	Basılı ve görsel materyal				X		
Yiyecek içecek temini	Tedarik		X				
Ticaret	Seçenekler				X		
Kolaylık tesisleri	Tuvaletler					X	
	Atıkların toplanması			X			
Patika ağı	Yeterlilik durumu				X		
Yaban hayatı izleme noktaları	Sayısı ve uygunluğu	Yok					
Aktiviteler	Seçenekler			X			
	Paket doğa turları				X		
	Bisiklet kiralama						
	Araç kiralama						
	At-katır kiralama				X		
Çalışanlar	Yeterli sayıda						X
	Donanımlı			X			

Fiziki/İdari taşıma kapasitesi yönünden yapılan değerlendirme;

- 1- İdaremiz personel yönünden yeterli sayı ve donanımına sahip değildir, takviye edilmelidir,
- 2- Milli parkın Uzun Devreli Gelişim Planının 2008 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiş olması yatırım faaliyetlerinin planlanarak hayata geçirilmesini kolaylaştırmıştır.
- 3- Yapılan alan kılavuzluğu eğitimi ile 54 adet belgeli alan kılavuzu mevcuttur. Alan kılavuzlarının sahada görev alması bilgi, koruma ve kontrol ihtiyacını da azalacaktır,
- 4- Tabela, bilgi panosu, ikaz vb. işaretleme çalışmaları tamamlanma aşamasındadır,
- 5- Sahada tuvalet vb. temel ihtiyaçların karşılanması için altyapı çalışmalarına ağırlık verilmelidir,
- 6- Sahada; Günöbirlik Kullanım Alanları, Mola Noktaları, Çadırılı Kamp Alanları, İdare-Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezleri, Manzara Seyir Noktalarının yapımı ve işlerliği sağlanmalıdır,

Psikolojik Taşıma Kapasitesi: ile alakalı değerlendirmede ise herhangi bir problem yaşanmadığı görölmektedir. Doğa turistlerinin fazla lükse düşkün olmamaları, taleplerinin ziyadesi ile karşılanabilmesi sebebiyle sorun yaşanmamaktadır

RİZE İLİ VE İLÇELERİNİN KIYAS YÖNTEMİ İLE KISA DEĞERLENDİRMESİ

Karşılaştırma yöntemi, kapsam dahilindeki unsurun benzerleri ve rakipleri ile arasındaki farkı görmesi ve daha ilerlemesine itici güç olması amaç edinilerek verimliliği artırma yöntemidir.

Karşılıklı bilgi alışverişi olarak değerlendirilen bu yöntemde, kopyalama değil, kendi ürünlerimize yönelik ilham almak, uyarlamak hedeftir. Gelecek eğilimlerini şimdiden görüp, müşterinin isteklerini şimdiden karşılamaya hazırlıklı olmayı gerektirir.

Karşılaştırma yapılan ilçenin/ilin başarılı oluşu hususta takip ettiği yolun ilçede/ilde alınabilirliği araştırılmalıdır.

KIYAS YÖNTEMİ İLE DOĞA TURİZMİ POTANSİYELİ YÜKSEK OLAN BAZI İLÇELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ			
RİZE İLİ			
İlçe	Kıyaslanan İl/ilçe	Kıyaslama sebebi,	Örnek Alınacak Deneyim
Çamlıhemşin	Trabzon /Maçka	İklim, doğa, yayla ve tarihi yapısı	Kültürel ve tarihi yapıların Maçka'ya benzerliği fazladır, burasının gelişme deneyimlerini kullanmalıdır.
İkizdere	Rize / Çamlıhemşin	İklim ve Doğal Yapısı	Heliski faaliyetine uygun alanların bulunması nedeniyle Çamlıhemşin İlçesinin gelişme deneyimlerini kullanmalıdır.
Ardeşen	Rize / Çamlıhemşin	İklim ve Doğal Yapısı	Kültürel ve tarihi yapıların Çamlıhemşin'e benzerliği fazladır, burasının gelişme deneyimlerini kullanmalıdır.
Hemşin	Rize / Çamlıhemşin	İklim ve Doğal Yapısı	Kültürel ve tarihi yapıların Çamlıhemşin'e benzerliği fazladır, burasının gelişme deneyimlerini kullanmalıdır.

6. RİZE İLİ SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ STRATEJİLERİ

6.1. Gelişme Stratejileri

Strateji 1. “Doğa turizmi yatırım projelerine uygulanmak için teşviklerin sağlanması ile Rize de turizm sektöründe yatırımların arttırılması”

Strateji 2. “Sürdürülebilir doğa turizmi ürünlerinin, turistik kalkınma sürecinde zarar görmek yerine, faydalı olan yerel çevre, toplum ve yöre kültürüyle uyum içinde işlenmesi”

Strateji 3. “Yüksek potansiyele sahip ilçelerde, yerel kalkınmada turizmin güçlü bir araç olarak öne çıkarılması”

Strateji 4. “Ürün çeşitliliğini artırma yoluyla, gelirlerin artırılmasının sağlanması”

6.2. Pazarlama Stratejisi

Strateji 1. “Milletler arası, ülke geneli, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ülke çapında tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktaları bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması”

Strateji 2. “Doğa turizmi ürünlerinin her bileşeninde toplam kalite yönetiminin, sertifikasyonun etkin kılınması”

Strateji 3. “Toplumun farklı kesimlerine uygun fiyatta, kaliteli turistik ürün alternatiflerinin sunulması, faydalandırmada yüksek ekonomik güç sahibi olmanın gerekmemesi ”

6.3. Ziyaretçi Yönetimi Stratejisi

Strateji 1. “Koruma ilkeleri ve ziyaretçi yönetim kriterlerinin yaygınlaştırılması, bunun yanında, müşteri beklentilerine de dayalı sürdürülebilir ziyaretçi yönetiminin sağlanması”

6.4. İzleme ve Değerlendirme Stratejisi (Turizmin etkilerinin ve sürdürülebilirliğin izlenmesi)

Strateji 1. “Turizmin etkilerinin izlenmesi için, izleme birimlerince göstergelerden yararlanılması”

7.1 .KAPASİTE GELİŞTİRME Amaç: ilgili paydaşların doğa turizmi (ekoturizm) açısından kapasitelerini geliştirmek

Eylem no	Öncelik	Eylem	Açıklama	Yapacak kişi ve kuruluşlar	İşbirliği ortakları	Başlangıç tarihi	Süresi								Bütçesi ve Finans kaynağı	Göstergeler
							2	2	2	2	2	2	2	2		
							0	0	0	0	0	0	0	0		
							1	1	1	1	1	2	2	2		
							3	4	5	7	9	1	3	3		
1	1	Doğa turizm eğitimi	Yerel halkının doğa turizm hakkında eğitimi, doğa turizmine sunulabilecek ürünlerin geliştirilmesi konusunda eğitilmesi. Bu konuda plan süresince en az 5 kurs açılarak toplam 100 kişinin eğitilmesi	İTM, OSİ,	Belediyeler, muhtarlıklar doğaturizm Dernekleri	2013										
2	1	Kamu Sivil Ortak İnsiyatifi	Doğa turizmde hedef birliğinin sağlanması, İşbirliği için sözleşme imzalanması	İTM, Kişiler, Özel girişim	Muhtarlıklar, belediyeler, KY	2013										
3	1	Hizmet ve Ürün kalitesinin geliştirilmesi	Doğa turizm hizmetlerinin kademeli olarak geliştirilmesi için bir yerel nitelikler standardı oluşturulması, Geleneksel köy evlerinin pansiyona dönüştürülmesi projelerinin yapılması, Geleneksel düğün kompozisyonunun canlandırılması /yaygınlaştırılması, Plan dönemi sonunda standartlara uygun en az 20 adet ev pansiyonu oluşturulması	KY, İTM, OSİ, İÖİ, B Özel girişimciler,	Belediyeler, muhtarlıklar,	2013										
4	1	Doğa koruma eğitimcileri yetiştirmek	Doğa eğitimi için görev alacak eğitimcilerin eğitilmesi, plan dönemi içinde 10 adet eğitici eğitmek	OSİ, ÜNİVERSİTELER	TUBİTAK, STK DKMPGM	2013										
5	1	Yöre halkının doğa eğitimi	Doğayı anlatmak için yöre halkın eğitilmesi, ayrıca çocukların eğitimi, Plan dönemi boyunca 1000 yetişkin, 3000 çocuğa doğa eğitimi verilmesi,	OSİ; ÜN, KY, HEM	Muhtarlıklar, belde belediyeleri,	2013										
6	2	Gönüllülük sisteminin oluşturulması	Doğa gönüllülerinin seçimi Plan dönemi boyunca her ilçede 15 er adet gönüllü seçilmesi	OSİ, ÜN, KY, B	STK	2013										

7	3	Deneyim paylaşımı	Deneyim paylaşım programları oluşturulacaktır, kıyaslama bölgeleri ile ve ülke düzeyinde deneyim paylaşımı için 10 adet karşılıklı gezi düzenlenecektir.	Yöre halkı, KY, İTM, İÖİ, Özel girişimciler	STK	2014												
8	2	Haritaların oluşturulması	Doğa turistleri için rotaların yer aldığı haritaların oluşturulması ve basımı,	İTM, OSİ, KY, İÖİ	STK	2013												
9	2	Rehber eğitimi	Rize ilinde tamamı yöre halkından olmak üzere plan döneminde 50 adet Alan Klavuzu yetiştirilmesi	OSİ, ÜN, B, Ky, MEM	WWF, TEMA, Üniversiteler	2014												
10	2	İlgi gruplarının eğitimi	Hedef birlikteliği için ilgi gruplarının workshoplarla, toplantılarla hedeflere yönlendirilmesi, hedef birliğinin sağlanması 11 yıl boyunca, her yıl 1 workshop düzenlenecektir.	İTM; OSİ; VALİLİK, KY B	Belediyeler	2013												
11	2	Üniversitelerle işbirliği	Her türlü faaliyetin planlanma, geliştirme ve uygulama safhalarında Rize içinde ve yakınındaki üniversitelerden bilimsel destek alınması için işbirliği yapılacaktır,	OSİ, İTM,	Üniversiteler	2013												
12	1	Yerel profesyonel av klavuzu eğitimi	Av turizmine profesyonel yaklaşım sağlanacaktır.	OSİ,HEM,ÜN ,	Dernekler	2013												
13	3	Yabancı dil eğitimi	Yabancı ziyaretçilerle iletişim sağlanacaktır.	OSİ, HEM, ÜN.		2013												
14	2	Kurtarma Timlerinin kurulması	Dağ, kanyon ve mağara kurtarma Timlerinin kurulması sonucunda ziyaretçilerin güvenliği sağlanacaktır.	OSİ,AFAD, Kaymakamlıklar	STK	2013												

7.2. FİZİKSEL ALTYAPININ OLUŞTURULMASI Amaç; altyapıyı güçlendirmek veya geliştirmek,

Eylem no	Öncelik	Eylem	Açıklama	Yapacak kişi ve kuruluşlar	İşbirliği ortakları	Başlangıç tarihi	Süresi							Bütçesi ve Finans kaynağı	Göstergeler
							2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
15	1	Alan düzenleme	Kamping alanlarının ve günübirlik alanların düzenlenmesi, uygun yerlerde, ilçe planına uygun olmak üzere en az 3 motokaravan yeri düzenlenecektir.	İl Turizm Md.(İTM) Kaynaklıklar, (KY) İÖİ	D, ÇŞM	2014									
16	1	Hizmet üniteleri geliştirme	Favori seçilen ilçelerde alan içinde kalan, atıl binaların onarımı ve turizmde kullanımı, sağlanacaktır.	KY, İÖİ, orman ve su işler md OSİ Özel girişim ÖG	D;	2014									
17	1	Turizm Bilgilendirme Merkezleri kurulması	Favori ilçelerde bilgilendirme merkezleri kurulacaktır. Bu merkezlerin atıl okul binaları veya köy evlerinin kiralanması veya restorasyonu ile oluşturulması. 2019 a kadar 4 ayrı yerde bilgilendirme merkezi kurulacaktır.	İTM, OSİ, KY, B, İÖİ	STK	2014									
18	1	Patika düzenlemeleri (trekking yol ağı oluşturma ve düzenleme)	3.Bölümde Trekking güzergahı olarak tespiti edilen tüm sahalarda patika düzenlemeleri ve her türlü tanıtıcı, bilgilendirici elemanların yapımı ve yerine konması 2017 yılına kadar tamamlanacaktır.	İTM, OSİ, Ky, B, İÖİ,	Dernekler	2013									
19	2	Doğa Müzesi kurulması	Favori ilçelerde Doğa Müzesi ve Ekolojik Yorum Merkezleri kurulması için çalışmalar yapılacaktır.	OSİ, İTM Ky B İÖİ	Dernekler, Üniversiteler	2014									
20	2	Ziyaretçi merkezleri kurulması	Ziyaretçi merkezi vizyonunun katılımcılıkla oluşturulması, favori	İTM OSİ Ky B İÖİ	Dernekler, KTM,	2015									

			ilçelerde ziyaretçi merkezlerinin kurulması için çalışmalara başlanacaktır.		Belediyeler, Muhtarlıklar														
21	2	Karavan&mobil ev kamp yeri	Favori ilçelerde Karavan ve taşınabilir ev organize kamp yerleri oluşturulması	OSİ; İTM, Ky, B, İÖİ	Dernekler	2015													
22	2	Dağ bisikleti parkurları	Favori ilçelerde Dağ bisikleti patikası ağı için altyapı, araştırma ve organizasyonun tamamlanması,	OSİ; İTM, Ky, İÖİ; B	Dernekler	2014													
23		Kırsal kesimlerdeki yol kalitesinin artırılması	Köy ulaşım yollarının ve orman yangın yollarının iyileştirilmesiyle ziyaretçilere kaliteli ulaşım imkanı sağlanacaktır.	Valilik, İÖİ, OGM, OSİ		2013													
24		Butik otel ve pansiyonların artırılması	İl ve ilçelerde butik otel ve pansiyonculuğun artırılması ile ziyaretçilerin konaklama ihtiyaçları en üst seviyeye getirilecektir.	Ky, Turizm İşletmeleri, İKTM, Kaymakamlıklar Belediyeler, Muhtarlıklar		2013													
25		Yürüyüş platformlarının yapılması	Tehlike arz eden yapılara yürüyüş için yürüyüş platformlarının ve işaretlemelerin yapılması ziyaretçi güvenliğini sağlayacaktır.	OSİ, Kaymakamlıkla		2013													
26		Şelalelerin ziyarete açılması	Şelalelerin ziyarete açılması ile turizme kazandırılmış olacaktır.	OSİ, Çevre Şehircilik, İKTM		2013													
27		Atıksu Yönetimi	Özellikle belediyeler ve atıksu oluşturan tüm evsel ve endüstriyel atıksu oluşturan işletmelerden kaynaklı atıksular arıtılacak ve turizm alanları korunmuş olacaktır.	Belediyeler, Özel İdareler, Turizm ve Sanayi İşletmeleri, OSİ	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri	2013													
28		Kuş gözlem kulelerinin yapılması	Uygun sulak alanlara kuş gözlem kuleleri yapılarak kuş gözlemciliği ve kuş gözlemciliğine dayalı turizm altyapısı oluşturulmuş olacaktır.	OSİ	STK	2013													
29		Turizm alanlarına manzara seyir noktası ve seyir terasları yapılması	Turizm alanlarında seyir noktası ve seyir terasları yapılarak cazibe arttırılacaktır.	Özel İdareler, Belediyeler, Kaymakamlıklar Muhtarlıklar, OSİ		2013													

30		Turizm alanlarına kuru tuvalet yapılması	<i>Yaya, atlı ve bisikletli doğa gezi güzergahları üzerinde uygun yerlere kuru tuvaletler yapılarak gezi parkurlarında atık yönetimi sorununa çözüm getirilmiş olacaktır.</i>	<i>OSİ, İl Özel İdaresi, Kaymakamlıklar</i>		2013											
31		Şifalı suların sağlığa uygunluğunun araştırılması	<i>Sağlık turizmine katkı sağlayacaktır.</i>	<i>OSİ, İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlükleri, İKTMürlükleri</i>		2013											

7.3. ENVANTER, ÜRÜN OLUŞTURMA, ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRME VE GELİŞTİRME, SERTİFİKALANDIRMA, TANITIM VE PAZARLAMANIN YAPILMASI Amaç: mevcut ekoturizm ürünlerinin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi, tanıtımı ve pazarlamasını yapmak.

Eylem no	Öncelik	Eylem	Açıklama	Yapacak kişi ve kuruluşlar	İşbirliği ortakları	Başlangıç tarihi	Süresi								Bütçesi ve Finans kaynağı	Göstergeler
							2	2	2	2	2	2	2			
							0	0	0	0	0	0	0			
							1	1	1	1	1	2	2			
							3	4	5	7	9	1	3			
32	1	Kültürel ürün envanteri ürünleri sunuma hazır hale getirme	Geleneksel yaşam tarzı ve kültüre ilişkin olarak doğadan toplanan veya üretilen gıda maddeleri, doğal materyalden üretilen el sanatları vb. değerlerin tespiti, satılabilir hale getirilmesi, sözlü değerlerin envanteri, bunların turizme sunulabilir hale getirilmesi	iTM, OSİ, Ky, HEM,	Dernekler, üniversiteler	2014										
33	1	Doğal ürün envanteri sunuma hazır hale getirme	Doğada gizli kalmış, henüz keşfedilmemiş olan turizme sunulabilecek değerlerin ortaya çıkarılması ve sunuma hazır hale getirilmesi	İÇOM,iGTHM , özel	Üniversiteler	2013										
34		Milli ve Milletlerarası seviyede tanıtım	Sunuma ve tanıtıma ait senaryonun katılımcılıkla oluşturulması ve çerçevede Milli ve Milletlerarası düzeyde tanıtım materyallerinin basımı(1 WEB sitesi, yeterli miktarda broşür, rota haritası, CD, 2 tanıtım filmi vb.)	OSİ; İKTM, Ky, B, İÖİ,	2014											
35	1	Ekolojik ürün satış merkezleri	Favori ilçelerde yöre insanının ürettiği ekolojik ve doğadan toplanan ürünlerin satışına yönelik her ilçede en az 1 tane satış yerlerinin oluşturulması, vatandaşların üretim ve satış için yönlendirilmesi.	iGTHM, Oİ, Tarım Md. İÖİ B	STK	2014										

36	1	Ev pansiyonculuğu	Favori ilçelerde aynı kalite standardındaki Pansiyonların pazarlama ağı içine alınması sağlanacak,	İKTM; B, Ky, İÖİ, Özel Gr.	2014														
37	1	Tur operatörlerine saha tanıtımı ve Doğa Turizmi destinasyonları	Tur opartörlerine sahanın gezdirilerek tanıtımı, görüşlerinin alınması, isteklerinin değerlendirilmesi, destinasyon şekillendirmelerinin yapılması, bu destinasyonlar üzerinde hizmet kalitesi ağı kurulması, destinasyonları destekleyici, olumlu etkileyici eklerin tespiti. Yıl içinde tur operatörleri kanalı ile gelen turist sayısının artırılması	İKTM,İGTHM OSİ; Valilik, K, B, İÖİ,	ST, KTM	2014													
38	2	Müşteri beklenti ve memnuniyet anketleri	Ziyaretçilerin beklentileri ve verilen hizmetlerden memnuniyetinin periyodik olarak ölçülmesi, her yıl 250 şer kişi ile, sezon başı, ortası ve sonunda toplam 3 anket yapılacaktır.	İKTM OSİ KY	ÜNİV	2013													
39	3	Fuar sempozyumlar, festivaller	Fuar ve sempozyumlara aktif katılımlarla stand oluşturma, Rize konulu sempozyum düzenleme, festivallerin kültürel değerleri öne çıkaran hale getirilmesi,	İKTM, OSİ, tarım d. HEM,	Belediyeler, Dernekler ÜN	2014													
40	1	Ortaklıklar oluşturma	Park dışından hizmet sunucularıyla park yönetimi ve park içinden hizmet üreticileri arasında daha kaliteli ve düzenli hizmet sunumu amacıyla ortaklıklar oluşturma ,Dış paydaş oluşturmak için arayışlar sürdürülecektir.	İKTM, OSİ, Tic. Ve San Odası, Valilik Makamı, Ky B Özel Gr.	Dernekler, Pansiyoncul ar,	2014													
41	2	Eko köy ve Eko beldeler	Saha içinde doğal ve kültürel değerleri bozulmamış veya küçük bir çaba ile bu değerlerinin sunumu ve korunması kolayca başarılabilecek ve ekolojik uygulamaların sürdürülebilirliği	İGTHM, OSİ, Ky, İÖİ,	Muhtarlıklar , TSK	2014													

			sözkonusu her ilçede 1 olmak üzere ayrıca 5 köyün Ekoköy olarak dizaynı ve sunulması, bu konuda diğer koruma alanlarına örnek olacak pilot uygulama yapılması																
42	2	Satış-Tutundurma çalışmaları	Ekoturizm değerleri dağıtım programı yapılacaktır. Ekoturizm tutundurma programı hazırlanacaktır. Bu amaçla, gerekli kişisel satış, reklam, tanıtım ve satış geliştirme etkinlikleri belirlenecektir.	İKTM, OSİ, Tic. Ve San Odası, Özel Gr.	Dernekler, Belediyeler	2013													
43	1	Yerel standardı koruma	Doğa turizm hizmetlerinin kademeli olarak geliştirilmesi için bir yerel nitelikler standardı oluşturulması, bu şekilde orijinalliğin korunması ile bozulma ve kültürel melezleşmenin önüne geçilmesi	İKTM OSİ Ky	Dernekler	2013													
44	2	Yeni ürünler ve Ürün geliştirme	Yeni ürünlerin geliştirilmesi, yeni dizaynlar, yerel kültür elemanlarının figüre edilmesi, bilinmeyen veya kaybolmaya yüz tutmuş, yöresel yemeklerin sunulabilir hale getirilmesi bunların kataloglar halinde basımının sağlanması,	İKTM ÜNİV OSİ Ky HEM	Dernekler, Üniversiteler,	2015													
45	2	İyi örnekleri öne çıkarma	Yılda bir kez Örnek pansiyon, Örnek lokanta, Örnek Ürün satış yeri seçimi, bunlara göre kalite standartlarının diğer aynı faaliyette bulunan kişi ve kurumlara yaygınlaştırılması	İKTM OSİ İÖİ Ky	Dernekler	2015													
46	1	Sertifika/kalite standardı programı	Pansiyonculara, lokantalara, ekolojik ürün üreticilerine yönelik sertifika ve kalite standardı programının hazırlanması ve uygulanması	İKTM HEM Ky B OSİ İGTHM	Üniversiteler, Dernekler, Hizmet üretenler	2014													
47	2	Yeni tesisler	Zamanla gelişim gösteren ve potansiyeli artan yerlere belirlenmiş	Özel Gr. OSİ, Ky İÖİ, İKTM	Dernekler, Belediyeler	2015													

[illegible]

		çıkartılması	<i>faýdalanarak alanların kuş envanterinin çıkartılması sağlanacaktır.</i>	STKları, OSİ, Üniversiteler													
57		Yayla Pansiyonluğu ve yayla turizminin geliştirilmesi	<i>Yayla turizmi meraklılarına yeni alanlar oluşturulmuş olacaktır.</i>	Vatandaşlar, Orman Bölge Müdürlüğü, Turizm Acentaları, OSİ		2013											

7.4 . İZLEME VE DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK EYLEMLER Amaç: ekoturizm faaliyetlerinin izlenmesine ilişkin kriterlerin belirlenmesi, izlemenin yapılması, raporlama, değerlendirme ve geri bildirimlerin yapılması.

Eylem no	Öncelik	Eylem	Açıklama	Yapacak kişi ve kuruluşlar	İşbirliği ortakları	Başlangıç tarihi	Süresi								Bütçesi ve Finans kaynağı	Göstergeler
							2	2	2	2	2	2	2			
							0	0	0	0	0	0	0			
							1	1	1	1	1	2	2			
3	4	5	7	9	1	3										
58	1	Değişimin sınırlarının belirlenmesi	Doğal ve kültürel değerleri etkileyen tüm turizm faaliyetlerinin kabul edilebilir değişimin sınırlarının belirlenmesi, bu çalışmanın hedefi yöresel düzeyde kabul edilebilir sınırların tespitidir.	OSİ, İKTM, Üniversiteler	TSK, Dernekler	2014										
59	1	Çevresel etkilerin izlenmesi	İndikatörlere göre izlenecektir.	ÇŞM OSİ B	Dernekler,	2014										
60	1	Ekonomik etkilerin izlenmesi	İndikatörlere göre izlenecektir	İKTM, Tarım Md Ky B Tic San Od.	Dernekler, Üniv.	2014										
61	1	Sosyal ve kültürel etkilerin izlenmesi	İndikatörlere göre izlenecektir	OSİ, İKTM Üniv	Dernekler,	2014										
62	1	Sürdürülebilirliğin izlenmesi	İndikatörlere göre izlenecektir	OSİ; ÇŞM	Dernekler,	2014										
63	1	Uyumun izlenmesi	Kurallar sistemine uyumun izlenmesi, uyumsuzluğun sözkonusu olduğu hususları inceleme, uzlaşma arayışı, çözüm geliştirme, raporlama ve değerlendirme, yaptırım uygulama,	İKTM, OSİ Özel girişimciler, Hizmet üreten herkes,	Dernekler	2014										
64	1	İzlemenin raporlama, değerlendirme ve geri bildirimlere dönüştürülmesi	Doğal ve kültürel değerlere etki yapan Faaliyetlerin sınırlara göre durumunun izlenmesi ve raporlama, değerlendirme ve geri bildirimlerinin yapılması,	OSİ; İKTM ÜNİV	Dernekler	2014										

HAZIRLAYAN	KONTROL EDEN
Rize İli Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü Miktat ÖZYANIK	12. Bölge Müdürlüğü/ Milli Parklar Şube Müdürü Ayşenur YAŞAR ŞAŞATLI
Uygun Takdim	
12. Bölge Müdürü Mustafa BULUT	Bahattin Alp ARSLANKÖYLÜ Vali Yardımcısı

Doğa Turizmi Master Planının uygulanması UYGUNDUR. .../05/2014

Nurullah ÇAKIR
VALİ

KAYNAKLAR

- Akpınar, E., Bulut, Y. 2010; Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı Ve Uygulama Alanları, III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, [http://www.artvin.edu.tr/karok3/IV.Cilt/\(1575-1594\).pdf](http://www.artvin.edu.tr/karok3/IV.Cilt/(1575-1594).pdf), Ziyaret Tarihi 05.03.2012.
- Altan Ş., 2006; Türkiye'de Eko-Turizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları, Niğde Üniversitesi SBE, İktisat ABD, Yüksek Lisans Tezi.
- Güngör, Yıldırım; Kaçkar Kitabı Sunumu
- Rize Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2010 Çevre Durum Raporu.
- Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2011, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Rize Kültür ve Turizm Müdürlüğü Web Sitesi, www.rizekulturturizm.gov.tr,
- Rize Valiliği Resmi Web Sitesi; <http://rize.gov.tr>,
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı İzmir Şube Müdürlüğü İzmir Doğa Turizm Master Planı, 2012
- Doğu Karadeniz 2023 Turizm Stratejisi
- Kaçkar Dağları Milli Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı
- Rize Valiliği tarafından hazırlanan Rize İli Tanıtım Kitapları
 1. YAYLALAR KENTİ RİZE
 2. KONAKLAR KENTİ RİZE
 3. BUZUL GÖLLERİ KENTİ RİZE
 4. DOĞA AKTİVİTELERİ VE MACERA KENTİ RİZE
 5. ŞELELELER KENTİ RİZE
 6. ANADOLU'NUN ÇİÇEK BAHÇESİ RİZE
 7. RİZE: DOĞA VE TARİHE YOLCULUK TURİZM KEŞİF REHBERİ
 8. KÖPRÜLER KENTİ RİZE

KISALTMALAR

- M :MUHTARLIKLAR
- B :BELEDİYELELER
- İÖİ :İL ÖZEL İDARESİ
- D :DERNEKLER
- ÇŞM :ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK MÜDÜRLÜĞÜ
- İKTM :İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ
- OSİ :ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
- ÜN :ÜNİVERSİTELER
- MEM :MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
- HEM :HALK EĞİTİM MÜDÜRLÜKLERİ
- KY :KAYMAKAMLIKLAR
- AFAD :AFET VE ACİL DURUM
- STK :SOSYAL TOPLUM KURULUŞLARI
- ÖG :ÖZEL GİRİŞİM
- OBM :ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
- OGM :ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
- AD :AVCI DERNEKLERİ
- Aİ :AVLAK İŞLETMECİLERİ
- AK :ALAN KILAVUZLARI
- D :DERNEKLER
- DSİ :DEVLET SU İŞLERİ
- İGTHM :İL GIDA TARIM VE HAYVANCILIK MÜDÜRLÜĞÜ
- THK :TÜRK HAVA KURUMU
- TVKK :TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
- TSO :TİCARET VE SANAYİ ODASI
- UB :ULAŞTIRMA BAKANLIĞI
- WWF :DÜNYA DOĞAYI KORUMA VAKFI
- V :VALİLİK
- ASPİM :AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜDÜRLÜĞÜ
- KOSGEB :KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI
- DKMPGM :DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
- TEMA :TÜRKİYE EROZYONLA MÜCADELE, AĞAÇLANDIRMA VE DOĞAL VARLIKLARI KORUMA (VAKFI)
- TÜBİTAK :TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU